

Regeringens proposition till Riksdagen med förslag till lag om brottsbekämpning inom försvarsmakten och till vissa lagar som har samband med den

PROPOSITIONENS HUVUDSAKLIGA INNEHÅLL

I denna proposition föreslås det att en lag om brottsbekämpning inom försvarsmakten ska stiftas och den ska ersätta lagen om fullgörande av polisuppgifter inom försvarsmakten.

Syftet med reformen är att skapa ett konsekvent och modernt regelverk, som till alla delar motsvarar de krav som grundlagen ställer. Också de behov av ändringar som orsakas av ändringar i annan lagstiftning har beaktats.

I lagen ska förebyggande och avslöjande av brott klarare än för närvarande avskiljas från utredande av brott. Vidare ska relationen mellan den föreslagna lagen och lagen om militär disciplin klargöras.

I lagen ska föreskrivas mera exakt och täckande än för närvarande om befogenheterna för dem som sköter brottsbekämpningen inom försvarsmakten med beaktande av å ena sidan skyddet för grundläggande fri- och rättigheter och mänskliga rättigheter och å andra sidan brottsbekämpningens behov. Närmare bestämmelser än för närvarande ska utfärdas också om rätten att få uppgifter ur

vissa myndighetsregister och om de personregister som ska föras inom brottsbekämpningen.

Som nytt föreslås att det ska föreskrivas om assistans av polisen när de som sköter försvarsmaktens brottsbekämpning inte har behörighet för en åtgärd som är nödvändig för att uppdragen ska kunna skötas.

Bestämmelser om undantagsförhållanden ska ingå direkt i lagen. Dessutom ska det föreskrivas mera täckande än i dagens läge om övervakningen av försvarsmaktens brottsbekämpning.

Samtidigt föreslås det ändringar i vägtrafiklagen, lagen om säkerhetsutredningar, lagen om försvarsmakten, lagen om utlänningsregistret och lagen om kontroll av export av produkter med dubbel användning.

De föreslagna lagarna avses träda i kraft samtidigt som den nya förundersökningslagen, den nya tvångsmedelslagen, den nya polislagen och den nya lagen om militär disciplin, dvs. den 1 januari 2014.

INNEHÅLL

PROPOSITIONENS HUVUDSAKLIGA INNEHÅLL	1
INNEHÅLL	2
ALLMÅN MOTIVERING	4
1 INLEDNING.....	4
2 NULÄGE	4
2.1 Lagstiftning och praxis.....	4
2.2 Lagstiftningen i utlandet	10
2.3 Bedömning av nuläget	12
3 MÅLSÄTTNING OCH DE VIKTIGASTE FÖRSLAGEN	12
3.1 Målsättning.....	12
3.2 De viktigaste förslagen.....	13
4 PROPOSITIONENS KONSEKVENSER	13
4.1 Ekonomiska konsekvenser	13
4.2 Konsekvenser för myndigheterna	13
4.3 Samhälleliga konsekvenser	13
4.4 Konsekvenser med tanke på jämställdheten mellan könen.....	14
5 BEREDNINGEN AV PROPOSITIONEN	14
5.1 Beredningsskeden och beredningsmaterial	14
5.2 Remissyttranden och hur de har beaktats.....	14
6 SAMBAND MED ANDRA PROPOSITIONER.....	16
DETALJMOTIVERING	17
1 LAGFÖRSLAG	17
1.1 Lag om brottsbekämpning inom försvarsmakten.....	17
1 kap. Allmänna bestämmelser	17
2 kap. Förebyggande och avslöjande av brott och befogenheter som gäller dem	19
3 kap. Brottsutredning och de befogenheter som gäller den	23
4 kap. Rätt att få uppgifter vid förebyggande och avslöjande av brott	29
5 kap. Rätt att få uppgifter vid utredning av brott	32
6 kap. Personregister	33
7 kap. Allvarliga störningar under normala förhållanden samt undantagsförhållanden	38
8 kap. Övervakning	40
9 kap. Ikraftträdande	40
1.2 Vägtrafiklagen.....	40
1.3 Lagen om säkerhetsutredningar	41
1.4 Lagen om försvarsmakten	41
1.5 Lagen om utlänningsregistret.....	41
1.6 Lagen om kontroll av export av produkter med dubbel användning	42
2 NÄRMARE BESTÄMMELSER.....	42
3 IKRAFTTRÄDANDE	42
4 FÖRHÅLLANDE TILL GRUNDLAGEN SAMT LAGSTIFTNINGSDRAGNING	42
LAGFÖRSLAG	45
om brottsbekämpning inom försvarsmakten	45
om ändring av 25 och 48 § i vägtrafiklagen	57
om ändring av lagen om säkerhetsutredningar	58
om ändring av 8 § i lagen om försvarsmakten.....	59

om ändring av 10 § i lagen om utlänningsregistret	60
om ändring av 7 § i lagen om kontroll av export av produkter med dubbel användning	61
PARALLELTEXT	62
om ändring av 25 och 48 § i vägtrafiklagen	62
om ändring av lagen om säkerhetsutredningar	64
om ändring av 8 § i lagen om försvarsmakten.....	65
om ändring av 10 § i lagen om utlänningsregistret	66
om ändring av 7 § i lagen om kontroll av export av produkter med dubbel användning	67

ALLMÄN MOTIVERING

1 Inledning

Genom lagen om försvarsmakten (551/2007) har som försvarsmaktens uppgifter föreskrivits bl.a. det militära försvaret av Finland, vilket innefattar övervakning av landområdena, vattenområdena och lufrummet samt tryggande av den territoriella integriteten, tryggande av befolkningens livs- och hälsobetingelser, de grundläggande fri- och rättigheterna och statsledningens handlingsfrihet samt försvar av den lagliga samhällsordningen.

Försvarsmakten svarar inom det militära försvarets område för avvärjningen av olaglig spaningsverksamhet som riktar sig mot Finland och av olaglig verksamhet som äventyrar syftet med det militära försvaret. Inom försvarsmakten har uppgiften traditionellt hört till huvudstabens undersökningsavdelnings uppgifter.

Till huvudstabens undersökningsavdelnings polisuppgifter hör dessutom utredning av vissa brott som ska handläggas som militära rättegångsärenden eller ärenden som gäller militär disciplin, liksom också utredning av ett brott som avses i 40 kap. i strafflagen och som en militärperson som är i försvarsmaktens tjänst misstänks för. Huvudstabens undersökningsavdelning reder också ut brott som avses i 40 kap. i strafflagen och som en annan person i försvarsmaktens tjänst än en militärperson är misstänkt för och vissa brott som riktar sig mot försvarsmaktens egendom, om man på sannolika skäl kan misstänka att också en militärperson har varit delaktig i brottet.

De polisuppgifter som försvarsmakten sköter under normala tider ankommer på försvarsmakten också när beredskapen höjs och under undantagsförhållanden. Effektivitet i verksamheten under undantagsförhållanden kan bäst säkerställas på så sätt att en fungerande organisation skapas och upprätthålls och den personal som behövs görs förtrogen med sina uppgifter under normala tider. Verksamheten fortsätter huvudsakligen likadan också när beredskapen höjs och under undantagsförhållanden, man ändrar bara betoningarna i den. Arrangemanget motsvarar

den princip som i allmänhet följs i den offentliga förvaltningens beredskapsplanering.

I Finland är det skyddspolisens uppgift att i enlighet med polisförvaltningslagen (110/1992) bekämpa sådana förehavanden och brott som kan äventyra stats- och samhällsskicket eller rikets inre eller yttre säkerhet samt utföra undersökning av sådana brott. Den ska även upprätthålla och utveckla en allmän beredskap för att förebygga verksamhet som äventyrar rikets säkerhet. Polisstyrelsen bestämmer närmare vilka kategorier av ärenden som ska undersökas av skyddspolisens.

2 Nuläge

2.1 Lagstiftning och praxis

Lagstiftning

Översikt över lagstiftningens utveckling

Innan gällande lag stiftades fanns bestämmelserna om försvarsmaktens polisverksamhet i förordningen om polisverksamhet inom försvarsväsendet (18/1967) från år 1967. Förordningen var kort och bl.a. de centrala undersöknings- och övervakningsuppgifterna definierades i den genom en hänvisning till adekvata författningar om polisen. Detsamma gällde ifråga om de personregister som skulle upprätthållas för polisuppgifter inom försvarsmakten.

Enligt 3 § i polislagen (84/1966), som trädde i kraft 1967, kunde uppgifter som hör till polisens verksamhetsområde genom förordning åläggas försvarsväsendet, gränsbevakningsväsendet och andra myndigheter. I fråga om försvarsmakten föreskrevs om saken genom ovan nämnda förordning om polisverksamhet inom försvarsväsendet.

Enligt förordningen om polisverksamhet inom försvarsväsendet utförde huvudstaben och denna underlydande myndigheter uppgifter som hörde till polisens verksamhetsområde inom försvarsväsendet. I fråga om uppgifterna hänvisades det till 4 § i polislagen. I nämnda paragraf, som senare har ersatts med bestämmelser i polisförvaltningslagen, räk-

nades det upp som uppgifter som ankommer på den lokala polisen bl.a. upprätthållande av allmän ordning och säkerhet, bekämpning av brottslighet och brottsutredning samt som uppgifter som ankommer på skyddspolisen bevakning och uppdagande av sådana förehavanden som det finns skäl att befara att de kommer att inriktas mot rikets självständighet eller dess lagliga stats- och samhällsskick eller vilka är ägnade att äventyra den allmänna ordningen och säkerheten. De polisuppgifter som enligt förordningen hörde till försvarsmakten var synnerligen vidsträckta och komplexa.

Enligt förordningen om polisverksamhet inom försvarsväsendet hade huvudstaben befogenhet i undersöknings- och övervakningsuppgifter samt i brottsutredning på de områden som var i försvarsmaktens besittning och även annanstans när det var frågan om ett brott som avses i militära rättegångslagen. Rätten att utreda ett brott som begåtts av en civilperson i försvarsmaktens tjänst var däremot beroende av tolkning i skenet av bestämmelsen i förordningen.

Enligt 50 § i den polislag (493/1995) som trädde i kraft år 1995 kan polisuppgifter genom lag åläggas försvarsmakten, gränsbevakningsväsendet, tullen eller övriga myndigheter. Polislagen lyfte upp de bestämmelser som utgör grunden för polisverksamheten, vilka tidigare funnits i en förordning, till lagnivå och skapade en grund för skötseln av polisuppgifter inom försvarsmakten både i normala förhållanden och under en eventuell kris. Den lagstiftning på förordningsnivå som meddelats om polisverksamheten vid försvarsmakten fyllde inte längre kraven i den nya polislagen.

Lagen om fullgörande av polisuppgifter inom försvarsmakten

Lagen om fullgörande av polisuppgifter inom försvarsmakten (1251/1995) trädde i kraft den 15 november 1995. När polisuppgifter som avses i lagen utförs iakttas principerna i polislagen.

Försvarsmakten har hand om

1) undersökningen av brott som ska handläggas som militära rättegångsärenden,

2) undersökningen av brott som har begåtts av en person i försvarsmaktens tjänst och som avses i 40 kap. i strafflagen (tjänstebrott). Ett brott som har begåtts av någon annan än en krigsman kan undersökas endast om det finns sannolika skäl att misstänka att också en krigsman är delaktig i brottet,

3) undersökningen av sådana brott som riktar sig mot försvarsmaktens egendom och avses i 2 § 2 mom. i militära rättegångslagen och som en annan person i försvarsmaktens tjänst än en krigsman har begått på ett område, fartyg, luftfartyg eller fortskaffningsmedel som innehas av försvarsmakten, eller i ett tjänsteuppdrag, under förutsättning att det finns sannolika skäl att misstänka att också en krigsman är delaktig i brottet, samt

4) utan att den behörighet som i lag bestäms för skyddspolisen dock begränsas, sådana uppgifter enligt 10 § 1 mom. polisförvaltningslagen (110/1992) som gäller säkerhet och övervakning på det militära försvarets område, i syfte att förhindra olaglig spaningsverksamhet som riktar sig mot Finland och olaglig verksamhet som äventyrar försvarets syftemål, likväl inte om brottsrannsakning.

När ärendets natur kräver det utförs en polisuppgift inom försvarsmakten i samarbete med polisen. Om undersökningens opartiskhet eller brottets allvarighet förutsätter det, ska uppgiften i sin helhet överföras till polisen. Om undersökningen av brott som ska handläggas som militära rättegångsärenden gäller dessutom lagen om militär disciplin.

Polisens uppgifter inom försvarsmakten sköts av de tjänstemän vid huvudstabens undersökningsavdelning som fått utbildning som uppgiften förutsätter och av försvarsmaktens militärjurister. Om organisationen och behörighetsvillkoren för tjänstemännen föreskrivs närmare genom förordning. När polisuppgifter som avses i lagen utförs iaktas principerna enligt polislagen (872/2011).

En tjänsteman som sköter polisuppgifter inom försvarsmakten har i dessa uppgifter sådana befogenheter som förundersökningslagen (805/2011), tvångsmedelslagen (806/2011) och polislagen föreskriver för polismän. Den tjänsteman som är chef för huvudstabens undersökningsavdelning eller försvarsmaktens militärjurist är undersök-

ningsledare i de ärenden som avses i 1 § 1 mom. 1 - 3 punkten och i dessa ärenden har han även sådana befogenheter som förundersökningslagen och tvångsmedelslagen föreskriver för en anhållningsberättigad tjänsteman samt som polislagen stadgar för en polisman som hör till befälet. Vid förundersökning som utförs av försvarsmakten får teleavlyssning och teleövervakning inte användas.

När befogenheterna utövas ska enligt den nuvarande lagen i tillämpliga delar förfaras så som bestäms i förundersökningslagen, tvångsmedelslagen och polislagen. Beslut om teknisk avlyssning som avses i tvångsmedelslagen fattas på framställning av undersökningsledaren av den tjänsteman som är chef för huvudstabens undersökningsavdelning, eller om denna tjänsteman är undersökningsledare, av huvudstabens operationschef. Om saken inte tål uppskov, har undersökningsledaren behörighet enligt tvångsmedelslagen att besluta om inledandet av en åtgärd.

För förhindrande av olaglig underrättelseverksamhet som riktar sig mot Finland på det militära försvarets område samt sådan olaglig verksamhet som äventyrar det militära försvarets syftemål får observation och teknisk observation företas i enlighet med vad som föreskrivs i polislagen. Om vidtagande av åtgärderna i fråga beslutar den tjänsteman som är chef för huvudstabens undersökningsavdelning.

Angående meddelande om observation och teknisk observation och hanteringen av material som erhållits genom nämnda observation föreskrivs också i polislagen. Protokoll som gjorts upp över teknisk avlyssning sänds till försvarsministeriet, som årligen avger en berättelse om teknisk avlyssning till riksdagens justitieombudsman.

Dessutom föreskrivs i gällande lag t.ex. om inhämtande av information och om de personregister som är nödvändiga för att uppgifterna ska kunna utföras.

Övrig lagstiftning

Förundersökningsuppgifter utförs i Finland av polisen, tullen, gränsbevakningsväsendet, försvarsmakten och jakt- och fiskeövervakarna. För andra förundersökningsmyndighe-

ter än polisen är förundersökningsuppgifterna sakligt begränsade. Tullen är behörig att undersöka tullbrott, där det enligt 3 § i tullagen (1466/1994) är frågan om brott mot tullagen eller en annan bestämmelse som tullen ska övervaka eller verkställa, olaga befattningstagande med infört gods som avses i 46 kap. i strafflagen eller häleribrott som avses i 32 kap. 1 § 2 mom. i strafflagen. Också brott mot en annan bestämmelse kan vara ett tullbrott, om i det ingår import eller export av egendom. Ett sådant brott kan t.ex. vara ett narkotikabrott. Bestämmelser om tullmyndighetens rätt att vidta förundersökningsåtgärder finns i 43 § i tullagen.

I 41 § 1 mom. i gränsbevakningslagen (578/2005) föreskrivs att gränsbevakningsväsendet är förundersökningsmyndighet. Gränsbevakningsväsendet är därmed formellt skyldigt att inleda förundersökning på samma grunder som övriga förundersökningsmyndigheter. Om skyldigheten att inleda en undersökning föreskrivs dessutom i 42 § i gränsbevakningslagen i överensstämmelse med det som föreskrivs i förundersökningslagen.

Om gränsbevakningsväsendets sakliga behörighet att undersöka brott föreskrivs i 42 § i gränsbevakningslagen. I 2 mom. i nämnda paragraf ingår motsvarande hänvisning till de bestämmelser om undersökning av brott som ska behandlas som ett militärt rättegångs- ärende vilka ska tillämpas vid gränsbevakningsväsendet. Hänvisningen är enligt förarbetena till lagen nödvändig därför att vid gränsbevakningsväsendet tjänstgör militära tjänstemän, beväringar och kvinnor som fullgör frivillig militärtjänst, vilka kan bli misstänka för brott i militära rättegångs- ärenden och även bli föremål för ett militärdisciplin- förfarande.

Enligt gränsbevakningslagen gäller i fråga om en gränsbevakningsmans befogenheter i fråga om förebyggande och utredning av brott och väckande av åtal vad som i förundersökningslagen, tvångsmedelslagen och polislagen eller någon annanstans föreskrivs om polismän. Dessa befogenheter har dock begränsats på de grunder som nämns nedan.

En jakt- och fiskeövervakare ska enligt lagen om Forststyrelsens jakt- och fiskeövervakning (1157/2005) göra en summarisk för-

undersökning enligt förundersökningslagen för att utreda ett brottsärende som avses i den först nämnda lagen, om ärendet är enkelt och klart och gärningen enligt allmän straffpraxis inte kan förutses medföra strängare straff än böter. Ärenden som kräver mer ingående undersökningsåtgärder ska utan dröjsmål överföras till polisen.

Om europeiska människorättskonventionen och människorättsdomstolens avgörandepraxis

Begreppet ”rättvis rättegång” som ingår i artikel 6.1 i europeiska människorättskonventionen, har tolkats relativt vidsträckt till sitt innehåll. Utgående från europeiska människorättsdomstolens praxis har begreppet ansetts täcka också t.ex. förundersöknings-tjänstemäns ojävighet. En aspekt som sammanhänger med människorättskonventionen har beaktats i de nyare avgöranden som gäller jäv för de högsta laglighetsövervakarnas förundersökningstjänstemän. I avgörandena har det ofta varit frågan om hur den allmänna klausulen i 16 § 1 mom. 6 punkten i förundersökningslagen ”om tilltron till hans opartiskhet av andra särskilda skäl äventyras” ska tolkas.

Enligt de slutsatser som kan dras av europeiska människorättsdomstolens avgörandepraxis ska förundersökning göras effektivt, skyndsamt, korrekt och oberoende. Till exempel i sitt avgörande i ärendet Gharibashvili v. Georgien 29.7.2008 ansåg europeiska människorättsdomstolen att staten ska låta utföra en effektiv officiell undersökning när en person på försvarbara grunder påstår att polisen har behandlat honom eller henne illa i strid med artikel 3 i europeiska människorättskonventionen. Därmed är det i allmänhet nödvändigt att de personer som är ansvariga för undersökningen och de som utför den är oberoende av de personer som är inblandade i det inträffade. Med detta avser europeiska människorättsdomstolen utöver att en hierarkisk eller institutionell kontakt saknas också praktiskt oberoende.

Praxis

Försvarsmaktens anvisningar om överföring av en undersökning till huvudstabens undersökningsavdelning

Försvarsmakten har gett anvisningar om när en undersökning ska överföras till huvudstabens undersökningsavdelning. Enligt dem är det motiverat att överföra en undersökning till huvudstabens undersökningsavdelning, om de brott som ska undersökas är grova, kräver ett omfattande utredningsarbete eller särskild sakkunskap. Särskilt ska man gå till väga på detta sätt när det misstänks att förtroendet för att en förundersökning som utförs vid ett truppförband är opartisk kan äventyras. En skriftlig begäran görs av kommandören för truppförbandet och undersökningen ska fortgå till dess den har överförs. Det rekommenderas att en begäran om undersökning framförs, om

- ärendet kan ha stort offentlighetsvärde
- ett militärbrott har gällt vapen, skjutförnödenheter eller sprängämnen
- föremålet för gärningen är värdefull egendom
- det är fråga om skadegörelse som medför omfattande skada
- det är fråga om ett ärende som det annars är svårt att klarlägga eller som kräver omfattande undersökning
- gärningen innebär ett datasäkerhetsintrång
- det är fråga om misshandel eller vållande av skada som inte är lindrig
- ett vådaskott har orsakat skada eller verklig fara
- det i ärendet har framförts klagomål till en lagövervakningsmyndighet utanför försvarsmakten, t.ex. till riksdagens justitieombudsman
- det finns ett särskilt behov att betona att undersökningen är opartisk eller oberoende
- de fall där det finns skäl att misstänka att det gjorts ett militärbrott som uppfyller brottsrekvisitet sexuell trakassering
- i allmänhet, om part är någon som hör till personalen och ärendet inte är enkelt och klart.

Om en undersökning har överförs till undersökningsavdelningen, beslutar den också

om att undersökningen eventuellt ska göras i samarbete med polisen eller om att undersökningen i sin helhet ska överföras till polisen.

Vid huvudstabens undersökningsavdelning har förundersökningar gjorts enligt följande:

år

- 2005: 167
- 2006: 123
- 2007: 142
- 2008: 168 och
- 2009: 163.

Riksdagens biträdande justitieombudsmans beslut

Riksdagens biträdande justitieombudsman har på eget initiativ undersökt hur väl lagen om fullgörande av polisuppgifter inom försvarsmakten stämmer överens med grundlagen. Enligt riksdagens biträdande justitieombudsmans beslut av den 18 december 2006 (dnr 891/2/2005) är den inbördes relationen mellan lagens 4 § (befogenheter) och 5 § (observation och teknisk observation i säkerhets- och övervakningsuppgifter) redan från början beroende av tolkning. Formuleringen i lagen väcker frågan om huruvida uttrycken ”vid undersökning” som nämns i 1 § 1 mom. 1 – 3 punkten innebär förundersökning av ett redan inträffat brott, eller om uttrycket också täcker brottsförebyggande (underrättelse)verksamhet. Enligt biträdande justitieombudsmannen bör begreppet ”brottsundersökning” tolkas i konsekvens med övrig motsvarande lagstiftning. Han har jämfört bestämmelserna med bestämmelserna om befogenheter enligt tullagen.

I samband med att tullagen stiftades ansåg förvaltningsutskottet att med brottsutredning som avses i 10 § 3 mom. i den nuvarande grundlagen också förstås sådana åtgärder som vidtas med anledning av en konkret och specificerad brottsmisstanke, även om brottet ännu inte har hunnit bli en genomförd gärning (HaVM 2/1996 vp s. 6).

Även grundlagsutskottet har ansett att med den begränsningsförutsättning ”undersökning av brott” som gäller skydd för kommunikationens konfidentialitet i 10 § 3 mom. i grundlagen förstås utöver förundersökning av

redan genomförda brott också sådana fall där det är frågan om en konkret och specificerad brottsmisstanke (PeVL 2/1996 vp).

Enligt riksdagens biträdande justitieombudsman bör man utgående från ovan nämnda utskotts ställningstaganden med den undersökning som avses i 1 § 1 mom. 1 – 3 punkten i lagen om fullgörande av polisuppgifter inom försvarsmakten förstå förutom utredning av ett redan begånget brott också åtgärder av underrättelsetyp eller förebyggande åtgärder, vilka vidtas med anledning av en konkret och specificerad brottsmisstanke innan brottet har begåtts. Detta visar enligt biträdande justitieombudsmannens åsikt egentligen fram det problematiska förhållandet mellan 4 och 5 §. I 5 § i lagen föreskrivs om förebyggande uppgifter inom det militära försvarets område. För att förhindra de åtgärder som avses i bestämmelsen har det i 5 § uttryckligen tillåtits att observation och teknisk observation enligt polislagen får användas. Dock har de tjänstemän som sköter polisuppgifter vid försvarsmakten redan enligt 4 §, med undantag av teleavlyssning och teleövervakning, samma befogenheter som en polisman enligt förundersöknings-, tvångsmedels- och polislagen. Då rätten att använda observation och teknisk observation också i förebyggande syfte redan baserar sig på 4 § är det svårt att förstå varför det ännu särskilt föreskrivs om saken i 5 §.

Riksdagens biträdande justitieombudsman konstaterar att en förklaring till uppbyggnaden av bestämmelserna kan vara den att syftet har varit att, för att förhindra sådana situationer som avses i 5 §, tillåta endast ett snävare metodsortiment, dvs. bara användningen av observation och teknisk observation. Om det förhåller sig så, har 4 § formulerats för generellt, när den nämnda specialsituationen inte beaktas i den.

Enligt riksdagens biträdande justitieombudsman torde det också vara möjligt att tolka lagen så att bestämmelsen i 5 § är tänkt som en specialbestämmelse för sådana situationer som avses i 1 § 1 mom. 4 punkten i lagen, på vilka 4 § inte alls är tillämplig. Han har konstaterat att han emellertid inte anser att en sådan tolkning är lagsystematiskt befogad.

Riksdagens biträdande justitieombudsman har ansett att lagen om fullgörande av polisuppgifter inom försvarsmakten till de nämnda delarna är beroende av tolkning och oklar. Enligt hans åsikt uppfyller lagen inte de krav på klarhet och exakthet som har ställts på den.

Riksdagens biträdande justitieombudsman har konstaterat att lagen om fullgörande av polisuppgifter inom försvarsmakten huvudsakligen har stått oförändrad sedan den stiftades år 1995. Däremot har tvångsmedelslagen, som trädde i kraft efter år 1995, ändrats över tjugo gånger och polislagen över tio gånger. En del av ändringarna har inte påverkat tillämpningen av lagen om fullgörande av polisuppgifter inom försvarsmakten. Men en del av de ändringar som gjorts har i betydande grad breddat möjligheterna att använda s.k. hemliga tvångsmedel. Gällande dessa ändringar är den grundläggande frågan huruvida syftet är att de nya och utvidgade befogenheterna automatiskt ska kunna användas också inom försvarsförvaltningen. I polislagen har ändringar gjorts t.ex. för att bredda tillämpningsområdet för teknisk avlyssning och för att förnya de bestämmelser som gäller placering av en observationsanordning. Vidare har nya bestämmelser tagits in om förvärv av lokaliseringssuppgifter om mobiltelefoner samt om täckoperation och bevisprovokation genom köp. I samband med dessa ändringar har den lagstiftning som gäller fullgörandet av polisuppgifter inom försvarsmakten inte ändrats.

Som allmän utgångspunkt för en bedömning av den sak som enligt riksdagens biträdande justitieombudsman nu är för handen bör tas en tolkning som är positiv till de grundläggande fri- och rättigheterna och till de mänskliga rättigheterna. En grundförutsättning ur detta perspektiv är det att för åtgärder genom vilka grundläggande fri- och rättigheter och mänskliga rättigheter begränsas bör det finnas en uttrycklig författningsgrund på lagnivå. En befogenhetslagstiftning som gör ingrepp i de grundläggande fri- och rättigheterna och i de mänskliga rättigheterna bör också i övrigt uppfylla de förutsättningar som ställs för begränsningar av grundläggande fri- och rättigheter och mänskliga rättigheter, vilka är bl.a. att lagstiftningen ska vara

noggrant avgränsad och exakt (se PeVM 25/1994 vp, s. 5 och PeVM 23/1997 vp s. 2).

I fråga om den uttryckliga lagstiftningen kan man enligt riksdagens biträdande justitieombudsmans åsikt konstatera att en allmän hänvisning till bestämmelser i den polislag, tvångsmedelslag och förundersökningslag, som gällde vid en viss tidpunkt, inte nödvändigtvis uppfyller det nämnda krav som ska ställas på en begränsning av grundläggande fri- och rättigheter sedan nämnda lagar har ändrats utan att det samtidigt uttryckligen har sagts något om ändringens inverkan på lagen om fullgörande av polisuppgifter inom försvarsmakten. Samma anmärkning kan framföras också i fråga om kraven på exakthet och noggrann avgränsning.

Nya befogenheter, i synnerhet täckoperationer och bevisprovokation genom köp, liksom också ändringar av lagstiftningen i fråga om användningen av informationskällor, innebär principiellt betydelsefulla breddningar av befogenheterna. Av rättsskyddsskäl skulle det vara ytterst viktigt att det uttryckligen föreskrivs om sådana befogenheter också för försvarsförvaltningen. En synnerligen betydande principiell ändring är också möjligheten att placera en anordning för teknisk observation på ett område som skyddas av hemfriden.

Lagstiftningens bristfällighet är problematisk å ena sidan med tanke på försvarsförvaltningens myndigheters verksamhet. Å andra sidan – mera centralt med tanke på övervakning av de grundläggande fri- och rättigheterna och de mänskliga rättigheterna – är det frågan om straffprocessuella rättsskyddsgarantier som grundar sig på 21 § i grundlagen och på människorättskonventionerna för enskilda brottsmisstänkta personer och även tryggheten av andra grundläggande fri- och rättigheter och mänskliga rättigheter såsom skyddet för privatliv som tryggas i 10 § i grundlagen.

På ovan nämnda grunder har riksdagens biträdande justitieombudsman i sitt beslut ansett att regleringen av befogenheterna i lagen om fullgörande av polisuppgifter inom försvarsmakten med det snaraste med lagstiftningsåtgärder bör fås i ett sådant tillstånd att alla krav enligt grundlagen utan tvivel realiserar i den.

Försvarsministeriet svarade riksdagens biträdande justitieombudsman den 13 februari 2007 (480/4210/2005, FI.PLM 16401) att man vid ministeriet är medveten om behovet att justera försvarsförvaltningens lagstiftning i fråga. Försvarsministeriet hänvisade till den kommission som justitieministeriet och inrikesministeriet just hade tillsatt och som stod i begrepp att inleda beredningen av en totalrevidering av polis-, förundersöknings- och tvångsmedelslagstiftningen. Till kommissionen utnämndes en representant för försvarsförvaltningen. Försvarsministeriet konstaterade att ministeriet följer beredningen av nämnda totalrevidering och bereder sig på att samtidigt justera bestämmelserna i fråga inom försvarsministeriets förvaltningsområde. Eftersom den lagstiftning som gäller försvarsmakten har beröringspunkter med de författningar som är föremål för totalrevideringen, ansågs det ändamålsenligt att inleda den egentliga beredningen inom försvarsministeriets förvaltningsområde först när det finns tillräckligt med information att tillgå om förslaget från den kommission som bereder totalrevideringen.

Övervakning

Övervakningen av försvarsmaktens polisuppgifter sköts för närvarande genom intern övervakning och genom försvarsmaktens assessors övervakning som grundar sig på statsrådets förordning om försvarsmakten. I den nuvarande lagen föreskrivs inte om övervakning av denna typ utan den grundar sig på den allmänna lagstiftningen. Enligt den nuvarande lagen föreskrivs närmare om övervakningen och granskningen av polisverksamheten vid försvarsmakten genom förordning eller försvarsministeriets beslut. Någon förordning eller något beslut har inte utfärdats. Det protokoll som upprättats över teknisk avlyssning överlämnas till försvarsministeriet, som årligen ger riksdagens justitieombudsman en berättelse om användningen av teknisk avlyssning.

Laglighetsövervakningen har flera uppgifter. För det första avslöjar den lagstridiga förfaranden och underställer dem adekvat undersökning och ansvar. För det andra fungerar en effektiv övervakning preventivt. För

det tredje kan laglighetsövervakningen ses som en del av kvalitetsövervakningen och utvecklandet av verksamheten. För det fjärde är en trovärdig övervakning viktig med tanke på det förtroende som allmänheten bör känna för tjänsteuppdrag. Endast ett maktutövande som övervakas på ett trovärdigt sätt kan väcka verkligt förtroende (Jaakko Jonkka, Poliisin johtamisjärjestelmä ja sisäinen laillisuusvalvonta).

2.2 Lagstiftningen i utlandet

Sverige

I Sverige svarar polisen för utredningen av brott som riktar sig mot försvarsmakten eller som begåtts av en militärperson. Beroende på brottets art svarar *Rikspolisstyrelsen* eller polisdistriktet för undersökningen. För undersökningen av brott som riktat sig mot statens säkerhet svarar *Säkerhetspolisen*. För utredningen av brott som begåtts vid truppförband svarar i regel polisdistriktet på den ort där truppförbandet är beläget. Den svenska försvarsmaktens militärpolis har inga befogenheter med anknytning till utredandet av brott. Militärpoliserna kan vidta vissa förberedande undersökningsåtgärder, om ett brott har begåtts på ett militärområde. Försvarsmakten fattar dock inte beslut om att inleda förundersökning, utan beslutanderätten ankommer på åklagaren eller polisen. Militärpolisernas uppgifter och befogenheter sammanhänger huvudsakligen med trygghet och bevarandet av allmän ordning och säkerhet inom försvarsmakten. I polislagen (1984:387) begränsas inte polisens rätt att utreda brott som riktar sig mot försvarsmakten eller som begåtts av en militärperson.

I Sverige finns en speciell lag och förordning som gäller personalsäkerhet *säkerhetskyddslagen* (1996:627) och *säkerhetskyddsförordningen* (1996:633). Begreppet *säkerhetskydd* definieras i 6 § i lagen av vilken det framgår att syftet med lagen är att möjliggöra skydd förutom mot hot som riktar sig mot statens säkerhet också mot hotet från terrorismen i sig. Av denna anledning har begreppet säkerhetskydd definierats så att det är tredelat. För det första täcker begreppet skydd mot spioneri, sabotage och andra brott

som kan hota rikets säkerhet. För det andra innehåller begreppet också skydd i andra fall av uppgifter som omfattas av sekretess och som rör rikets säkerhet. För det tredje omfattar begreppet också skydd mot terroristbrott, dvs. sådana brott där man för att nå politiska mål använder våld, hot eller tvång, även om dessa brott inte hotar rikets säkerhet. Enligt denna lag är statens myndigheter, inklusive försvarsmakten, skyldiga att beakta dessa säkerhetsaspekter i sin egen verksamhet.

Ansvar för förhindrande av underrättelseverksamhet som riktar sig mot försvaret ankommer på en särskild säkerhetstjänst vid försvarsmakten. Funktioner med anknytning till säkerhetstjänsten finns vid varje truppförband och för ledningen av säkerhetstjänsten svarar huvudstabens militära underrättelse- och säkerhetstjänst (MUST). Chefen för underrättelse- och säkerhetstjänsten är underställd chefen för huvudstaben och kommandören för försvarsmakten, men regeringskansliet är den utnämmande myndigheten. Försvarsmakten utför uppgifter med anknytning till förhindrandet av underrättelseverksamhet i samarbete med säkerhetspolisen. Tvångsmedel med anknytning till förhindrandet av underrättelseverksamhet används av polisen.

Norge

För undersökningen av brott som riktar sig mot Norges försvarsmakt eller som begåtts av en militärperson svarar i regel polisen. Personer inom försvarsmakten vilka har tillräckliga befogenheter har möjlighet att utföra inledande undersökningsåtgärder. Polisen svarar emellertid för den egentliga förundersökningen. Till följd av polisens resursbrist sörjer militärpolisen i praktiken oftast för hela förundersökningen i fall, där det misstänkta brottet har begåtts under en tjänstgöringsuppgift. Militärpolisen sörjer också för undersökningen av disciplinära brott.

Befogenheter med anknytning till undersökningen har alla officerare inom försvarsmakten, vaktpersonalen och militärpoliserna. Användningen av befogenheterna begränsas regionalt till militärområdena. På offentliga platser kan befogenheterna endast riktas på militärpersoner. Befogenheterna samman-

hänger med upprätthållandet och återställandet av ordningen.

För förhindrandet av underrättelseverksamhet som riktar sig mot försvaret svarar den norska säkerhetspolisen *Politiets sikkerhetstjeneste*. Den norska försvarsmaktens säkerhetstjänst svarar för den militära kontraunderrättelsen.

Tyskland

I Tyskland finns ingen lagstiftning som motsvarar lagen om fullgörande av polisuppgifter inom försvarsmakten som vi har här i Finland. Brott som militärpersoner har begått behandlas inte som militära rättegångsären den och de personer som tjänstgör inom försvarsmakten har inga befogenheter med anknytning till brottsutredning. För brottsutredningen svarar polisen och åklagaren. I Tyskland ankommer polisärendena på förbundsstaterna.

Ordningsstadgan för den tyska försvarsmakten (*Wehrdisziplinarordnung*) reglerar frågor med anknytning till disciplin. I ordningsstadgan regleras bl.a. de befogenheter som sammanhänger med försvarsmaktens interna disciplin, ärenden med anknytning till undersökningen, disciplinåtgärder och militärtjänstgöringsdomstolarna (*Wehrdienstgerichte*) som är underställda försvarsmakten.

Den tyska försvarsmaktens militärpolis (*Feldjäger*) har behörighet i disciplinära frågor både inom landet och utomlands. Militärpolisen har inga sådana rättigheter som ankommer på polisen och som sammanhänger med förundersökning, t.ex. undersökningen av ett brott som begåtts inom en garnisons område ankommer på den lokala polismyndigheten.

I Tyskland har polis- och underrättelse-tjänsten skilts åt. För förhindrandet av sådan underrättelseverksamhet som riktar sig mot försvaret och av sådan verksamhet som äventyrar syftet med det militära försvaret svarar enbart Tysklands militära underrättelsetjänst (*Der Militärische Abschirmdienst*) som är underställd försvarsministeriet. I lagen om militär underrättelsetjänst (*Gesetz über den militärischen Abschirmdienst*) föreskrivs om den militära underrättelsetjänstens rätt att få information och att använda personregister.

Storbritannien

I Storbritannien svarar en särskild *service police*, försvarsministeriets polis eller polisen för undersökningen av brott som riktar sig mot försvarsmakten eller av brott som begåtts av en militärperson. Också en militärförman har befogenhet att utföra och att förordna att förundersökning ska utföras i mindre brottsärenden.

Service police agerar självständigt utan kommandogivning när den utför en förundersökning. *Service police* agerar i nära samarbete med åklagaren (*Director of Service Prosecutions*) och militärförmannen. *Service police* ska konsultera åklagaren när den undersöker mera allvarliga brott. *Service police* kan självständigt besluta om att inleda en förundersökning eller alternativt utföra en förundersökning på order av en högre instans (*Higher Authority*).

Enligt lagen om försvarsmakten (*Armed Forces Act 2006*) har *Service police* rätt att använda tvångsmedel när den utför en uppgift. Denna polispersonal (*service policemen*) har samma slags befogenheter som de tjänstemän i Finland som är anhållningsberättigade.

För Förenade konungadömet yttre säkerhet svarar Förenade konungadömet under rättelstjänst *Secret Intelligence Service* i enlighet med lagen om underrättelstjänsten (*Intelligence Service Act 1994*). Förenade konungadömet hemliga tjänst *Security Service* (MI5) svarar för rikets inre säkerhet. MI5:s verksamhet regleras av lagen om den hemliga tjänsten (*Security Service Act 1989*). Till MI5:s uppgifter hör bl.a. att förhindra spionage, terrorism och sabotage.

2.3 Bedömning av nuläget

Lagen om fullgörande av polisuppgifter inom försvarsmakten har varit i kraft i cirka 15 år. Lagen fyller inte längre till alla delar de krav som grundlagen ställer. Ställvis är lagstiftningen knapphändig och det är inte lätt att skapa sig en bild av hur polisuppgifterna sköts inom försvarsmakten, om de förfaringssätt eller befogenheter som gäller dessa uppgifter enbart genom att granska lagen. Det kan vara svårt att urskilja vilka bestäm-

melser som anknyter å ena sidan till förebyggandet och avslöjandet av brott (säkerhets- och övervakningsuppgifter i nuvarande lag) och å andra sidan till utredningen av brott. Också riksdagens biträdande justitieombudsman har uppmärksammat bristfälligheterna i lagstiftningen.

En del av de frågor som anknyter till behovet att revidera lagen är lagstiftningstekniska. Med detta sammanhänger förnyandet av lagtexten, som innehåller ställvis föråldrade eller onödigt krångliga formuleringar, så att den motsvarar ett modernt skrivsätt.

3 Målsättning och de viktigaste förslagen

3.1 Målsättning

Vid beredningen av regeringens proposition har målsättningen varit att skapa ett konsekvent och modernt regelverk, som till alla delar motsvarar också de krav som grundlagen ställer. Målet med arbetet var att reda ut också de ändringsbehov som orsakas av utvecklingen inom övrig lagstiftning, i synnerhet totalrevideringen av tvångsmedelslagen och polislagen.

I förslaget har man strävat efter att så täckande som möjligt skilja åt förebyggandet och avslöjandet av brott från utredningen av brott. Detta är nödvändigt, eftersom man inom försvarsmaktens brottsbekämpning förebygger och avslöjar brott av helt andra typer än de brott som utreds. Åtskiljandet har gjorts i fråga om befogenheter, rätt att få information, personregister och utlämnande av uppgifter. Skillnaden mellan å ena sidan förebyggande och avslöjande av brott och å andra sidan utredande av brott beskrivs närmare i detaljmotiveringen. Bestämmelserna om befogenheter både i normala förhållanden och i allvarliga störningar under normala förhållanden och under undantagsförhållanden ska vara tillräckligt exakta.

Förhållandet mellan den lag som föreslås och lagen om militär disciplin har man försökt göra klarare med tillräckliga hänvisningar.

I samband med totalrevideringen har också den förordning som meddelats på basis av lagen bedömts och huruvida frågor om vilka

det nu föreskrivs i förordningen borde tas in i lagen.

3.2 De viktigaste förslagen

I propositionen föreslås det att en lag om brottsbekämpning inom försvarsmakten ska stiftas på så sätt att i den ska beaktas kraven från den nuvarande lagstiftningen, framförallt från grundlagen. Enligt nuvarande grundlag kan det inte längre anses godtagbart att de befogenheter som behövs vid brottsbekämpningen inom försvarsmakten ställs till försvarsmaktens förfogande endast genom att det hänvisas till den allmänna lagstiftningen.

I lagen ska de klarare än i dagens läge skiljas mellan uppgiften att förebygga och avslöja brott och uppgiften att utreda brott. Vidare ska förhållandet mellan den lag som nu föreslås och lagen om militär disciplin göras klarare.

I lagen ska det föreskrivas mera exakt och täckande än för närvarande om befogenheterna för dem som sköter brottsbekämpningen inom försvarsmakten, med beaktande av å ena sidan skyddet för grundläggande fri- och rättigheter och mänskliga rättigheter och å andra sidan brottsbekämpningens behov. Detsamma ska gälla rätten att få uppgifter ur vissa myndigheters register och de bestämmelser som gäller personregister som ska upprätthållas inom brottsbekämpningen.

Som nytt föreslås att det ska föreskrivas om assistans av polisen när de som sköter brottsbekämpningen inom försvarsmakten inte har befogenhet att vidta en åtgärd som behövs för att uppgifterna ska kunna skötas.

Bestämmelser om undantagsförhållanden ska ingå direkt i lagen. Dessutom ska det föreskrivas mera täckande än i dagens läge om övervakningen av brottsbekämpningen inom försvarsmakten.

Lagstiftningsgrunden för huvudstabens undersökningsavdelnings uppgifter med anknytning till personskydd finns i lagen om försvarsmaktens handräckning till polisen (781/1980). Det föreslås inga ändringar i den lagen i denna proposition.

4 Propositionens konsekvenser

4.1 Ekonomiska konsekvenser

Propositionen har inga betydande ekonomiska konsekvenser. Inga nya myndigheter föreslås bli grundade och uppgifterna kan utföras med myndigheternas nuvarande resurser.

I propositionen föreslås det att det ska föreskrivas om att polisen ska ge försvarsmakten assistans. Polisen ska kunna utföra de åtgärder som brottsbekämpningen inom försvarsmakten förutsätter när försvarsmakten inte har behörighet att utföra dem. Det är svårt att på förhand bedöma antalet sådana åtgärder, eftersom man inte vet hur mycket effektivare brottsbekämpningen inom försvarsmakten skulle vara, om effektivare åtgärder, som endast står till polisens förfogande, kunde användas för brottsbekämpningen. Det bedöms dock att assistansen inte skulle medföra några betydande ekonomiska konsekvenser, eftersom sådana situationer där assistans behövs sannolikt kommer att vara relativt sällsynta.

Reformen förutsätter att de tjänstemän som ska tillämpa lagen och de som genomgår repetitionsövningar får utbildning, vilket medför utgifter i form av dagpenningar, resekostnader och reservistlöner.

4.2 Konsekvenser för myndigheterna

Propositionen har inga betydande konsekvenser för myndigheterna. Till den del som det föreslås nya befogenheter för fullgörande av brottsbekämpningen inom försvarsmakten, kan det bedömas att polisens uppgifter till någon del minskar.

Genom den föreslagna lagstiftningen klargörs befogenhetsfördelningen mellan skyddspolisen och de personer inom försvarsmakten som sköter brottsbekämpning. Också för det etablerade samarbetet skapas en klarare författningsgrund än tidigare.

4.3 Samhälleliga konsekvenser

Genom förslagen i propositionen främjas realiseringen av rättsskyddet samt av de

grundläggande fri- och rättigheterna och de mänskliga rättigheterna. Vid förebyggandet och avslöjandet av brott samt vid utredningen av brott ingriper man i rättsgoda som har skyddats i grundlagen och i internationella förpliktelser som gäller de mänskliga rättigheterna. Om myndighetsbefogenheterna ska föreskrivas mycket exaktare än för närvarande, vilket stärker de grundläggande fri- och rättigheterna och de mänskliga rättigheterna.

Det främjar brottsbekämpningen och säkerheten att de som bedriver försvarsmaktens brottsbekämpning effektivt kan förebygga, avslöja och reda ut brott.

4.4 Konsekvenser med tanke på jämställdheten mellan könen

Propositionen har skrivits i en så könsneutral form som möjligt och den bedöms inte ha några konsekvenser för könen. De värnpliktiga män som varje år inleder tjänstgöring uppgår till cirka 28 000, medan cirka 400 kvinnor årligen inleder frivillig militärtjänst för kvinnor. Också en betydande majoritet av yrkesmilitärerna är män. Kvinnornas ansökan om att få inleda militärtjänst baserar sig på frivillighet. Vid brottsbekämpningen inom försvarsmakten kan man i regel endast reda ut brott som militärpersoner har begått. Av dessa skäl har praxis visat att huvuddelen av de åtgärder som sammanhänger med utredningen av brott inriktas på män. I sig är förfarandet likadant för män och kvinnor.

5 Beredningen av propositionen

5.1 Beredningsskeden och beredningsmaterial

Försvarsministeriet tillsatte den 28 maj 2008 en arbetsgrupp för att reda ut behoven att ändra och utveckla befogenheterna för försvarsmaktens myndigheter särskilt gällande militär disciplin och polisuppgifter.

Till arbetsgruppen kallades en ordförande utanför försvarsförvaltningen. I arbetsgruppen var förutom försvarsministeriet också justitieministeriet, inrikesministeriet, domstolsväsendet, åklagarväsendet, staben för gränsbevakningsväsendet, huvudstaben och Beväringförbundet företrädare.

Arbetsgruppen överlämnade ett delbetänkande som gällde lagstiftningen om militär disciplin den 16 juni 2009 och ett betänkande som gällde lagstiftningen om försvarsmaktens brottsbekämpning den 14 juni 2010.

Regeringen avlät i oktober 2010 till riksdagen en proposition med förslag till lag om brottsbekämpning inom försvarsmakten och till vissa lagar som har samband med den (RP 226/2010 rd). Ärendet hann emellertid inte behandlas till slut under riksdagsperiodens sista riksmöte och därför förföll propositionen.

Denna proposition grundar sig på den regeringsproposition som förfallit. I den har emellertid gjorts preciseringar som beror på ändringar i annan lagstiftning samt vissa andra preciseringar.

De viktigaste preciseringarna beror på att riksdagen antog en ny tvångsmedelslag och en ny polislag våren 2011. Revideringarna hade beaktats i den regeringsproposition som förföll, sådana de lydte i regeringens propositioner 222/2010 rd och 224/2010 rd, och de justeringar som orsakas av de ändringar som riksdagen gjorde i tvångsmedels- och polislagen har gjorts i denna proposition. De ändringar som gjorts utgående från remissyttrandena beskrivs i punkten 5.2 Remissyttrandena och hur de har beaktats.

5.2 Remissyttrandena och hur de har beaktats

Försvarsministeriet sände arbetsgruppens betänkande på remiss till följande instanser: republikens presidents kansli, statsrådets kansli, utrikesministeriet, justitieministeriet, inrikesministeriet, finansministeriet, kommunikationsministeriet, arbets- och näringsministeriet, försvarsministeriets avdelningar, försvarsministeriets revisionsenhet, justitiekanslersämbetet, riksdagens justitieombudsmans kansli, Högsta domstolen, Helsingfors hovrätt, Helsingfors förvaltningsdomstol, Riksåklagarämbetet, Rättsregistercentralen, Brottspåföljdsverket, staben för Gränsbevakningsväsendet, Huvudstaben, Tullstyrelsen, Dataombudsmannens byrå, Beväringsförbundet rf, Maanpuolustus Henkilökuntaliitto ry, Befälsförbundet rf, Underofficersförbundet rf, Upseeriliitto ry och Maanpuolus-

tuksen teknisten toimihenkilöiden liitto ry. Betänkandet sändes alltså till 29 remissinstanser. På propositionen gavs 17 utlåtanden.

I enlighet med den åsikt som majoriteten av arbetsgruppen företrädde ströks i arbetsgruppens betänkande rätten för dem som sköter brottsbekämpningen inom försvarsmakten att självständigt använda täckoperationer som utslutande företas i nätet. Försvarsmaktens representanter lämnade en avvikande åsikt i frågan. Den avvikande åsikten motiverades med att det blivit allt vanligare med social ingenjörskonst, att mängderna känsliga uppgifter har ökat i datasystemen, att det är allvarliga brott som förebyggs och avslöjas i försvarsmaktens brottsbekämpning och att interaktionen i datanäten bara är sådan (ett visst mått av misstro, lättare dokumentering, minimala arbetsmiljörisker) att det inte bör ställas lika stränga krav på den som på verksamhet i verkligheten när förundersöknings- och tvångsmedelslagen ses över. Polisen ska enligt det betänkande som gäller revideringen av förundersöknings-, tvångsmedels- och polislagen (OM 2009:2) kunna använda enbart datanätsbaserade täckoperationer för att förhindra ett sådant brott, där det strängaste straffet är fängelse i minst två år. Även beslutsfattandet ska ske på en lägre nivå än i fråga om täckoperationer.

I remissfasen understödde inrikesministeriet den avvikande åsikten. Samtidigt konstaterade ministeriet att för att denna metod att inhämta information ska kunna fogas till metodutbudet förutsätts att faktorer som anknyter till laglighetsövervakningen beaktas i lagförslaget.

I propositionen beslutade man dock att de som sköter brottsbekämpningen inom försvarsmakten inte föreslås få rätt att använda datanätsbaserade täckoperationer. Syftet var att först inhämta erfarenheter av hur den assistans som polisen ger fungerar i praktiken och hur mycket den föreslagna lösningen sysselsätter de olika myndigheterna

I justitieministeriets utlåtande ombads föredraganden ta kontakt med de personer som bereder informationsrätten vid justitieministeriets lagberedningsavdelning i fråga om de bestämmelser som hör till området för informationsrätt i kapitlen 4 – 6 och 9 i lagförslaget. Utgående från den diskussion som fördes

justerades bestämmelserna framför allt så att för undvikande av dubbel reglering ströks i de paragrafer som gäller erhållandet av information sådana rättigheter att få information om vilka redan har förskrivits i personuppgiftslagen som gäller den överlåtande myndigheten. Av informativa skäl finns det dock i propositionen bestämmelser med hänvisningar till dessa lagar.

I övrigt föreslogs i utlåtandena främst tillägg till motiveringstexterna samt små justeringar i paragraferna och de bifogade lagarna. Dessa tillägg och justeringar har i huvudsak beaktats när regeringens proposition färdigställdes.

Sedan propositionen förfallit efter riksdagsbehandlingen ordnades en ny remissomgång och inför den hade propositionen justerats. Vid riksdagsbehandlingen av regeringens proposition 226/2010 rd, som sedan förföll, diskuterades datanätsbaserade täckoperationer mycket. I försvarsutskottets utlåtande anfördes att självständiga datanätsbaserade täckoperationer skulle fogas till förteckningen i 5 § i lagförslaget och att ändringen skulle beaktas också i 5 kap. 1 § 4 mom. i polislagen (FsUU 13/2010 rd). Inför den nya remissomgången gjordes denna ändring i utkastet till proposition.

Under den nya remissomgången begärdes utlåtanden av följande parter:

statsrådets kansli, utrikesministeriet, justitieministeriet, inrikesministeriet, finansministeriet, kommunikationsministeriet, försvarsministeriets avdelningar, justitiekanslersämbetet, riksdagens justitieombudsmans kansli, Högsta domstolen, Helsingfors hovrätt, Riksåklagarämbetet, Rättsregistercentralen, Brottspåföljdsverket, Polisstyrelsen, Gränsbevakningsväsendets stab, Tullstyrelsen, Kommunikationsverket, Huvudstaben, Dataombudsmannens byrå, Försvarsutbildningsföreningen rf, Suomen Rauhanturvaajaliitto ry, Finlands Reservofficersförbund rf, Maanpuolustuksen Tuki ry, Beväringsförbundet rf, Reservistförbundet rf, Maanpuolustuksen Henkilökuntaliitto ry, Befälsförbundet rf, Underofficersförbundet rf, Upseeriliitto ry och Maanpuolustuksen teknisten toimihenkilöiden liitto ry. På propositionen erhöles 15 remissyttranden.

Inrikesministeriet förordade att datanätsbaserade täckoperationer fogas till metodutbudet för dem som sköter brottsbekämpningen inom försvarsmakten, och det gjorde också huvudstaben.

Justitieministeriet motsatte sig att försvarsmakten skulle få självständig behörighet. Som motivering till detta konstaterades i utlåtandet bl.a. att hemliga metoder för inhämtande av information är synnerligen känsliga med hänseende till de grundläggande fri- och rättigheterna framför allt för att den person som är föremål för metoderna inte vet att han eller hon är föremål för myndighetsverksamhet och för att man med avsikt kan ge denna person felaktiga, vilseledande eller bristfälliga uppgifter. Kommunikationsministeriet har i sitt remissyttrande meddelat att ministeriet ställer sig starkt kritiskt till förslaget att datanätsbaserade täckoperationer skulle fogas till försvarsmaktens metodutbud.

I propositionen har man fortsättningsvis beslutat att de som sköter brottsbekämpningen inom försvarsmakten inte föreslås få rätt att använda datanätsbaserade täckoperationer. Syftet är att först inhämta erfarenheter av hur den assistans som polisen ger fungerar i praktiken och hur mycket den föreslagna lösningen sysselsätter de olika myndigheterna.

I flera remissyttranden har det konstaterats att det är oklart vilka brott som förebyggs och avslöjas vid brottsbekämpningen inom försvarsmakten. Det ansågs att den reglering som gäller brott som ska utredas är mera lyckad. Av detta skäl föreslås det att i lagen ska ingå en lista på de brott vilkas förebyggande och avslöjande ska ingå i försvarsmaktens behörighet. I den proposition som förföll ingick listan endast i detaljmotiveringen.

Riksåklagarämbetet har under båda remissomgångarna föreslagit att tjänstemännen vid huvudstabens undersökningsavdelning ska ha självständig behörighet att avgöra när en förundersökning ska inledas. I det senare utlåtandet har motiveringarna preciserats och i utlåtandet nämns bl.a. att i fråga om militärrättegångsärenden som framskrider till en egentlig straffprocess bör de militärpersoner som misstänks för brott ha samma rättskyddsgarantier och även annat skydd för de grundläggande fri- och rättigheterna och de

mänskliga rättigheterna som civila personer som misstänks för motsvarande brott. I utlåtandet har den disciplinära förmannens ställning som förman för den som är misstänkt för ett brott ansetts problematisk i dessa fall.

I propositionen föreslås att nuläget behålls, dvs. att den disciplinära förmannen ska besluta om att en förundersökning ska utföras. Nuvarande praxis är klar och entydig och den äventyrar inte skyddet för militärpersonernas grundläggande fri- och rättigheter och mänskliga rättigheter när man beaktar att också en högre disciplinär förman, riksdagens justitieombudsman och åklagaren kan förordna att en förundersökning ska utföras. Dessutom ska det observeras att de disciplinära förmännen i praktiken alltid stöder sig på militärjurister när de fattar beslut om att inleda förundersökning framför allt vid allvarligare brott.

Gränsbevakningsväsendets stabs framställning om att det samtidigt ska föreslås att vägtrafiklagen ska ändras så att också gränsbevakningsväsendets behörighet ska preciseras har inte beaktats i propositionen. Detta beror på att frågan inte har behandlats tillräckligt tidigare och att behovet av ändring inte beror på denna proposition, vilket är fallet i fråga om de lagar som ingår som bilagor till propositionen.

6 Samband med andra propositioner

Riksdagen behandlar samtidigt också en regeringsproposition med förslag till lag om militär disciplin och till vissa lagar som har samband med den. Lagen om militär disciplin ska tillämpas vid brottsbekämpningen inom försvarsmakten. Sålunda anknyter propositionerna till varandra och de bör behandlas samtidigt. Lagarna avses också träda i kraft samtidigt.

Riksdagen har tidigare godkänt en ny förundersöknings-, tvångsmedels- och polislag. Syftet är att dessa lagar ska tillämpas som allmänna lagar till den del som inget annat föreskrivs i denna speciallag. Lagen om brottsbekämpning inom försvarsmakten bör därmed träda i kraft samtidigt också med ovan nämnda lagar, dvs. den 1 januari 2014.

DETALJMOTIVERING

1 Lagförslag

1.1 Lag om brottsbekämpning inom försvarsmakten

Lagens rubrik

Det föreslås att lagens rubrik ska ändras. Lagen om brottsbekämpning inom försvarsmakten ska ersätta lagen om fullgörande av polisuppgifter inom försvarsmakten. Inom lagstiftningen och övrigt juridiskt språkbruk är brottsbekämpning en etablerad och modern term, som täcker både förebyggande och avslöjande av brott samt utredning av brott. Den titel som föreslås är mera beskrivande än lagens nuvarande, eftersom tillämpningsområdet direkt framgår av den.

1 kap. Allmänna bestämmelser

1 §. Tillämpningsområde. I paragrafen ska det föreskrivas om lagens tillämpningsområde, enligt vilket i lagen föreskrivs om uppgifter som ankommer på försvarsmakten med anknytning till förebyggande, avslöjande och utredning av brott (*försvarsmaktens brottsbekämpning*). I den nuvarande lagen föreskrivs inte om tillämpningsområde.

I motiveringarna till polislagen, som reformeras som bäst, beskrivs förhindrande, avslöjande och utredning av brott samt skillnaderna mellan dem. I fråga om avslöjande av brott konstateras det att tips, brottsanalys och andra motsvarande metoder kan visa att ett brott eventuellt redan har begåtts men någon konkret grund för inledande av förundersökning ännu inte finns. Avslöjande av brott innebär att polisen vidtar åtgärder för att avslöja direkt relevanta omständigheter (i synnerhet gärningsman, gärningstidpunkt och -plats samt element som hör till brottsrekvisiten) som tyder på att ett brott har begåtts eller håller på att begås eller planeras och som kan läggas till grund för inledande av förundersökning. Eftersom brottet i samband med avslöjandet redan ska ha begåtts eller åtminstone vara i görningen, skiljer sig begreppet avslöjande av brott från förhindrande av brott,

vilket innebär ett ingripande redan innan brottet begås.

Enligt 2 mom. i paragrafen tillämpas på försvarsmaktens brottsbekämpning, utöver det som föreskrivs i denna lag, bestämmelserna om förhindrande, avslöjande och utredning av brott i polislagen, förundersökningslagen och tvångsmedelslagen samt i någon annan lag. Genom hänvisningen är avsikten inte att föreskriva t.ex. om befogenheterna för dem som sköter försvarsmaktens brottsbekämpning utan om dessa ska det föreskrivas uttömmande i denna lag. Med bestämmelserna i någon annan lag ska avses t.ex. vägtrafiklagen, som föreslås bli ändrad i samband med denna proposition.

Med den som sköter försvarsmaktens brottsbekämpning ska avses den förundersökningsmyndighet som avses i 2 kap. 1 § 2 mom. i förundersökningslagen.

I 3 mom. i paragrafen ska det hänvisas till lagen om militär disciplin. Största delen av försvarsmaktens förundersökningar utförs utgående från lagen om militär disciplin. Särskilda lagar är fortfarande nödvändiga framför allt för att det i lagen om brottsbekämpning inom försvarsmakten också föreskrivs om förebyggande och avslöjande av brott.

Det föreslås inte att i paragrafen ska tas in en bestämmelse om att ärenden som gäller civilpersoner ska underkastas åtalsprövning. Detta anses onödigt, eftersom bestämmelserna i allmän lag följs vid underkastandet av åtalsprövning när det är frågan om civilpersoner.

2 §. Tjänstemän som sköter försvarsmaktens brottsbekämpning. I paragrafen ska det föreskrivas om de tjänstemän som sköter brottsbekämpningen inom försvarsmakten. Dessa ska vara tjänstemän vid huvudstabens undersökningsavdelning, om inget annat föreskrivs nedan, och de ska fortsättningsvis använda de befogenheter som sammanhänger med detta. Nedan föreslås befogenhet för huvudstaben och huvudstabens undersökningsavdelning som registeransvarig. Dessutom ska vid allvarliga störningar under normala förhållanden och i undantagsförhållanden också vissa andra tjänstemän vid huvudstaben än de som nämns i paragrafen samt per-

soner som fått tillräcklig utbildning och tjänstgör i enlighet med värnpliktslagen kunna sköta försvarsmaktens brottsbekämpning.

De befogenheter som har föreskrivits för en polisman som hör till befälet, för en anhållningsberättigad polisman och för en anhållningsberättigad tjänsteman ska användas av chefen för undersökningsavdelningen och en militärjurist vid undersökningsavdelningen.

Chefen för huvudstabens undersökningsavdelning leder undersökningsavdelningen och svarar för de uppgifter som har fastställts för avdelningen. Avdelningschefen är en yrkesmilitär med minst titeln överste eller motsvarande och avlagd generalstabsofficersexamen. Avdelningschefen är i omfattande grad förtrogen med polisuppgifter och har alltid genomgått bl.a. en kurs för undersökningsledare vid Polisyrkeshögskolan. Chefen för undersökningsavdelningen håller också försvarsmaktens högsta ledning informerad om frågor med anknytning till försvarsmaktens brottsbekämpning.

Bestämmelser om behörighetsvillkoren för tjänsten som militärjurist vid försvarsmakten finns i statsrådets förordning om försvarsmakten (1319/2007), enligt vilken ett särskilt behörighetsvillkor för tjänsten är högre högskoleexamen i juridik.

Under normala tider är cirka 20 tjänstemän militärjurister vid försvarsmakten, och av dessa finns två tjänstemän på undersökningsavdelningen. Undersökningsavdelningens militärjurister är undersökningsledare. Undersökningsledarens uppgifter motsvarar de uppgifter som sköts av en undersökningsledare vid polisen.

Undersökningsavdelningens militärjurister är vid behov också juridiska sakkunniga för dem som utför förundersökning och för de disciplinära förmännen. I praktiken ger undersökningsavdelningens militärjurister juridisk rådgivning också till de tjänstemän vid undersökningsavdelningen som utför brottsförebyggande uppgifter och uppgifter som avslöjar brott.

De befogenheter som föreskrivs för en polisman och en utredare ska användas av överdetektiven, en utredare och av en yrkesmilitär som förordnats till en brottsbekämpningsuppgift och som avses i lagen om försvarsmakten.

Också andra än de tjänstemän som räknas upp i bestämmelsen kan utföra teknisk realisering med anknytning till brottsbekämpning, som olika slags apparatinstalleringar, men ansvaret för användningen av befogenheterna ska ligga på de tjänstemän som det föreskrivs om här.

I 2 mom. i paragrafen ska det hänvisas till lagen om försvarsmakten och till statsrådets förordning om försvarsmakten som meddelats med stöd av lagen. I dessa föreskrivs om de i 1 mom. avsedda tjänstemännens tjänster, om utnämningen till tjänsterna och om behörighetsvillkoren för tjänsterna samt om utbildningen. Syftet är att till statsrådets förordning om försvarsmakten ska fogas de bestämmelser som behövs om nämnda omständigheter och att dessa ska träda i kraft samtidigt med denna lag. De nuvarande bestämmelserna finns i förordningen om fullgörande av polisuppgifter inom försvarsmakten. I denna förordning har bestämmelser om tjänster för försvarsmaktens tjänstemän, utnämning till tjänsterna, behörighetsvillkor och utbildning samlats. Avsikten är att större uppmärksamhet än tidigare ska fästas vid utbildningen, framför allt vid den utbildning som gäller användningen av fullmakter till hemligt inhämtande av information. Det är viktigt att utbildningen är tillräcklig och till denna del motsvarar polisens utbildning. Samarbete med polisen är också centralt när utbildningen planeras och arrangeras.

3 §. Principerna för försvarsmaktens brottsbekämpning. I paragrafen ska det uttryckligen föreskrivas om de principer som ska följas vid försvarsmaktens brottsbekämpning. Detta framhäver betydelsen av att principerna följs. Principerna ska följas också om kravet på en behandling utan dröjsmål betonas vid utredningen av ett brott i enlighet med militära rättegångslagen. Bestämmelsen ska också ge mera information än enbart en hänvisning till polislagen, förundersökningslagen och tvångsmedelslagen. Dessa allmänna lagar ska dock nämnas i den inledande meningen till paragrafen. Principförteckningen ska dock inte vara uttömmande, utan i förteckningen ska de centralaste principerna nämnas.

2 kap. **Förebyggande och avslöjande av brott och befogenheter som gäller dem**

I kapitlet ska det föreskrivas om förebyggande och avslöjande av brott. Det är frågan om en sådan säkerhets- och övervakningsuppgift som avses i den nuvarande lagen, där olaglig underrättelseverksamhet som riktar sig mot Finland på det militära försvarets område och sådan verksamhet som äventyrar syftet med det militära försvaret, dvs. s.k. kontraunderrättelse, förebyggs och avslöjas.

Om förebyggande och avslöjande av brott ska föreskrivas före den bestämmelse som gäller utredning av brott. Detta beror på att förebyggandet och avslöjandet av brott huvudsakligen gäller klart allvarigare brott än uppgiften att utreda brott. Den först nämnda bestämmelsen anses således mera betydelsefull än den sist nämnda. Å andra sidan föregår förebyggandet och avslöjandet av brott också tidsmässigt utredningen av brott. De brott som avses i kapitlet utreds dock av skyddspolisen.

4 §. Behörighet vid förebyggande och avslöjande av brott. Enligt 1 mom. ska vid försvarsmaktens brottsbekämpning sörrjas för förebyggande och avslöjande av sådana brott som anknyter till underrättelseverksamhet som riktar sig mot Finland på det militära försvarets område och sådan verksamhet som äventyrar syftet med det militära försvaret.

Som en ny sak föreslås det att för klarhetens skull ska till lagen fogas en lista där uttryckligen de brott räknas upp som förebyggs och avslöjas vid brottsbekämpningen inom försvarsmakten. Sådana brott ska vara

- 1) äventyrande av Finlands suveränitet,
- 2) krigsanstiftan,
- 3) landsförräderi, grovt landsförräderi,
- 4) spioneri, grovt spioneri,
- 5) röjande av statshemlighet, samt
- 6) olovlig underrättelseverksamhet.

I 2 mom. ska det i informativt syfte nämnas att den uppgift som i 1 mom. föreskrivs för försvarsmakten inte begränsar skyddspolisens i lag föreskrivna behörighet. Om skyddspolisens behörighet föreskrivs i polisförvaltningslagen. Nedan i 3 kap. finns en uttrycklig bestämmelse om att skyddspolisen

sörjer för utredningen av de brott som avses i paragrafen.

Bestämmelserna motsvarar 1 § 1 mom. 4 punkten i den nuvarande lagen. Hänvisningen till polisförvaltningslagen har emellertid strukits. Det ska inte nämnas särskilt att i uppgiften också ingår en underhålls- och utvecklingsuppgift. Enligt 10 § polisförvaltningslagen ska ju skyddspolisen också upprätthålla och utveckla den allmänna beredskapen för att förhindra verksamhet som äventyrar rikets säkerhet. Syftet är emellertid att också de som sköter brottsbekämpningen vid försvarsmakten ska upprätthålla och utveckla beredskapen på sitt eget verksamhetsområde.

I praktiken har behörighetsfördelningen mellan skyddspolisen och huvudstabens undersökningsavdelning varit klar och samarbetet har fungerat utan problem.

5 §. Befogenheter vid förebyggande och avslöjande av brott. I paragrafen ska det föreskrivas om befogenheter vid förebyggande och avslöjande av brott. I fråga om befogenheterna för de tjänstemän som sköter försvarsmaktens brottsbekämpning i uppdrag enligt 4 § 1 mom. ska det hänvisas till polislagen. De nämnda tjänstemännen ska dock till sitt förfogande ha endast vissa, särskilt uppräknade metoder, av de hemliga metoder för inhämtande av information som avses i 5 kap. i polislagen. Bestämmelsen ska således vara negativ. Syftet är att om nya hemliga tvångsmedel fogas till polislagen, ska huvudstabens undersökningsavdelning inte automatiskt få nya befogenheter utan behovet av dem bedöms varje gång separat. För detta talar också riksdagens biträdande justitiombudsmans avgörande, som beskrivs i de allmänna motiveringarna.

Det är inte nödvändigt att i denna lag föreskriva om fortgången av hemligt inhämtande av information för utredning av brott i fråga om de brott som förebyggs och avslöjas enligt 4 § 1 mom., eftersom skyddspolisen sköter om att dessa brott utreds.

Inhämtande av basstationsuppgifter

Med inhämtande av basstationsuppgifter avses i den föreslagna polislagen (och tvångsmedelslagen) inhämtande av informa-

tion om teleterminalutrustningar och teleadresser som har registrerats eller som registreras som bäst i ett telesystem via en viss basstation. Inhämtandet av basstationsuppgifter kan också gälla teleadresser och teleterminalutrustningar som registreras i framtiden. Domstolen ska på yrkande av en anhållningsberättigad polisman besluta om inhämtande av basstationsuppgifter. Om ärendet inte tål uppskov får en anhållningsberättigad polisman besluta om inhämtande av basstationsuppgifter till dess att domstolen har avgjort yrkandet om beviljande av tillstånd. Ärendet ska föras till domstol så snart som möjligt, dock senast inom 24 timmar från det att metoden började användas. Tillstånd beviljas för en viss tidsperiod. Inhämtande av basstationsuppgifter innebär ett mindre ingripande i skyddet för konfidentiell kommunikation än vad teleövervakning gör.

Den metod för inhämtande av uppgifter det är frågan om stöder väl den systematiska observationen i en situation där föremålet för observationen försvinner för en stund.

Det har inte föreslagits att befogenheten ska begränsas i 5 kap. 1 § 4 mom. i polislagen så att den inte skulle gälla militärmyndigheten.

Systematisk observation

Med observation avses att göra iakttagelser i hemlighet av en viss person i syfte att inhämta information. I systematisk observation ingår ett syfte att inhämta information, vilket har inriktats på en enskild individ. Kännetecknande för åtgärden är också att iakttagelser görs i hemlighet. Systematisk observation kan genomföras så att den som är föremål för åtgärden inte märker att han eller hon iakttas. Det kan sålunda dels vara fråga om att göra iakttagelser i hemlighet och dels om att göra iakttagelser så att syftet med inhämtandet av information hemlighålls.

Att begreppet iakttagande används tyder på att det inte sker någon växelverkan mellan observatören och den observerade. Observatören får t.ex. inte aktivt, i syfte att inhämta information inleda samtal med objektet. Detta hindrar emellertid inte att det vid observationen sker interaktion med objektet t.ex. i situationer där observatören ofrivilligt avslö-

jas. Den systematiska observationen kan ske på ett visst avstånd men också på nära håll, t.ex. från ett grannbord i ett café. Observatören kan då vid behov dra sig ur situationen också interaktivt, i praktiken genom att samtala med objektet. I sådana situationer ska initiativet till interaktionen dock komma från den som är föremål för informationshämtningen.

Observation får inte riktas mot utrymmen som används för stadigvarande boende och en teknisk anordning får inte användas vid observation som riktar sig mot en plats som skyddas av hemfrid eller vid systematisk observation.

Observation som motsvarar systematisk observation står också i dagens läge till militärmyndigheternas förfogande i polisuppgifter. Det har inte heller föreslagits att denna befogenhet ska avgränsas i 5 kap. 1 § 4 mom. i polislagen så att den inte längre skulle gälla militärmyndigheten.

Förtäckt inhämtande av information

Med förtäckt inhämtande av information avses sådan informationsinhämtning genom kortvarig interaktion med en viss person, där falska, vilseledande eller förtäckta uppgifter används för att hemlighålla uppdraget.

Till åtskillnad från systematisk observation faller det sig naturligt att använda befogenheten uttryckligen för att personligen träffa objektet eller inleda någon motsvarande interaktion med objektet, dock inte motsvarande längre umgänge och ett sådant särskilt förtroendeförhållande som när det är fråga om en täckoperation. Vid förtäckt inhämtande av information kommer infiltration således inte i fråga. Befogenheten får inte användas i syfte att kringgå bestämmelserna om täckoperationer. I verksamhetens natur ingår dessutom endast att använda falska, vilseledande eller förtäckta uppgifter. Som exempel kan nämnas användning av ett transportföretags overall och namnskytt.

Befogenheten är i sin helhet ny och det har inte föreslagits att den ska avgränsas i 5 kap. 1 § 4 mom. i polislagen så att den inte skulle gälla militärmyndigheten.

Förtäckt inhämtande av information är i väsentlig grad sammankopplad med observa-

tion. Vid hemligt inhämtande av information strävar man efter att så gott som alltid undvika direkt interaktion med den person som observeras. Det finns emellertid situationer där större fördelar än nackdelar sammanhänger med interaktion. Också i sådana fall måste man kunna observera föremålet för observationen utan att bli avslöjad. Till exempel tillfällig användning av falsk identitet kan vara nödvändigt för att en effektiv observation ska bli möjlig. Det kan också vara farligt om den riktiga identiteten avslöjas eller också kan detta förhindra utförandet av andra observationsuppgifter i framtiden.

Teknisk avlyssning

Med teknisk avlyssning avses att en viss persons samtal eller meddelande som inte är avsett för utomstående och i vilket avlyssnaren inte deltar, trots 24 kap. 5 § i strafflagen avlyssnas, upptas eller behandlas på något annat sätt med hjälp av en teknisk anordning, metod eller programvara i syfte att ta reda på innehållet i samtalet eller meddelandet eller den misstänktes verksamhet. I definitionen nämns utöver avlyssning och upptagning också behandling av samtal eller meddelanden på något annat sätt samt på ett teknikneutralt sätt med hjälp av en teknisk anordning, metod eller programvara.

Uttrycket ”trots 24 kap. 5 § i strafflagen” har att göra med att olovlig avlyssning kriminaliseras i den nämnda paragrafen.

Motsvarande befogenhet har militärmyndigheterna också i dagens läge till sitt förfogande i polisuppgifter. Det föreslås inte heller att denna befogenhet ska avgränsas i 5 kap. 1 § 4 mom. i polislagen så att den inte längre skulle gälla militärmyndigheten.

Optisk observation

Med optisk observation avses att man med en kamera eller en annan utplacerad teknisk anordning, metod eller programvara, trots 24 kap. 6 § i strafflagen, iakttar eller gör upptagningar av den brottsmisstänkte, ett utrymme eller någon annan plats. Optisk observation får dock inte riktas mot utrymmen som används för stadigvarande boende.

Att med en teknisk anordning iaktta eller avbilda en viss person betraktas sålunda inte som optisk observation om anordningen inte är utplacerad på platsen. I dessa fall är det, beroende på åtgärdens varaktighet, fråga om observation eller systematisk observation. Kravet att utrustningen ska ha placerats på en viss plats innebär i praktiken att optisk observation inte är en kortvarig åtgärd. Med begreppet ”utplacerad” avses t.ex. att en anordning, metod eller programvara har fästs i en vägg eller ett tak eller på något annat lämpligt ställe. Kännetecknande för optisk observation är dessutom, på grund av definitionen, att anordningen, metoden eller programvaran i allmänhet följer objektet utan att en polisman eller någon annan förundersökningsmyndighet samtidigt behöver göra iakttagelser och vara närvarande. När det är fråga om sådan spårning av en person som innebär att en tjänsteman innehar och i realtid använder en spårningsanordning ska åtgärden, beroende på fallet, betraktas som observation eller systematisk observation. Domstol ska på yrkande av en anhållningsberättigad polisman besluta om optisk observation, om observationen riktas mot ett hemfridsskyddat utrymme eller en annan plats som avses i 24 kap. 11 § i strafflagen eller mot en misstänkt som berövats sin frihet på grund av brott.

Motsvarande befogenhet har militärmyndigheterna också i dagens läge till sitt förfogande i polisuppgifter. Det föreslås inte heller att denna befogenhet ska avgränsas i 5 kap. 1 § 4 mom. i polislagen så att den inte längre skulle gälla militärmyndigheten.

Teknisk spårning

Med teknisk spårning avses att förflyttning av föremål, ämnen eller egendom spåras med hjälp av radiosändare som har fästs eller som redan finns på objektet eller med hjälp av någon annan sådan teknisk anordning, metod eller programvara.

En domstol fattar beslut om teknisk spårning av en person på yrkande av en anhållningsberättigad polisman. Om ärendet inte tål uppskov får en anhållningsberättigad polisman besluta om spårning av en person till dess att domstolen har avgjort yrkandet om beviljande av tillstånd. Ärendet ska föras till

domstol så snart som möjligt, dock inom 24 timmar från det att tvångsmedlet började användas.

Motsvarande befogenhet har militärmyndigheterna också i dagens läge till sitt förfo- gande i polisuppgifter. Det föreslås inte hel- ler att denna befogenhet ska avgränsas i 5 kap. 1 § 4 mom. i polislagen så att den inte längre skulle gälla militärmyndigheten.

Inhämtande av identifieringsuppgifter för teleadresser eller teleterminalutrustning

Med inhämtande av identifieringsuppgifter för teleadresser eller teleterminalutrustning avses att för att förhindra brott inhämtas identifieringsuppgifter för teleadresser eller teleterminalutrustning med en teknisk anord- ning, när det är fråga om brott för vilket det föreskrivna strängaste straffet är fängelse i minst ett år. Endast sådana tekniska anord- ningar får användas som utslutande kan användas för identifiering av teleadresser och teleterminalutrustningar. Kommunikations- verket är den myndighet som kontrollerar den tekniska anordningen. Beslutet om att använda befogenheten fattas av en anhåll- ningsberättigad polisman.

Det föreslås inte i att befogenheten ska av- gränsas i 5 kap. 1 § 4 mom. i polislagen så att den inte gäller militärmyndigheten. Befogen- heten är nödvändig för att begäran som avses nedan i 6 §, som begäran om teleövervak- ning, ska kunna framföras tillräckligt specifi- cerat.

Enligt det föreslagna 2 mom. ska den som sköter brottsbekämpningen inom försvars- makten meddela skyddspolisen om att de hemliga metoder för inhämtande av informa- tion som avses i 1 mom. används. Detta sä- kerställer den informationsgång som behövs och förhindrar eventuella överlappningar vid skötseln av uppgifterna.

Enligt 3 mom. ska på skyddandet av hem- ligt inhämtande av information och på an- vändningen av överskottsinformation vid för- svarsmaktens brottsbekämpning tillämpas de bestämmelser i polislagen som gäller skyd- dande av hemligt inhämtande av information och användning av överskottsinformation. Möjligheten att skydda verksamheten t.ex. vid systematisk observation är en förutsätt-

ning för att verksamheten ska bli framgångs- rik. På detta sätt kan man vid behov förhind- ra också att identiteten för en tjänsteman som har ett observationsuppdrag avslöjas bl.a. om en observationsoperation av ett eller annat skäl misslyckas och avslöjas.

6 §. *Assistans av polisen och samverkan med polisen vid förebyggande och avslöjan- de av brott.* I paragrafen ska det föreskrivas om den assistans som polisen ger försvars- makten. Polisen ska kunna vidta de åtgärder som avses i paragrafen när försvarsmakten inte har behörighet att utföra dem. Polisen ska bedöma de lagliga förutsättningarna att utföra uppdraget. Ändamålsenlighetspröv- ningen ska utföras av både den som framför begäran och den som ger assistans. Också allmänna förvaltningsrättsliga principer, så- som objektivitetsprincipen och domstolens kontroll i fråga om de befogenheter om vil- kas användning domstolen beslutar, bör be- aktas. Sålunda ska det vid assistansen finnas en rättsskyddskontroll i tre steg, för vilken alltså den som framför begäran, den som ger assistans och domstolen ansvarar.

Begäran ska vara skriftlig och den ska framföras av chefen för undersökningsavdel- ningen eller en militärjurist vid undersök- ningsavdelningen.

I paragrafen ska inte avses handräckning. Bestämmelser om handräckning som för- svarsmakten ger polisen finns i lagen om för- svarsmaktens handräckning till polisen (781/1980). Enligt denna lag ska försvars- makten ge polisen handräckning för efter- spaning och gripande av person, för avstäng- ning och undersökning av en plats eller ett område, för trafikdirigering, för tillfälligt skyddande av personer och egendom, för röjning av sprängladdningar samt för annat sådant uppdrag, för vars utförande försvars- maktens specialpersonal eller specialmateriel behövs. För förebyggande av brott mot per- soner, som åtnjuter internationellt special- skydd, har polisen rätt att få även annan handräckning än sådan som ska ges enligt 1 mom. Om polisens handräckning till för- svarsmakten finns ingen motsvarande be- stämmelse.

Den assistans som polisen ger ska vara ett slags mellanform mellan handräckning och samverkan, vilken främjar smidigt informa-

tionsutbyte och en förnuftig resursanvändning hos myndigheterna. Polisen ska använda sitt specialkunnande på informationsanskaffning och försvarsmakten kan med hjälp av det utföra en effektivare brottsbekämpning på det område där den besitter specialkunnande.

Det finns eventuellt orsak att sända begäran till skyddspolisen oberoende av vilken polis-enhet som i praktiken utför åtgärden.

De befogenheter med vilka erhållna uppgifter det vore nödvändigt att använda gäller i första hand teleavlyssning, inhämtande av information i stället för teleavlyssning, teleövervakning med samtycke av innehavaren av en teleadress eller teleterminal, observation med teknisk apparatur och datanätsbaserad täckoperation som avses i 5 kap. 28 § 3 mom. i polislagen. Användningen av dessa metoder ingriper synnerligen djupt i de grundläggande fri- och rättigheterna och de mänskliga rättigheterna. Polisen har en långvarig tradition av att använda flera av de befogenheter som nämns här medan en del av befogenheterna är nya också för polisen. Därför kan det anses ändamålsenligt att det inte föreslås att befogenheterna ska ges till dem som sköter försvarsmaktens brottsbekämpning. Emellertid är den information som erhålls genom användning av befogenheterna mycket central vid det förebyggande och avslöjande av brott som försvarsmakten har till uppgift.

Det kan antas att med de uppgifter som erhålls genom teleavlyssning, inhämtande av uppgifter med teleövervakning i stället för teleavlyssning samt teleövervakning med samtycke av innehavaren av teleadressen eller teleterminalen kan viktig information fås om eventuella värvningsföremål för dem som utövar underrättelseverksamhet och olagliga åtgärder som dessa eventuellt planerar. Genom observation med teknisk apparatur kan man igen få uppgifter t.ex. om funktionen hos en dator eller en med denna jämförbar apparat. Genom datanätsbaserad täckoperation blir det möjligt att inhämta uppgifter t.ex. för att följa och skydda försvarsmaktens sekretessbelagda information i datanätet.

Polisen ska lämna över det material som erhållits genom åtgärden till dem som sköter brottsbekämpningen inom försvarsmakten.

Utgångspunkten är att polisen ska granska materialet och t.ex. avlägsna det material för vilket bevisförbud gäller samt även i övrigt hantera materialet på det sätt som avses i 5 kap. i polislagen.

Polisen ska dock få lämna över det erhållna materialet obehandlat. Detta kan vara motiverat t.ex. av undersökningsskäl, när de personer som sköter försvarsmaktens brottsbekämpning känner omständigheterna kring det fall som undersöks och de personer som är förknippade med det. Polisen och de som sköter försvarsmaktens brottsbekämpning ska kunna komma överens i frågan på ett sätt som anses ändamålsenligt. Om materialet lämnas över obehandlat, är det en sak för dem som sköter försvarsmaktens brottsbekämpning att granska och behandla materialet på det sätt som förutsätts i 5 kap. i polislagen.

Troligtvis är de situationer där information från polisen behövs relativt sällsynta.

Dessutom ska det föreskrivas att när sakens natur det kräver ska ett uppdrag enligt 4 § 1 mom. utföras i samverkan med polisen. Den som sköter försvarsmaktens brottsbekämpning och vederbörande polismyndighet ska komma överens om de frågor som anknyter till uppdraget.

3 kap. **Brottsutredning och de befogenheter som gäller den**

7§. *Brottmål som ska utredas vid försvarsmaktens brottsbekämpning.* I paragrafen ska det föreskrivas om brottmål som ska utredas vid brottsbekämpningen inom försvarsmakten. Bestämmelserna ska till sitt innehåll motsvara 1 § 1 – 3 punkten i gällande lag.

I regel kan endast brott som begåtts av militärpersoner undersökas vid brottsbekämpningen inom försvarsmakten. I undantagsfall kan också ett brott som begåtts av någon annan än en militärperson undersökas. När gällande lag (1251/1995) stiftades motiverades detta med att ett stort antal civilpersoner tjänstgör vid försvarsmaktens staber, produktionsinrättningar och depåer. Detta kan fortfarande anses motiverat, eftersom försvarsmaktens anställdas uppgifter, efter att gällande lag stiftades, fortsättningsvis har förändrats i den riktningen att de arbetsuppgifter

som kräver specialkunnande har ökat. Dylika arbetsuppgifter är t.ex. underhålls- och reparationsarbeten på den flygtekniska sektorn samt underhålls-, lagrings-, forsknings- och produktutvecklingsarbeten som gäller för försvarsmakten kritiska vapensystem, skjutförnödenheter och explosionsfarliga ämnen. "Sannolika skäl" ska fortsättningsvis anses vara rätt förundersökningströskel, när det är fråga om en annan person som tjänstgör vid försvarsmakten än en militärperson.

I 2 mom. ska det av informationsskäl fortsättningsvis föreskrivas att skyddspolisen ska sörja för utredningen av den olagliga verksamhet som avses i 4 § 1 mom.

8 §. Inledande av förundersökning. I paragrafen ska finnas informativa bestämmelser om utredning av brott på begäran av en disciplinär förman och på förordnande av åklagaren. Om båda föreskrivs i lagen om militär disciplin. Syftet med bestämmelsen är att den för sin del ska klargöra förhållandet mellan lagen om brottsbekämpning inom försvarsmakten och lagen om militär disciplin.

Förundersökning inleds i regel på begäran av en behörig disciplinär förman. Då avstår den disciplinära förmannen från att leda undersökningen och ledarskapet för undersökningen övergår på huvudstabens undersökningsavdelning.

Möjligheten att ge huvudstabens undersökningsavdelning självständig behörighet att inleda en förundersökning övervägdes när propositionen bereddes. De olika faserna har också beskrivits i kapitel 5.2. I propositionen kom man till att nuvarande praxis, där en disciplinär förman inleder undersökningen, behålls. Vid utbildningen av disciplinära förmän betonas att undersökning ska utföras utan dröjsmål. Också i fortsättningen är det befogat att försäkra sig om att undersökningen utförs snabbt uttryckligen genom tillräcklig utbildning. Nuvarande praxis är klar och entydig och den äventyrar inte skyddet för militärpersonernas grundläggande rättigheter och mänskliga rättigheter, när man beaktar att också en högre disciplinär förman, riksdagens justitieombudsman och åklagaren kan förordna att förundersökning ska utföras. Dessutom ska det observeras att de disciplinära förmännen i praktiken alltid stöder sig på militärjurister när de fattar beslut om att

inleda en förundersökning framför allt i fråga om allvarigare brott.

Största delen, klart över 90 % av förundersökningarna vid militära brott utförs enbart utgående från lagen om militär disciplin. Också i dagens läge har en svårighet i praktiken orsakats av det att en disciplinär förman inte har kunnat utföra förundersökning i fråga om en sådan person som har hunnit bli hemförlovad från beväringstjänsten. I synnerhet med slutfasen av beväringstjänsten kan sådan verksamhet vara förknippad som kräver förundersökning. Ett stort antal personer kan vara inblandade både på gärningsmans- och målsägandesidan (t.ex. missbruk av förmansställning, mobbningsfall, som undersöks som tjänstgöringsbrott). Efter hemförlovningen är den disciplinära förmannen inte behörig att undersöka saken, och också om det inte skulle vara frågan om ett allvarligt brott enligt den allmänna måttstocken måste saken undersökas för att den militära disciplinen och ordningen ska kunna upprätthållas. Gruppen av parter, som eventuellt kan bli synnerligen omfattande, hinner man inte förhöra i samtliga fall och gärningsmännen hinner inte bli straffade i ett disciplinärt förfarande innan de hemförlovas. Det är emellertid inte ändamålsenligt att utföra en förundersökning med polisens resurser när händelserna i första hand är av betydelse med tanke på försvarsmaktens interna verksamhet. Det har visat sig ändamålsenligare och effektivt att de tjänstemän vid huvudstabens undersökningsavdelning som har fått specialutbildning i förundersökning har kunnat slutföra förundersökningen trots att personen har blivit hemförlovad. I dessa fall har ärendet behandlats i en militär rättegång vid allmän domstol.

Åklagarens roll vid inledandet av en förundersökning är på så sätt garanterande att åklagaren kan inleda en undersökning, om en sådan inte har inletts, och åklagaren anser att det är nödvändigt att inleda en.

Enligt försvarsmaktens anvisning meddelas åtminstone följande ärenden till åklagaren:

- brott som personer anställda vid försvarsmakten har begått och som behandlas som militära ärenden när ärendet inte är enkelt och klart

- missbruk av förmansställning, dvs. s.k. pennalismfall där det inte är fråga om obetydligt missbruk av förmansställning, samt med pennalismen eventuellt sammanhängande misshandelsfall eller opassande uppträdande av en militärperson

- våldsamt motstånd mot förman, där brottsrekvisitet för misshandel uppfylls

- andra än lindriga snatteri- eller förskingningsfall

- tjänstgöringsbrott där det finns misstanke om ekonomiskt missbruk

- trafikolyckor med skadade

- olyckor med vilka sammanhänger skador eller yrkanden

- fall som avviker från rutinen såsom sexuella trakasserier eller olaga hot och

- fall med betydande offentlighetsvärde.

9 §. Befogenheter vid utredning av brott. I paragrafen ska det föreskrivas om befogenheter vid utredning av brott. I fråga om befogenheterna för de tjänstemän som sköter försvarsmaktens brottsbekämpning i ett uppdrag enligt 7 § 1 mom. ska det hänvisas till förundersökningslagen, tvångsmedelslagen eller någon annan lag. Till de nämnda tjänstemännens förfogande ska dock stå endast vissa särskilt uppräknade metoder av de hemliga tvångsmedel som avses i 10 kap. i tvångsmedelslagen. Bestämmelsen ska således vara negativ. Syftet är att om nya hemliga tvångsmedel fogas till tvångsmedelslagen, ska huvudstabens undersökningsavdelning inte automatiskt få nya befogenheter utan behovet av dem bedöms varje gång separat. Detta stöds också av riksdagens biträdande justitieombudsmans avgörande, som beskrivs i de allmänna motiveringarna.

Dessutom konstaterades det vid riksdagsbehandlingen av den nya tvångsmedelslagen att detta sammanhänger med att det är viktigt med en övergripande granskning av vilka hemliga tvångsmedel som de enskilda myndigheterna får tillgripa. Då måste vägande konkreta behov utredas och en lämplig kontext för tillämpning av metoderna utformas med hänsyn till utbildnings- och rättsskyddsaspekter. I dagens samhälle kan det inte automatiskt tas som princip att andra myndigheter tilldelas befogenheter som motsvarar polisens befogenheter. Myndigheterna kan

samarbeta sinsemellan och begära handräckning av varandra (LaUB 44/2010 rd).

Inhämtande av basstationsuppgifter

Med inhämtande av basstationsuppgifter avses enligt den föreslagna tvångsmedelslagen inhämtande av information om teleterminalutrustningar och teleadresser som har registrerats eller som registreras som bäst i ett telesystem via en viss basstation. Inhämtandet av basstationsuppgifter kan också gälla teleadresser och teleterminalutrustningar som registreras i framtiden. Domstolen ska på yrkande av en anhållningsberättigad tjänsteman besluta om inhämtande av basstationsuppgifter. Om ärendet inte tål uppskov får en anhållningsberättigad tjänsteman besluta om inhämtande av basstationsuppgifter till dess att domstolen har avgjort yrkandet om beviljande av tillstånd. Ärendet ska föras till domstol så snart som möjligt, dock senast inom 24 timmar från det att tvångsmedlet började användas. Inhämtande av basstationsuppgifter innebär ett mindre ingripande i skyddet för konfidentiell kommunikation än vad teleövervakning gör.

Det har inte föreslagits att befogenheten ska avgränsas i 10 kap. 1 § 2 mom. i tvångsmedelslagen så att den inte ska gälla militärmyndigheten.

Systematisk observation

Med observation avses iakttagande i hemlighet av en viss person i syfte att inhämta information. Systematisk observation inbegriper ett syfte att inhämta information om en viss person. Kännetecknande för åtgärden är också att iakttagelser görs i hemlighet. Systematisk observation kan genomföras så att den som är föremål för åtgärden inte märker att han eller hon iaktas, trots att den systematiska observationen i och för sig genomförs helt öppet, t.ex. från en bil med polisens emblem. Det kan sålunda dels vara fråga om att göra iakttagelser i hemlighet och dels om att göra iakttagelser så att syftet med inhämtandet av information hemlighålls.

Att begreppet iakttagande används tyder på att det inte sker någon växelverkan mellan observatören och den observerade. Observa-

tören får t.ex. inte aktivt, i syfte att inhämta information, inleda samtal med objektet. Detta hindrar emellertid inte att det vid den systematiska observationen sker interaktion med objektet t.ex. i situationer där observatören ofrivilligt avslöjas. Den systematiska observationen kan ske på ett visst avstånd men också på nära håll, t.ex. från ett grannbord i ett café. Observatören kan då vid behov dra sig ur situationen också interaktivt, i praktiken genom att samtala med objektet. I sådana situationer ska initiativet till interaktionen dock komma från den som är föremål för informationshämtningen.

Observation får inte riktas mot utrymmen som används för stadigvarande boende och en teknisk anordning får inte användas vid observation som riktas mot en plats som skyddas av hemfrid och inte heller vid systematisk observation.

Observation som motsvarar systematisk observation står också i dagens läge till militärmyndigheternas förfogande i polisuppgifter. Det har inte föreslagits att befogenheten ska avgränsas i 10 kap. 1 § 2 mom. i tvångsmedelslagen så att den inte skulle gälla militärmyndigheten.

Teknisk avlyssning

Med teknisk avlyssning avses att en brottsmisstänkts samtal eller meddelande som inte är avsett för utomstående och i vilket avlyssnaren inte deltar, trots 24 kap. 5 § i strafflagen, avlyssnas, upptas eller behandlas på något annat sätt med hjälp av en teknisk anordning, metod eller programvara i syfte att ta reda på innehållet i samtalet eller meddelandet eller den misstänktes verksamhet. I definitionen nämns utöver avlyssning och upptagning också behandling av samtal eller meddelanden på något annat sätt samt på ett teknikneutralt sätt med hjälp av en teknisk anordning, metod eller programvara.

Uttrycket ”trots 24 kap. 5 § i strafflagen” har att göra med att olovlig avlyssning kriminaliseras i den nämnda paragrafen. Teknisk avlyssning får inte riktas mot utrymmen som används för stadigvarande boende.

Motsvarande befogenhet har militärmyndigheterna också i dagens läge till sitt förfogande i polisuppgifter. Det föreslås inte att

befogenheten ska avgränsas i 10 kap. 1 § 2 mom. i tvångsmedelslagen så att den inte längre ska gälla militärmyndigheten.

Optisk observation

Med optisk observation avses att man med en kamera eller en annan utplacerad teknisk anordning, metod eller programvara, trots 24 kap. 6 § i strafflagen, iakttar eller gör upptagningar av en viss person, ett utrymme eller någon annan plats. Optisk observation får inte riktas mot utrymmen som används för stadigvarande boende.

Att med en teknisk anordning iaktta eller avbilda en viss person betraktas sålunda inte som optisk observation om anordningen inte är utplacerad på platsen. I dessa fall är det, beroende på åtgärdens varaktighet, fråga om observation eller systematisk observation. Kravet att utrustningen ska ha placerats på en viss plats innebär i praktiken att optisk observation inte är en kortvarig åtgärd. Med begreppet ”utplacerad” avses t.ex. att en anordning, metod eller programvara har fästs i en vägg eller ett tak eller på något annat lämpligt ställe. Kännetecknande för optisk observation är dessutom, på grund av definitionen, att anordningen, metoden eller programvaran i allmänhet följer objektet utan att en polisman eller någon annan förundersökningstjänsteman samtidigt behöver göra iakttagelser och vara närvarande. När det är fråga om sådan spårning av en person som innebär att en tjänsteman innehar och i realtid använder en spårningsanordning ska åtgärden, beroende på fallet, betraktas som observation eller systematisk observation. En domstol ska på yrkande av en anhållningsberättigad tjänsteman besluta om optisk observation, om observationen riktas mot ett hemfridsskyddat utrymme eller en annan plats som avses i 24 kap. 11 § i strafflagen eller mot en misstänkt som berövats sin frihet på grund av brott.

Motsvarande befogenhet har militärmyndigheterna också i dagens läge till sitt förfogande i polisuppgifter. Det föreslås inte att befogenheten ska avgränsas i 10 kap. 1 § 2 mom. i tvångsmedelslagen så att den inte ska gälla militärmyndigheten.

Teknisk spårning av föremål, ämne eller egendom

Med teknisk spårning avses att förflyttning av föremål, ämne eller egendom spåras med hjälp av radiosändare som har fästs eller som redan finns på objektet eller med hjälp av någon annan sådan teknisk anordning, metod eller programvara.

I en sådan uppgift för att reda ut brott som avses i 7 § 1 mom. får teknisk spårning av person inte användas.

Det föreslås inte att befogenheten ska avgränsas i 10 kap. 1 § 2 mom. i tvångsmedelslagen så att den inte ska gälla militärmyndigheten.

Inhämtande av identifieringsuppgifter för teleadresser eller teleterminalutrustning

Med inhämtande av identifieringsuppgifter för teleadresser eller teleterminalutrustning avses att för att förhindra brott inhämtas identifieringsuppgifter för teleadresser eller teleterminalutrustning med en teknisk anordning för att förhindra brott för vilket det föreskrivna strängaste straffet är fängelse i minst ett år. Endast sådana tekniska anordningar får användas som uteslutande kan användas för identifiering av teleadresser och teleterminalutrustningar. Kommunikationsverket är den myndighet som kontrollerar den tekniska anordningen. Beslutet om att använda befogenheten fattas av en anhållningsberättigad tjänsteman.

Det föreslås inte att befogenheten ska avgränsas i 10 kap. 1 § 2 mom. i tvångsmedelslagen så att den inte skulle gälla militärmyndigheten.

10 §. *Assistans av polisen och samverkan med polisen vid utredning av brott.* Om de som sköter försvarsmaktens brottsbekämpning inte har behörighet att utföra en åtgärd som är nödvändig för skötseln av ett uppdrag enligt 7 § 1 mom., ska polisen på en skriftlig begäran av en tjänsteman som avses i 2 § 1 mom. 1 punkten kunna utföra en sådan enskild åtgärd som omfattas av polisens behörighet.

Polisen ska lämna över de upptagningar och handlingar som den erhållit genom åtgärden till dem sköter försvarsmaktens

brottsbekämpning. Polisen ska få lämna över upptagningarna och handlingarna obehandlade. Då svarar de som sköter försvarsmaktens brottsbekämpning för att upptagningarna och handlingarna granskas samt för andra uppgifter med anknytning till behandlingen av informationen på det sätt som föreskrivs i 10 kap. i tvångsmedelslagen.

För den assistans som polisen ger ska det vid utredningen av brott föreligga samma grunder som vid förebyggandet och avslöjandet av brott, varför det till dessa delar ska hänvisas till detaljmotiveringen gällande 6 §.

De befogenheter som det vore nödvändigt att använda för att erhålla uppgifter är främst de som gäller teleövervakning, teknisk bevakning som riktas på en person, observation med teknisk apparatur och täckoperationer som avses i 10 kap. 27 § 3 mom. i tvångsmedelslagen samt bevisprovokation genom köp. Användningen av dessa metoder ingriper synnerligen djupt i de grundläggande fri- och rättigheterna och de mänskliga rättigheterna. Polisen är inövad i att använda dylika befogenheter medan en del av befogenheterna är helt nya. Därför kan det anses ändamålsenligt att inga befogenheter föreslås för dem som sköter försvarsmaktens brottsbekämpning. Emellertid är den information som fås genom användning av befogenheterna mycket viktig för den brottsutredning som försvarsmakten har till uppgift.

Den information som fås med hemliga tvångsmedel ska användas vid utredningen av allvarligare militära brott, t.ex. vid förundersökningen av grova vapenstölder. Den täckoperationsverksamhet som avses i 10 kap. 27 § 3 mom. i tvångsmedelslagen är täckoperationer i nätet. Genom att använda informationen kan det bedömas att det är möjligt att reda ut t.ex. försäljning och köp av försvarsmaktens vapen- och skjutförnödenheter som sker på nätet. Också med bevisprovokation genom köp kan det redas ut var vapen, ammunition och annan, ofta dyr specialmateriel som har stulits från försvarsmakten finns.

I paragrafen ska det också föreskrivas om samverkan med polisen. Bestämmelsen ska motsvara 1 § 2 mom. i gällande lag, men om överföring av en uppgift till polisen ska förklarhets skull föreskrivas i en särskild para-

graf. I samarbete med polisen undersöks cirka 10 ärenden per år. Samarbete har idkats i synnerhet i fråga om teknisk undersökning. Gemensamma undersökningsgrupper har i typiska fall förekommit när det har varit fråga om dödsfall, omfattande mutmisstankar samt allvarliga skador.

I lagen föreslås ingen bestämmelse om användning av maktmedel. Till exempel vid husrannsakan har man använt sig av polisen och därmed har inte funnits något behov av att självständigt använda maktmedel.

11 §. Överföring av ett uppdrag på polisen. Paragrafen ska motsvara gällande 1 § 2 mom., men om samverkan med polisen ska för klarhetens skull föreskrivas i en särskild paragraf.

Avvikande från den nuvarande bestämmelsen ska (i gällande bestämmelse står det ”kan”) uppdraget dock överföras på polisen när ärendets art kräver det.

När den nuvarande lagen stiftades konstaterade förvaltningsutskottet (HaVM 3/1995 vp) att inte heller i den form som utskottet föreslår har formuleringen i 1 § 2 mom. som gäller överföring av ett uppdrag på polisen exakt specificerat när en undersökningsuppgift ska överföras på polisen och när den ska utföras i samverkan. Den formulering som utskottet valde motiverade det med att det är svårt att på förhand på ett täckande och entydigt sätt räkna upp de brott som alltid ska överföras på polisen för undersökning samt också de situationer där man alltid borde samverka. Som en principiell utgångspunkt ska det naturligtvis anses att också de gärningar som är av en allvarligare grad än de brott som undersöks i samverkan bör överföras på polisen för undersökning. Utskottet betonade att den föreslagna ändringen i vilket fall som helst ålägger försvarsmakten att på eget ansvar göra en grundlig prövning av huruvida en undersökning skulle komma att utlösas för kritik i offentligheten vad gäller dess opartiskhet, om försvarsmakten själv utför förundersökningen av brottet i fråga samt även i övrigt bedöma om uppgiften borde överföras på polisen liksom också behovet av samarbete. Utöver det sagda påpekade utskottet att den föreslagna formuleringen trots allt är så exakt att de motiveringar som an-

förs nedan är avsedda att följas eftersom de förklarar momentet.

Förvaltningsutskottet ansåg att kravet på att en undersökning ska vara opartisk förutsätter att ett ärende ska överföras på polisen för att undersökas under ledning av den åtminstone alltid när

- en tjänsteman som sköter polisuppgifter vid försvarsmakten misstänks för att ha gjort sig skyldig till ett brott antingen i polisuppgiften eller annars,

- en person som står i direkt förmansställning till en tjänsteman som sköter polisuppgifter vid försvarsmakten misstänks för att ha gjort sig skyldig till en sådan gärning som annars skulle undersökas av försvarsmaktens polisorganisation,

- det annars är fråga om ett sådant ärende som gäller försvarsmakten och som till sin kvalitativa eller samhällseliga betydelse är sådant att undersökningen måste utföras av en myndighet som står utanför försvarsmakten för att det ska kunna säkerställas eller betonas att undersökningen är opartisk.

Enligt förvaltningsutskottet ska en förundersökning i princip alltid överföras på polisen när det som undersöks är dråp, mord, dråp under förmildrande omständigheter, grov misshandel, dödsvållande eller grovt dödsvållande som nämns i 21 kap. i strafflagen, grov förskingring som nämns i 28 kap., grovt rån eller grov utpressning som nämns i 31 kap. Likadant ska man gå till väga i fråga om undersökning av ett annat brott som avses i 1 § i den föreslagna lagen, om följderna av gärningen har varit en allvarlig personskada eller en ansenlig egendomsskada.

Enligt förvaltningsutskottets åsikt bör också brott som kräver polisens specialkunnande och specialteknik överföras på polisen för undersökning.

I praktiken kan undersökningen av ovan nämnda brott enligt förvaltningsutskottets betänkande, beroende på fallet, till någon del också ske i samverkan, också om huvudansvaret för och ledningen av undersökningen ankommer på polisen. I den form som utskottet föreslår tryggar 1 § 2 mom. också informationsgången mellan polisen och försvarsmakten så att polisen har rätt att få de uppgifter den önskar om ett brott som undersöks av försvarsmakten för att polisen för sin del ska

kunna bedöma behovet av samverkan eller av att undersökningen överförs.

Utskottet påpekade dessutom att man inte enbart kan utgå ifrån att en gärning som i strafflagen klassificeras som ett grovt brott alltid ska överföras på polisen för undersökning på den grundvalen att brottet är allvarligt. Försvarsmakten har t.ex. med beaktande av arten av den materiel som är i dess besittning ett särskilt intresse att undersöka och reda ut egendomsbrott som riktas mot försvarsmakten, varvid det är motiverat att utföra undersökningen med tillräckliga resurser och så effektivt som möjligt. Till exempel för att brottsrekvisitet grov stöld ska uppfyllas förutsätts ur detta perspektiv stöld av egendom som inte behöver vara särskilt värdefull.

Försvarsmakten har genom ett internt direktiv gett anvisningar om att ett uppdrag ska överföras på polisen i enlighet med förvaltningsutskottets betänkande. Dessutom har det i det interna direktivet nämnts att en undersökning bör överföras, när

- ärendet till sin art eller samhällseliga betydelse är sådant att undersökningen måste utföras på åtgärd av en utomstående myndighet för att oberoende ska kunna säkerställas eller betonas,

- det som undersöks är ett annat dödsfall eller en allvarlig skada eller

- brottet inte ska undersökas som ett militärt brott enligt 2 § i militära rättegångslagen (t.ex. rattfylleri, fylleri i sjötrafik och fylleri i lufttrafik och narkotikabrott).

När det övervägs om en uppgift ska överföras på polisen bör också den utveckling som skett efter att den nuvarande lagen stiftades beaktas, dvs. det att den nuvarande brottsutredningen vid undersökningsavdelningen i praktiken sköts av tjänstemän med polisutbildning.

År 2009 överförde försvarsmakten 16 ärenden på polisen och år 2008 var fallen 10. I fallen har undersökningsavdelningen inte haft behörighet antingen på basis av brottsrubriceringen eller för att den misstänkte har varit en civilperson. I flera fall har undersökningsavdelningen också efter överföringen gett polisen handräckning vid undersökningen.

12 §. Anmälningsskyldighet. De som sköter försvarsmaktens brottsbekämpning ska med-

delat polisen misstankar om ett sådant brott som avses i 7 § 1 mom. vilket har kommit till deras kännedom, och en åtgärd som de har inlett för att utreda brottet. Eftersom det inte är ändamålsenligt att anmäla alla brott, ska de som sköter försvarsmaktens brottsbekämpning tillsammans med polisen besluta vilka brott som omfattas av anmälningsskyldigheten utgående från den behörighet de har.

13 §. Avslutande av förundersökning. I paragrafen ska det föreskrivas om avslutande av förundersökning. När förundersökningen blivit klar ska ärendet enligt 1 mom. överföras till den disciplinära förmannen för behandling eller till åklagaren för åtalsprövning. Om saken föreskrivs i lagen om militär disciplin och bestämmelsen ska vara informativ.

Sedan förundersökningen blivit klar överförs ärendet till åklagaren i sådana brottmål som avses i 7 § 1 mom. 3 och 4 punkten eller när åklagaren själv har bett att förundersökning ska utföras.

Förundersökning ska enligt 2 mom. avslutas utan att ärendet överförs till den disciplinära förmannen eller åklagaren för behandling, om det vid undersökningen har blivit klart att inget brott har begåtts eller att ingen kan avkrävas straff eller påföras annat offentligrättsligt yrkande som grundar sig på ett brott. Att förundersökningen har avslutats ska emellertid meddelas den disciplinära förmannen eller åklagaren i fråga. Anmälningsskyldigheten motsvarar nuvarande praxis vid huvudstabens undersökningsavdelning. Det är ändamålsenligt att undersökningsavdelningen fortfarande ska ha rätt att avsluta en förundersökning. Detta begränsar inte heller den disciplinära förmannens behörighet, eftersom han eller hon i enlighet med lagen om militär disciplin kan begära att förundersökning inleds på nytt, om orsak till detta uppkommer.

4 kap. **Rätt att få uppgifter vid förebyggande och avslöjande av brott**

14 §. Rätt att få uppgifter ur vissa myndigheters register vid förebyggande och avslöjande av brott. Huvudstaben ska för skötsel

av ett uppdrag enligt 4 § 1 mom. trots sekretessbestämmelserna ha rätt att få de behövliga uppgifter som nämns i paragrafen och som är nödvändiga för att uppdraget ska kunna skötas. I uppdraget att förebygga och avslöja brott sammanhänger behovet att få uppgifter till stor del med en exakt individualisering av personerna och kartläggning av deras kontakter samt bevakning av var de rör sig.

Rätten att få uppgifter som gäller befolkningsdatasystemet ska till sitt innehåll motsvara 6 § 1 mom. 1 punkten i den nuvarande lagen, men i den ska ingå en hänvisning till lagen om befolkningsdatasystemet och Befolkningsregistercentralens certifikattjänster (661/2009) som trädde i kraft den 1 mars 2010.

Bestämmelsen om rätten att få uppgifter ur bötesregistret och justitieförvaltningens riksomfattande informationssystem ska motsvara 6 § 1 mom. 2 punkten i nuvarande lag.

Enligt 6 § 1 mom. 3 punkten i nuvarande lag får huvudstaben behövliga uppgifter ur utrikesministeriets och polisens informationssystem för säkerhets- och övervakningsuppgifter, uppgifter om beviljade pass och visum samt uppehålls- och arbetstillstånd.

Det föreslås att bestämmelsen ska ersättas med rätten att få uppgifter ur delregistret för visumärenden som hör till det utlänningsregister som avses i lagen om utlänningsregistret (1270/1997) och rätten att få uppgifter ur det passregister som avses i passlagen (671/2006). Dessutom ska uppgifter fås om anställda och deras familjemedlemmar vid en sändarstats diplomat- och konsulrepresentation i Finland, vid en internationell organisations organ i Finland och om personer som är anställda inom den privata sektorn. För närvarande baserar sig rätten att få uppgifter på bestämmelser som gäller enskilda fall i 7 § i den nuvarande lagen.

I paragrafen ska det också tas in en bestämmelse om rätt att få uppgifter ur tullens bevakningsdataregister och undersöknings- och handräckningssystem.

Den som sköter brottsbekämpningen inom försvarsmakten har i egenskap av förundersökningsmyndighet också rätt att få uppgifter från utsökningsmyndigheterna på det sätt som föreskrivs i utsökningsbalken.

Ur fordonstrafikregistret som avses i lagen om fordonstrafikregistret (541/2003) ska man ha rätt att få uppgifter om ägare eller innehavare.

I paragrafen ska det tas in en bestämmelse om rätten att få information ur de personlistor över passagerare som avses i lagen om passagerarfartygs personlistor (1038/2009). Rätten att få information ska gälla framför allt sådana uppgifter om passagerares namn och medpassagerare som avses i 6 § i lagen i fråga.

Uppgifter om användningen av frekvenser som avses i lagen om radiofrekvenser och teletrustningar (1015/2001) är det nödvändigt att få i situationer där man kartlägger lovliga frekvensanvändare för att upptäcka olovliga användare. I detta nu har försvarsmakten i likhet med gränsbevakningsväsendet på basis av 43 b § utan hinder av bestämmelserna om sekretess rätt att få information av Kommunikationsverket om användningen av frekvenser som är av betydelse för beredskapsplaneringen och förberedelser för undantagsförhållanden. Användningsändamålet ska inte vara fullständigt detsamma här, varför en uttrycklig bestämmelse är nödvändig.

Till följd av principen om ändamålsbundenhet ska det också finnas bestämmelser i denna lag om rätt för försvarsmakten att få uppgifter ur andra register än dem som avses i lagen. Rätten att få information ska gälla disciplinstraffregistret som avses i lagen om militär disciplin, värnpliktsregistret som avses i värnpliktslagen (1438/2007) och i registret över krishanteringspersonal som avses i lagen om militär krishantering (211/2006).

Rätten att få information ska också gälla Försvarsutbildningsföreningens register som avses i lagen om frivilligt försvar (556/2007).

Vidare ska man ha rätt att få uppgifter av försvarsministeriet om de tillståndsärenden som avses i lagen om export och transitering av försvarsmateriel (242/1990) och av utrikesministeriet om de tillståndsärenden som avses i lagen om kontroll av export av produkter med dubbel användning (562/1996). Syftet är att tillståndsuppgifter som gäller produkter med dubbel användning ska begäras sporadiskt. Samtidigt föreslås det att lagen om kontroll av export av produkter med dubbel användning, som är en bilagelag i

denna proposition, ska ändras. I dagens läge föreskrivs det inte i den om att huvudstaben har rätt att få uppgifter.

Av den myndighet som har bett om handräckning ska man ha rätt att få de uppgifter som behövs för att handräckning ska kunna ges. Motsvarande bestämmelse finns t.ex. i 22 § 1 mom. 20 punkten i lagen om behandling av personuppgifter vid gränsbevakningsväsendet

I 2 mom. ska tas in en informativ bestämmelse med hänvisning till de lagar där det också föreskrivs om rätten att få information för skötsel av de uppgifter som avses i denna proposition. Enligt 10 § 1 punkten i lagen om utlänningsregistret för utöver vad som bestäms i någon annan lag eller i internationella avtal som är bindande för Finland, utan hinder av sekretessbestämmelserna och i den mån det är nödvändigt för att den mottagande myndigheten ska kunna utföra sina i lag bestämda uppgifter, ur utlänningsregistret utlämnas information till försvarsmakten om ansökningar som gäller visum och uppehållstillstånd samt internationellt skydd och om beslut som gäller dessa ansökningar samt om registrering av uppehållsrätt, för handhavande av säkerhets- och tillsynsuppgifter, samt om medborgarskap, för behandlingen av värnpliktsärenden som avses i värnpliktslagen. I propositionen föreslås det att formuleringen i lagen ska justeras så att i den ska föreskrivas om förebyggande och avslöjande av brott i stället för säkerhets- och tillsynsuppgifter.

Information fås också ur polisens informationssystem på det sätt som föreskrivs i lagen om behandling av personuppgifter i polisens verksamhet (761/2003). Hänvisningen gäller 19 § 1 mom. 2 punkten i lagen om behandling av personuppgifter i polisens verksamhet. I den sägs ”Utan hinder av sekretessbestämmelserna får polisen lämna ut behövliga uppgifter genom teknisk anslutning eller i maskinläsbar form ur polisens personregister, med undantag för Europoinformationssystemet som avses i 30 § och Schengens nationella informationssystem som avses i 31 §, till

2) försvarsmaktens huvudstab för i lagen om fullgörande av polisuppgifter inom för-

svarsmakten (1251/1995) avsedda säkerhets- och övervakningsuppgifter samt för brottsutredning och för i lagen om säkerhetsutredningar (177/2002) avsedda säkerhetsutredningar.”

Inrikesministeriet har med ett beslut av den 26 augusti 2009 (SM/Dnr/2009/1645) beviljat huvudstabens undersökningsavdelning användningsrätt till den nationella delen av Schengens informationssystem samt i sitt beslut konstaterat att ministeriet skickar en anmälan till generalsekretariatet för Europeiska unionens råd om att huvudstabens undersökningsavdelning ska fogas till de behöriga Schengen-myndigheterna.

Information ska också fås ur Brottsåtgärdsverkets verkställighetsregister samt övervaknings- och verksamhetsregister på det sätt som föreskrivs i lagen om behandling av personuppgifter vid verkställighet av straff (422/2002). Enligt 16 § 1 mom. 10 punkten i lagen i fråga får utöver vad som föreskrivs i 29 § i lagen om offentlighet i myndigheternas verksamhet och i övrigt i nämnda lag den registeransvarige trots bestämmelserna om sekretess ur fängerväsendets verkställighetsregister samt övervaknings- och verksamhetsregister lämna ut uppgifter som gäller dömda, fångar och dem som intagits i en straffanstalt och som är nödvändiga för militärmyndigheterna för förande av värnpliktsregistret samt för huvudstabens undersökningsavdelning för förande av försvarsmaktens säkerhets- och straffuppgiftsregister.

Rätten att få information gäller också gränsbevakningsväsendets personregister. Denna hänvisning avser 28 § 1 mom. 9 punkten i lagen om behandling av personuppgifter vid gränsbevakningsväsendet (579/2005) enligt vilken gränsbevakningsväsendet utan hinder av sekretessbestämmelserna får lämna ut behövliga uppgifter ur gränsbevakningsväsendets personregister genom teknisk anslutning eller i maskinläsbar form till huvudstaben för i lagen om fullgörande av polisuppgifter inom försvarsmakten avsedda säkerhets- och övervakningsuppdrag samt för brottsutredning, för i lagen om säkerhetsutredningar (177/2002) avsedda säkerhetsutredningar och för i lagen om internationella förpliktelser som gäller informationssäkerhet

(588/2004) avsedda säkerhetsutredningar som gäller sammanslutningar.

Hänvisningen till lagen om försvarsmakten ska avse registret för tillstånds- och övervakningsärenden i 16 § i lagen.

Det föreslagna 14 § 3 mom. är för klarhetens skull nödvändigt med beaktande av att grundlagsutskottet i sin utlåtandepraxis har ansett att möjligheten att överlåta uppgifter via en teknisk anslutning till ett personregister förutsätter bestämmelser om detta i lag (GrUU 12/2002 rd). Uppgifterna får också lämnas ut avgiftsfritt.

15 §. Rätt att få uppgifter av en annan myndighet. Huvudstaben ska ha rätt att av en myndighet samt av en sammanslutning eller person som har anförtrots en offentlig uppgift gratis och trots sekretesskyldigheten få de uppgifter och handlingar som behövs för att ett uppdrag enligt 4 § 1 mom. ska kunna utföras, om inte givandet av sådana uppgifter eller handlingar till huvudstaben eller användningen av uppgiften som bevis har förbudits eller begränsats i lag.

Beslutet om att inhämta sekretessbelagda uppgifter fattas av en tjänsteman som avses i 2 § 1 mom. 1 punkten.

16 §. Rätt att få uppgifter av en privat sammanslutning. Huvudstaben ska ha rätt att av ett teleföretag och en sammanslutningsabonnent få kontaktuppgifter till en sådan teleanslutning som inte nämns i en offentlig katalog eller uppgifter som specificerar en teleanslutning, en e-postadress, en annan teleadress eller teleterminalutrustning, om upplysningarna behövs i ett enskilt fall för att ett uppdrag enligt 4 § 1 mom. ska kunna utföras. Huvudstaben ska ha motsvarande rätt att få distributionsadressuppgifter av en sammanslutning som bedriver postverksamhet.

Enligt förarbetet till den nuvarande lagen är det i dagens läge möjligt att få information i en uppgift som gäller utredning av ett brott, men det är nödvändigt att använda uppgifterna också vid förebyggandet och avslöjandet av brott. Dessutom ska det i 5 § föreskrivas om inhämtande av information med en teknisk anordning, eftersom detta i och med revideringen av polislagen blir en självständig befogenhet.

5 kap.

Rätt att få uppgifter vid utredning av brott

17 §. Rätt att få uppgifter ur vissa myndigheters register vid utredning av brott. I paragrafen ska det föreskrivas om rätten att få de uppgifter som behövs vid utredningen av ett brott.

Rätten att få uppgifter ur befolkningsdatasystemet ska till sitt innehåll motsvara 6 § 1 mom. 1 punkten i nuvarande lag, men i den ska ingå en hänvisning till lagen om befolkningsdatasystemet och Befolkningsregistercentralens certifikattjänster (661/2009) som trädde i kraft den 1 mars 2010.

Bestämmelsen om rätten att få information som gäller bötesregistret och justitieförvaltningens riksomfattande informationssystem motsvarar 6 § 1 mom. 2 punkten i nuvarande lag.

Ur fordonstrafikregistret som avses i lagen om fordonstrafikregister ska man ha rätt att få uppgifter om ägare och innehavare.

Till följd av principen om ändamålsbundenhet ska det också finnas bestämmelser i denna lag om rätt för försvarsmakten att få information ur andra register än de som avses i lagen. Rätten att få uppgifter ska gälla disciplinstraffregistret som avses i lagen om militär disciplin, värnpliktsregistret som avses i värnpliktslagen och registret över kris- och katastrofberedningsskyddspersonal som avses i lagen om militär kris- och katastrofberedningsskydd.

Rätten att få uppgifter ska också gälla Försvarsutbildningsförbundet som avses i lagen om frivilligt försvar (556/2007).

Av den myndighet som har bett om handräckning ska man ha rätt att få de uppgifter som behövs för att handräckning ska kunna ges. Motsvarande bestämmelse finns t.ex. i 22 § 1 mom. 20 punkten i lagen om behandling av personuppgifter vid gränsbevakningsväsendet.

I 2 mom. ska tas in en informativ bestämmelse med hänvisning till de lagar där det också föreskrivs om rätt att få information för skötsel av de uppgifter som avses i denna proposition. Uppgifter fås också ur polisens informationssystem på det sätt som föreskrivs i lagen om behandling av personuppgifter i polisens verksamhet (761/2003), med undantag av Europolininformationssystemet

som avses i 30 § i lagen om behandling av personuppgifter i polisens verksamhet och Schengens nationella informationssystem som nämns i 31 § i samma lag. Hänvisningen gäller 19 § 1 mom. 2 punkten i lagen om behandling av personuppgifter i polisens verksamhet. Enligt den får polisen ”utan hinder av sekretessbestämmelserna lämna ut behövliga uppgifter genom teknisk anslutning eller i maskinläsbar form ur polisens personregister, med undantag för Europolinformationssystemet som avses i 30 § och Schengens nationella informationssystem som avses i 31 §, till

2) försvarsmaktens huvudstab för i lagen om fullgörande av polisuppgifter inom försvarsmakten (1251/1995) avsedda säkerhets- och övervakningsuppgifter samt för brottsutredning och för i lagen om säkerhetsutredningar (177/2002) avsedda säkerhetsutredningar.”

Uppgifter ska också fås ur Brottspåföljdsverkets verkställighetsregister samt ur övervaknings- och verksamhetsregistret på det sätt som föreskrivs i lagen om behandling av personuppgifter vid verkställighet av straff (422/2002). Enligt 16 § 1 mom. 10 punkten i lagen i fråga får utöver vad som föreskrivs i 29 § i lagen om offentlighet i myndigheternas verksamhet och i övrigt i nämnda lag den registeransvarige trots bestämmelserna om sekretess ur fängvårdsväsendets verkställighetsregister samt övervaknings- och verksamhetsregister lämna ut uppgifter som gäller dömda, fångar och dem som intagits i en straffanstalt och som är nödvändiga för militärmyndigheterna för förande av värnpliktsregistret samt för huvudstabens undersökningsavdelning för förande av försvarsmaktens säkerhets- och straffdataregister.

Med hänvisningen till lagen om försvarsmakten ska avses registret för tillstånds- och övervakningsärenden i 16 § i lagen.

Det föreslagna 17 § 3 mom. är för klarhetens skull nödvändigt med beaktande av att grundlagsutskottet i sin utlåtandep Praxis har ansett att möjligheten att överlåta uppgifter via en teknisk anslutning till ett personregister förutsätter bestämmelser om detta i lag (GrUU 12/2002 rd).

18 §. Rätt att få uppgifter av en annan myndighet. Huvudstaben ska ha rätt att av en myndighet samt en sammanslutning och person som har anförtrotts en offentlig uppgift gratis och trots sekretesskyldigheten få de uppgifter och handlingar som behövs för att ett uppdrag enligt 7 § 1 mom. ska kunna utföras, om inte givandet av sådana uppgifter eller handlingar till huvudstaben eller användningen av uppgifterna som bevis har förbjudits eller begränsats i lag.

Beslutet om att inhämta sekretessbelagda uppgifter ska fattas av en tjänsteman som avses i 2 § 1 mom. 1 punkten.

19 §. Rätt att få uppgifter av en privat sammanslutning. Huvudstaben ska ha rätt att av ett teleföretag och en sammanslutningsabonnent få kontaktuppgifter till en sådan teleanslutning som inte nämns i en offentlig katalog, eller uppgifter som specificerar en teleanslutning, en e-postadress, en annan teleadress eller teleterminalutrustning, om uppgifterna behövs i ett enskilt fall för att ett uppdrag enligt 7 § 1 mom. ska kunna utföras. Huvudstaben ska ha motsvarande rätt att få distributionsadressuppgifter av en sammanslutning som bedriver postverksamhet.

Bestämmelsen ska huvudsakligen motsvara 8 § i nuvarande lag, även om det hänvisas till brottsutredningen endast i förarbetet. Dessutom ska det i 9 § föreskrivas om inhämtande av information med en teknisk anordning, eftersom detta i och med revideringen av tvångsmedelslagen blir en självständig befogenhet.

6 kap. Personregister

20 §. Förhållandet till annan lagstiftning. I paragrafen ska finnas en sedvanlig hänvisningsbestämmelse till lagen om offentlighet i myndigheternas verksamhet och till personuppgiftslagen, vilka ska tillämpas om inget annat föreskrivs i denna lag.

21 §. Säkerhetsdataregistret. Om säkerhetsdataregistret som förs av huvudstaben ska föreskrivas noggrannare än i 11 § i den nuvarande lagen. Bestämmelsen ska i stor utsträckning motsvara 12 § i lagen om behandling av personuppgifter vid gränsbevakningsväsendet. Av de uppgifter som gäller

identitet är det emellertid nödvändigt att också spara uppgifter som gäller familjeförhållanden, utbildning, arbets- och anställningshistoria samt tidigare namn och tidigare medborgarskap. Detta är motiverat eftersom säkerhetsdataregistret används för utförande av uppdrag enligt 4 § 1 mom. och där är denna information viktig t.ex. vid analyseringen av personers verksamhet och pålitlighet. Med korrekta och tillräckliga basuppgifter ska man också kunna inrikta t.ex. hemliga tvångsmedel rätt så att de inte inriktar sig på personer som inte har någon del i det brott som ska förebyggas och avslöjas. Förteckningen ska vara uttömmande.

I registret ska det också kunna finnas manuella delar, såsom föremål och manuella kartotek som är centrala med tanke på en höjning av beredskapen. Med tanke på eventuella krissituationer är det viktigt att säkerhetsdataregistret inte endast finns i ett elektroniskt datasystem utan det ska också kunna användas manuellt, som ett kartotek. Detta utgör ett slags säkerhetskopior på registret.

Av registret ska framgå vem som har registrerat uppgifterna i det. Detta är nödvändigt t.ex. på grund av omsättningen i personalen och för att det ska gå att spåra en uppgift.

I registret ska dessutom finnas uppgifter om utredningen av en persons tillförlitlighet. Med detta ska avses uppgifter om en normal säkerhetsutredning, en omfattande eller begränsad säkerhetsutredning, som huvudstaben gör och som avses i lagen om säkerhetsutredningar, identifikationsuppgifter på den person som är föremål för utredningen samt tidpunkten då nämnda utredning har avgetts. Som bäst bereds en revidering av lagen om säkerhetsutredningar.

22 §. Rätt att använda säkerhetsdataregistret. Säkerhetsdataregistret ska få användas av de tjänstemän som avses i 2 § 1 mom. och som har förordnats att sköta ett uppdrag enligt 4 § 1 mom. för förebyggande och avslöjande av brott. Om förordnandet till uppdraget föreskrivs i lagen om försvarsmakten och statsrådets förordning om försvarsmakten.

Den registeransvarige får ge rätt att använda säkerhetsdataregistret också till tjänstemän som är anställda hos polisen, tullen eller gränsbevakningsväsendet och har förordnats

till brottsspanings- och observationsuppgifter eller uppdraget att analysera brottsuppgifter i den omfattning som dessa myndigheter har rätt att få uppgifter av försvarsmakten. Bestämmelsen ska motsvara 13 § 2 mom. i lagen om behandling av personuppgifter vid gränsbevakningsväsendet.

23 §. Straffdataregistret. Om straffdataregistret som förs av huvudstaben ska föreskrivas noggrannare än i 10 § i den nuvarande lagen vad gäller registrets användningsändamål och datainnehåll. Straffdataregistret är avsett för behandling av sådana uppgifter som behövs för att ett uppdrag enligt 7 § 1 mom. i lagen ska kunna skötas. Som det framgår av 7 § 1 mom. är det i de brottsärenden som utreds vid försvarsmaktens brottbekämpning fråga om brottsundersökning som gäller militärpersoner. De uppgifter som gäller arbets- eller anställningshistoria och som ska sparas i straffdataregistret kan vara av betydelse bl.a. när frågor gällande förmannens ansvar med anknytning till ett brott övervägs eller i brott där gärningen har begåtts vid en tidpunkt som har föregått inledandet av undersökningen med t.ex. ett år. Då kan det vara av betydelse att det i registret finns information om i vilken uppgift personen har tjänstgjort vid tiden då brottet begicks.

Enligt paragrafen ska det i straffdataregistret kunna finnas också manuella delar, såsom föremål och manuella kartotek. Av registret ska framgå vem som har registrerat uppgifterna. Omnämmandet av ett arkivbibliotek ska strykas eftersom det är onödigt.

Av registret ska framgå vem som har registrerat uppgifterna. Detta är nödvändigt t.ex. på grund av omsättningen i personalen och för att det ska gå att spåra en uppgift.

De uppgifter som avses i 3 mom. är väsentliga för att ett fall som undersöks som bäst eller som har undersökts ska kunna individualiseras och för att sökningar i registret ska kunna göras senare.

24 §. Rätt att använda straffdataregistret. Straffdataregistret ska få användas av de tjänstemän som avses i 2 § 1 mom., vilka har förordnats att sköta ett brottsutredningsuppdrag enligt 7 § 1 mom. Om förordnande till en uppgift föreskrivs i lagen om försvars-

makten och statsrådets förordning om försvarsmakten.

25 §. Temporära personregister. I likhet med i dagens läge ska temporära personregister som upprätthålls med automatisk databehandling kunna inrättas för att användas av en tjänsteman eller en arbetsgrupp bestående av tjänstemän som sköter försvarsmakens brottsbekämpning. Om temporära personregister föreskrivs i 12 § i den nuvarande lagen. Rätt att använda ett temporärt personregister ska den eller de tjänstemän ha för vilka registret har inrättats. Registeransvarig för det temporära personregistret ska vara huvudstabens undersökningsavdelning.

Ett temporärt personregister ska kunna innehålla uppgifter som är nödvändiga för att ett enskilt uppdrag eller en uppdragshelhet ska kunna utföras. Registret ska också kunna innehålla manuella delar.

Beslut om att inrätta ett temporärt personregister ska fattas av en tjänsteman som avses i 2 § 1 mom. Ett skriftligt beslut ska utfärdas om inrättande av registret. I fråga om temporära personregister som är i riksomfattande användning ska det beslut som gäller inrättandet av registret och en väsentlig ändring av det meddelas till dataombudsmannen senast en månad innan registret inrättas eller ändras. I beslutet om inrättande ska syftet med personregistret nämnas. Av registret ska framgå vem som registrerat uppgifterna i det.

26 §. Behandling av känsliga uppgifter. I paragrafen ska ingå sedvanliga bestämmelser om behandlingen av känsliga uppgifter med hänvisningar till 11 § 3 punkten samt 11 § 1 och 2 och 4–6 punkten i personuppgiftslagen. Till sitt innehåll ska bestämmelserna motsvara 14 § i nuvarande lag.

27 §. Behandling av uppgifter som inte hänför sig till ett enskilt uppdrag. Personuppgifter som erhållits i ett enskilt uppdrag som avses i denna lag och som inte sammanhänger med uppdraget i fråga men är nödvändiga i ett annat uppdrag som sannolikt uppkommer i framtiden, ska endast få samlas in och registreras i säkerhetsdataregistret och ett temporärt personregister. Det är nödvändigt att samla in och registrera uppgifterna för de kan visa sig vara till nytta vid förebyggandet och avslöjandet av brott. Förebyggande och avslöjande är ofta långvarigt

arbete, där också små detaljer senare kan visa sig betydelsefulla.

I fråga om registrering av överskottsinformation ska det hänvisas till förutsättningarna enligt tvångsmedelslagen och polislagen.

När uppgifter registreras ska det i mån av möjlighet till dem fogas en bedömning av hur tillförlitlig uppgiftsgivaren och hur korrekta uppgifterna är. Bedömningen görs så att en internationell modell och internationella kriterier används. Sådana används bl.a. i krishanteringsoperationerna. Förfarandet utgör ett stöd vid analyseringen av uppgifterna och upprättandet av hotbedömningar. Dessutom är det av betydelse när de som sköter uppdraget byts.

Bestämmelserna ska till sitt innehåll i huvudsak motsvara 13 § i nuvarande lag.

28 §. Utlämnande av uppgifter till militärmyndigheten. Den registeransvarige ska ha rätt att lämna ut uppgifter i säkerhetsdataregistret och straffdataregistret till militärmyndigheten, om det är nödvändigt för att militärmyndighetens föreskrivna uppdrag ska kunna skötas.

För annan användning än syftet med registret ska uppgifter i säkerhetsdataregistret och straffdataregistret och de uppgifter som avses i 27 §, dvs. uppgifter som inte sammanhänger med ett enskilt uppdrag, dock få lämnas ut endast när det är nödvändigt för att

- 1) garantera statens säkerhet,
- 2) avvärja en fara som direkt hotar liv eller hälsa eller en anseelig egendomsskada, eller för att
- 3) förebygga eller reda ut ett sådant brott för vilket som strängaste straff föreskrivs fängelse i minst två år.

Uppgifterna ska få lämnas ut genom en teknisk anslutning eller annars elektroniskt.

Bestämmelserna ska delvis vara desamma som i 20 § i den nuvarande lagen. Till sitt innehåll motsvarar de bestämmelserna om behandling av personuppgifter vid gränsbevakningsväsendet och polisen. Paragrafens 3 mom. 3 punkt ska preciseras så att i den ingår som minimikrav fängelse i två år, när minimikravet enligt den nuvarande lagen är att fängelse kan följa av brottet.

Paragrafen gäller inte lämnande av uppgifter inom huvudstabens undersökningsavdelning. Registeruppgifterna ska få användas i

undersökningsavdelningens forsknings-, planerings- och analysverksamhet samt i försvarsmaktens interna utbildning. I utbildningen används uppgifterna dock som exempel utan att personuppgifterna avslöjas.

29 §. Utlämnande av uppgifter till andra myndigheter. Huvudstaben ska få lämna ut uppgifter ur säkerhetsdataregistret och straffdataregistret, vilka är nödvändiga

1) för polisen för de uppgifter som avses i 1 kap. 1 § 1 mom. i polislagen och vilka anknyter till tryggandet av rätts- och samhällsordningen, upprätthållandet av allmän ordning och säkerhet samt förebyggande, avslöjande och utredning av brott och överlämnande för åtalsprövning,

2) för gränsbevakningsväsendet för en uppgift enligt territorialövervakningslagen (755/2000) och för förebyggande, avslöjande och utredning av samt överlämnande för åtalsprövning av brott som avses i gränsbevakningslagen samt för in- och utresekontroll av personer och för utförande av den gränskontroll som ingår i detta,

3) för tullverket för övervakning av utrikestrafiken som avses i tullagen, för förebyggande, avslöjande och utredning av samt överlämnande för åtalsprövning av tullbrott samt för in- och utresekontroll av personer och för utförande av den gränskontroll som ingår i detta,

4) för åklagarna i den omfattning som föreskrivs i 26 § i lagen om åklagarväsendet (439/2011),

5) för utrikesministeriet för prövning av de tillståndsärenden som avses i lagen om kontroll av export av produkter med dubbel användning,

6) för försvarsministeriet för prövning av de tillståndsärenden som avses i lagen om export och transitering av försvarsmateriel.

Bestämmelserna ska i övrigt motsvara 21 § i nuvarande lag, men till gränsbevakningsväsendet ska uppgifter kunna lämnas ut i större utsträckning än för närvarande med beaktande av dess nya uppgifter som sammanhänger med brottsbekämpning. I samma syfte ska uppgifter i fortsättningen kunna lämnas ut också till tullverket. Också bestämmelserna om utlämnande av uppgifter till de allmänna åklagarna, utrikesministeriet och försvarsministeriet är nya.

För annan användning av uppgifterna i registret än syftet med registret får uppgifter lämnas ut endast för det syfte som nämns i 28 § 3 mom.

Uppgifterna ska få lämnas ut med hjälp av en teknisk anslutning eller annars elektroniskt på det sätt som om detta överenskomms med den registeransvarige. I praktiken är det sällsynt med elektroniskt utlämnande.

30 §. Gallring av uppgifter i säkerhetsdataregistret. Ur säkerhetsdataregistret ska uppgifterna om en person gallras när det har förflutit 25 år sedan den senaste uppgiften registrerades.

Hur nödvändigt det är att fortsättningsvis hålla kvar uppgifterna ska undersökas senast fem år efter att detta senast har granskats, och en märkning ska göras om att uppgifterna har granskats på nytt.

I dagens läge gallras uppgifterna manuellt.

Uppgifterna i säkerhetsdataregistret om utredning av en persons tillförlitlighet ska gallras inom ett år från det en motsvarande ny utredning har gjorts och i vilket fall som helst senast tio år efter att utredningen har gjorts.

Till sitt innehåll ska bestämmelserna i övrigt motsvara 18 § 2 och 3 mom. i nuvarande lag men gallringen av uppgifterna ska mera täckande vara bunden vid åklagarens olika beslutstyper.

31 §. Gallring av uppgifter i straffdataregistret. Ur straffdataregistret ska uppgifterna om en person gallras

1) senast tio år efter den senaste uppgiftsregistreringen,

2) senast ett år efter att åtalsrätten i ett brott har preskriberats, om preskriptionstiden för åtalsrätten i brottet är över tio år,

3) senast ett år efter att den registeransvarige har fått kännedom om åklagarens beslut med stöd av 1 kap. 7 eller 8 § i lagen om rättegång i brottmål (689/1997) eller något annat motsvarande lagrum om att inte vidta åtgärder för att åtala den som gjort sig skyldig till ett brott eller om åklagarens beslut enligt vilket det i ärendet inte är fråga om ett brott eller bevisning av ett brott,

4) senast ett år efter att den registeransvarige har fått kännedom om åklagarens beslut att brottet har preskriberats,

5) senast ett år efter att den registeransvarige har fått kännedom om att åtalet med ett

lagakraftvunnet beslut har förkastats eller det väckta åtalet har förkastats till följd av att åtalsrätten har preskriberats,

6) senast ett år efter den registrerades död.

I dagens läge gallras uppgifterna manuellt. Bestämmelserna motsvarar i övrigt 18 § 1 mom. i nuvarande lag, men gallringen av uppgifterna ska mer täckande vara bunden vid åklagarens olika beslutstyper.

Omnämmandet av arkivbibliotek ska strykas, eftersom det är onödigt.

32 §. Gallring av uppgifter i ett temporärt personregister. I ett temporärt personregister ska uppgifterna om en person gallras

1) när uppgiften har konstaterats vara onödig med tanke på registrets syfte,

2) senast ett år efter att åtalsrätten i ett brott har preskriberats, om preskriptionstiden för åtalsrätten i brottet är över tio år,

3) senast ett år efter att den registeransvarige har fått kännedom om åklagarens beslut med stöd av 1 kap. 7 eller 8 § i lagen om rättegång i brottmål (689/1997) eller något annat motsvarande lagrum om att inte vidta åtgärder för att åtala den som gjort sig skyldig till ett brott eller om åklagarens beslut enligt vilket det i ärendet inte är fråga om ett brott eller bevisning av ett brott,

4) senast ett år efter att den registeransvarige har fått kännedom om åklagarens beslut att brottet har preskriberats,

5) senast ett år efter att den registeransvarige har fått kännedom om att åtalet med ett lagakraftvunnet beslut har förkastats eller det väckta åtalet har förkastats till följd av att åtalsrätten har preskriberats, eller

6) senast ett år efter den registrerades död.

Bestämmelserna motsvarar i övrigt 18 § 4 mom. i nuvarande lag, men gallringen av uppgifterna ska mera täckande vara bunden vid åklagarens olika beslutstyper.

33 §. Granskning av personuppgifter. En registrerad ska vid användningen av sin granskningsrätt personligen föra fram en begäran om detta till den registeransvarige eller till en myndighet som har rätt att lämna ut uppgifter samt styrka sin identitet. Detta ska motsvara 17 § 2 mom. i gällande lag.

34 §. Begränsningar i granskningsrätten. Granskningsrätten ska fortsättningsvis inte gälla säkerhetsdataregistret.

Dataombudsmannen ska också i fortsättningen på begäran av en registrerad kunna granska lagenligheten i de uppgifter om den registrerade som har införts i säkerhetsdataregistret.

Bestämmelserna ska till sitt innehåll motsvara 16 § i nuvarande lag.

7 kap. **Allvarliga störningar under normala förhållanden samt undantagsförhållanden**

35 §. Tillämpningen av bestämmelserna i kapitlet. Bestämmelser om allvarliga störningar under normala förhållanden och om undantagsförhållanden ska ingå direkt i lagen. Grundlagsutskottet har ansett att vid lagstiftning om undantagsförhållanden kan begränsningar i delegeringen av lagstiftningsbehörighet i princip inte bedömas mer generöst än vid annan lagstiftning eftersom den möjligheten inte explicit nämns i grundlagen (GrUU 6/2009 rd).

Bestämmelserna i detta kapitel ska enligt paragrafen tillämpas när republikens president i enlighet med 83 § i värnpliktslagen har beslutat om extra tjänstgöring. Det är ändamålsenligt att binda tröskeln för tillämpningen vid bestämmelsen i fråga, eftersom någon annan lagstiftning som lämpar sig för de situationer när beredskapen höjs inte finns. Till exempel tröskeln för att ta i bruk befogenheterna enligt beredskapslagen är för hög för dessa situationer.

Enligt 83 § i värnpliktslagen kan republikens president vid allvarliga störningar under normala förhållanden eller vid undantagsförhållanden genom beslutsförfarandet för militära kommandomål enligt 32 § 1 mom. i lagen om försvarsmakten besluta att försvarsmakten kan förordna värnpliktiga som hör till reserven till extra tjänstgöring. Beslutet ges för viss tid, högst för sex månader åt gången och det ska återtas när den situation som föranlett höjningen och upprätthållandet av försvarsberedskapen tillåter det. De värnpliktiga kan förordnas att träda i tjänst omedelbart.

Enligt 82 § i värnpliktslagen är syftet med extra tjänstgöring att höja och upprätthålla försvarsberedskapen och att öva trupphelheterna i den sammansättning som planerats för dem så att truppen vid behov kan förordnas till tjänstgöring under mobilisering.

36 §. Befogenheter för tjänstemän vid huvudstabens undersökningsavdelning. Med bestämmelsen ska ledningen av undersökningen tryggas i undantagsförhållanden. Under normala förhållanden är endast två tjänstemän undersökningsledare och antalet

kommer troligtvis inte att räcka till i undantagsförhållanden.

Övriga tjänstemän vid huvudstabens undersökningsavdelning, vilka verkar som undersökningsledare, ska ha avlagt polisunderbefälsexamen. Deras kunskaper ska säkerställas med tillräcklig utbildning och regelbundna övningar.

37 §. Befogenheter för en reservist som tjänstgör i enlighet med värnpliktslagen vid förebyggande och avslöjande av brott. Också de reservister som tjänstgör i enlighet med värnpliktslagen är det nödvändigt att använda vid försvarsmaktens brottsbekämpning vid allvarliga störningar under normala förhållanden och i undantagsförhållanden. Det kan antas att mängden sådan verksamhet som avses i 4 § 1 mom. då ökar.

Det ska inte vara tillåtet att använda dem som fullgör sin beväringstjänst för denna verksamhet. Detta beror på att syftet med beväringstjänsten inte omfattar uppgiften, dessutom bör det observeras att utbildningen pågår för den som fullgör beväringstjänst.

Det bör observeras att en reservist som tjänstgör i enlighet med värnpliktslagen och som har förordnats till en brottsbekämpningsuppdrag vid försvarsmakten enligt denna lag ska få delta i utförandet av ett uppdrag enligt 4 § 1 mom. och i användningen av metoderna för inhämtande av information enligt 5 § under ledning och övervakning av en tjänsteman som förordnats till brottsbekämpning vid försvarsmakten. Således överförs inte heller i undantagsförhållanden något betydande utövande av offentlig makt till andra än tjänstemän.

De reservister som tjänstgör i enlighet med värnpliktslagen ska omfattas av samma sekretesskyldigheter som de tjänstemän som leder och övervakar dem.

38 §. Befogenheter för en reservist som tjänstgör i enlighet med värnpliktslagen vid utredning av brott. De reservister som tjänstgör i enlighet med värnpliktslagen ska också kunna användas vid utredning av brott. Det är sannolikt att antalet militära brott ökar och brotten kan också vara allvarligare än under normala förhållanden. Utgående från denna lag ska de reservister som utför förundersökning och som tjänstgör i enlighet med värnpliktslagen placeras i sammansättningen vid

huvudstabens undersökningsavdelning och deras huvuduppgift ska vara att utföra förundersökning av militära brott. De personer som placeras i dessa uppgifter har i regel redan en högre utbildningsnivå inom förundersökningsområdet än de som utför förundersökning i truppförbanden med stöd av lagen om militär disciplin. Vidareutbildningen av dessa personer ska genomföras vid repetitionsövningar.

Å andra sidan kan polisens resurser vid allvarliga störningar under normala tider och i undantagsförhållanden i lägre grad än under normala tider stå till förfogande för förundersökning av militära brott, eftersom polisen har ett behov att prioritera andra uppgifter. Polisen har enligt polislagen möjlighet att ställa sina uppgifter i prioritetsordning. Dessutom kan de trupper som ska upprättas i undantagsförhållanden vara upprättade och grupperade på sådana platser dit det är svårt att ta sig med vanliga förbindelser. Till följd av detta är förundersökningens objekt enklare att nå för dem som sköter försvarsmaktens brottsbekämpning och som även annars är verksamma i försvarsmaktens organisation.

Befogenhet att gripa misstänkta ska också en reservist ha som tjänstgör i enlighet med värnpliktslagen och som har förordnats till en brottsbekämpningsuppgift vid försvarsmakten i enlighet med denna lag. Befogenheten att gripa är jämställbar med befogenheten för en militärperson som utför en vakt-, jour- eller militärpolisuppgift i enlighet med 16 § i lagen om militär disciplin oberoende av om militärpersonen i fråga är en tjänsteman eller inte.

Det bör observeras att en reservist som tjänstgör i enlighet med värnpliktslagen och som har förordnats till en brottsbekämpningsuppgift vid försvarsmakten i enlighet med denna lag ska få delta i utförandet av ett uppdrag enligt 7 § 1 mom. under ledning och övervakning av en tjänsteman som förordnats till brottsbekämpning vid försvarsmakten. Således överförs inte heller i undantagsförhållanden något betydande utövande av offentlig makt till andra än tjänstemän.

39 §. Tjänsteansvar för en reservist som tjänstgör i enlighet med värnpliktslagen. På en reservist som tjänstgör i enlighet med värnpliktslagen och använder sådan befogen-

het som avses i 38 eller 39 § ska de bestämmelser som gäller straffrättsligt tjänsteansvar tillämpas.

40 §. Skadeståndsansvar för en reservist som tjänstgör i enlighet med värnpliktslagen. För skada som orsakats i samband med ett uppdrag enligt 37 eller 38 § ska staten svara enligt vad som föreskrivs i skadeståndslagen (412/1974).

På skadeståndsansvaret för den som utför ett uppdrag enligt 37 eller 38 § ska bestämmelserna om en värnplikts skadeståndsansvar i 4 kap. i skadeståndslagen tillämpas.

Utgående från bestämmelserna i 3 kap. i skadeståndslagen är arbetsgivare skyldig att ersätta skada, som arbetstagare genom fel eller försummelse i arbetet har förorsakat en tredje part (1 § 1 mom.).

Om någon, som på grund av ett förordnande av myndighet utför ett visst uppdrag som är fastställt genom lag utan att vara självständig företagare, genom fel eller försummelse vållar skada då han fullgör uppdraget, är den för vars räkning uppdraget utförs skyldig att ersätta skadan (1 § 3 mom.). Till exempel en beväring har ansetts vara en arbetstagare i ett offentligrättsligt rättsförhållande för vilken det offentliga samfundet kan bli skadeståndsskyldigt.

Utgående från ett förordnande som utfärdats med stöd av värnpliktslagen eller ett annat motsvarande förordnande har en person som är i statens tjänst enligt 4 kap. 2 § 2 mom. i skadeståndslagen samma ansvar som en tjänsteman och en arbetstagare. Militärpersonen är skyldig att ersätta ett belopp av skadan som räknas som skäligt med beaktande av skadans storlek, gärningens art, skadevällarens ställning, den skadelidandes behov samt andra omständigheter. En särställning intar enligt 3 mom. de militärpersoner som har orsakat skadan medan de ansvarade för försvarets fartyg eller luftfartyg.

Det som sägs ovan innebär också möjlighet till jämkning av skadeståndet med beaktande av bl.a. skadans storlek, gärningens art och skadevällarens ställning. Om han eller hon endast har gjort sig skyldig till lindrigt vållande, döms skadestånd inte ut. När det är frågan om ett avsiktligt brott är huvudregeln att fullt skadestånd döms ut. Statens rätt till

regression av skadevällaren har också det begränsats enligt 4 kap. 3 §.

För att statens husbondeansvar ska kunna utsträckas också till dem som innehar uppdrag enligt 38 och 39 § förutsätts att en bestämmelse om detta tas in i denna lag. Således behöver skadeståndslagen inte ändras.

8 kap. Övervakning

41 §. Övervakningen inom försvarsmakten. Försvarsmaktens ledning som avses i lagen om försvarsmakten och en tjänsteman som avses i 2 § 1 mom. 1 punkten i denna lag ska övervaka skötseln av försvarsmaktens brottsbekämpning. Med detta ska avses övervakning som den närmaste förmannen utför, vilket är en del av normala arbetsledningssuppgifter. Denna form av övervakning är synnerligen viktig, eftersom den försiggår varje dag och nära den verksamhet som ska övervakas. Också juridisk utbildning av personalen är en viktig del av den förebyggande interna laglighetsövervakningen.

I lagen ska försvarsmaktens assessor inte nämnas separat. Befogenheten för försvarsmaktens assessor härrör direkt ur statsrådets förordning om försvarsmakten, enligt vilken försvarsmaktens assessor styr och övervakar lagenligheten i försvarsmaktens verksamhet och militärrättsskötseln.

42 §. Övervakning som försvarsministeriet utför. Enligt 68 § 1 mom. i grundlagen svarar varje ministerium inom sitt ansvarsområde för att förvaltningen fungerar som sig bör. Om ministeriernas ansvarsområden föreskrivs i reglementet för statsrådet. Enligt det hör till försvarsministeriets ansvarsområde försvarspolitik, landets militära försvar, samordningen av totalförsvaret samt militär krishantering och fredsbevarande verksamhet.

Om försvarsministeriets övervakning av försvarsmaktens brottsbekämpning ska föreskrivas direkt i lagen. För närvarande baserar sig övervakningen på de allmänna bestämmelser som beskrivs ovan.

Det protokoll som upprättas över användningen av hemliga metoder för inhämtande av information och hemliga tvångsmedel ska, liksom i dagens läge, lämnas till försvarsministeriet.

Försvarsministeriet ska ges uppgifter om frågor med anknytning till försvarsmaktens brottsbekämpning vilka är samhälleligt eller ekonomiskt betydelsefulla eller allvarliga.

Vid ordnandet och övervakningen av användningen av hemliga metoder för inhämtande av information och hemliga tvångsmedel samt vid registreringen av åtgärderna och i de utredningar som ska ges för övervakningen ska iakttas det som föreskrivs i eller med stöd av polislagen och tvångsmedelslagen. Genom detta hänvisas det främst till de förordningar av statsrådet som har föreslagits och som ska ges med stöd av 5 kap. 65 § i polislagen och 10 kap. 66 § i tvångsmedelslagen.

43 §. Berättelse till riksdagens justitieombudsman. Försvarsministeriet ska liksom i dagens läge årligen ge riksdagens justitieombudsman en berättelse om användningen och övervakningen av hemliga metoder för inhämtande av information och hemliga tvångsmedel och om skyddandet av dem. Enligt 5 § 2 mom. i nuvarande lag ska det protokoll som upprättats över teknisk avlyssning lämnas till försvarsministeriet, som årligen ger riksdagens justitieombudsman en berättelse om hur teknisk avlyssning har använts.

Berättelsen ska dessutom ges till skyddspoliserna för kännedom.

9 kap. Ikraftträdande

44 §. Ikraftträdande. I paragrafen ska det finnas en sedvanlig ikraftträdelsebestämmelse.

Genom lagen ska lagen om fullgörande av polisuppgifter inom försvarsmakten (1251/1995) upphävas.

I paragrafen ska det finnas en hänvisningsbestämmelse enligt vilken en hänvisning i en annan lag eller förordning till bestämmelser i lagen om fullgörande av polisuppgifter vid försvarsmakten ska avse en hänvisning till denna lag.

Åtgärder som krävs för verkställigheten av denna lag får vidtas innan lagen träder i kraft.

1.2 Vägtrafiklagen

25 §. Hastighetsbegränsningar. De föreslagna ändringarna sammanhänger med upp-

draget att förebygga och avslöja brott enligt 4 § 1 mom. i den föreslagna lagen om brottsbekämpning inom försvarsmakten.

Ovan föreslås det att de tjänstemän som utför försvarsmaktens brottsbekämpning ska få använda vissa befogenheter enligt polislagen i uppdraget att förebygga och avslöja brott.

I totalrevideringen av förundersöknings-, tvångsmedels- och polislagen föreslås det att teknisk observation ska ändras till teknisk avlyssning, optisk observation, teknisk spårning och teknisk observation och att observation ska ändras till systematisk observation.

I regeringens proposition 266/2004 rd med förslag till lag om ändring av polislagen och till vissa lagar som har samband med den har det i fråga om 48 § 5 mom. i vägtrafiklagen konstaterats att användningen av metoderna för inhämtande av information i vissa fall förutsätter att den som utför uppdraget bryter mot någon av trafikreglerna i vägtrafiklagen. När polismän, tullmän eller gränsbevakningsmän i ett fordon följer efter den som observeras måste de ofta för att lyckas med uppdraget bryta mot något påbud eller förbud som signaleras av en apparat som styr trafiken.

De föreslagna ändringarna i vägtrafiklagen behövs för uttryckning, observation, teknisk observation och annan motsvarande polisverksamhet som utförs i tjänsteuppdrag i enlighet med uppgifterna för att förebygga och avslöja brott. Avvikelse från trafikbestämmelserna ska dock alltid vara exceptionella och behovet ska bedömas särskilt i varje enskilt fall.

Vid den brottsbekämpning som försvarsmakten bedriver utförs uppdrag av samma slag som polisen, gränsbevakningsväsendet och tullen utför. Det är befogat att de tjänstemän som sköter brottsbekämpningen vid försvarsmakten uttryckligen vid utförandet av ett uppdrag som gäller att förhindra och avslöja brott ska ha samma rättigheter att avvika från vägtrafiklagens bestämmelser som polisen, gränsbevakningsväsendet och tullen har.

48 §. Undantagsbestämmelser. På samma grunder föreslås det att 48 § ska ändras så att även vid försvarsmaktens brottsbekämpning ska kunna göras avvikelse från bestämmelserna i vägtrafiklagen på samma sätt som fö-

raren till en polisbil som ger föreskrivna ljus- och ljudtecken.

1.3 Lagen om säkerhetsutredningar

8 a §. Användning av huvudstabens säkerhetsdataregister och straffdataregister när säkerhetsutredningar görs. Till lagen om säkerhetsutredningar ska fogas en ny 8 a §, enligt vilken huvudstaben ska ha rätt att använda de uppgifter som ingår i straffdataregistret och säkerhetsdataregistret när en begränsad säkerhetsutredning, en normal säkerhetsutredning och en omfattande säkerhetsutredning görs. Till sitt innehåll passar denna bestämmelse bättre i den lagen. En revidering av lagen om säkerhetsutredningar bereds som bäst.

26 §. Personregister över säkerhetsutredningar. Det föreslås att 26 § i lagen om säkerhetsutredningar ska ändras så att i den ska hänvisas till den nya lagen om brottsbekämpning inom försvarsmakten. Samtidigt ska hänvisningen till lagen om polisens personregister i paragrafen ändras till en hänvisning till lagen om behandling av personuppgifter i polisens verksamhet, genom vilken den först nämnda lagen har upphävts.

1.4 Lagen om försvarsmakten

8 §. Polisuppgifter. Det föreslås att 8 § i lagen om försvarsmakten ska ändras så att i den ska hänvisas till den nya lagen om brottsbekämpning inom försvarsmakten.

1.5 Lagen om utlänningsregistret

10 §. Utlämnande av uppgifter ur registret. Enligt 10 § 1 mom. 1 punkten i lagen om utlänningsregistret får utöver vad som bestäms i någon annan lag eller i internationella avtal som är bindande för Finland, utan hinder av sekretessbestämmelserna och i den mån det är nödvändigt för att den mottagande myndigheten ska kunna utföra sina i lag bestämda uppgifter, ur utlänningsregistret utlämnas information till försvarsmakten om ansökningar som gäller visum och uppehållstillstånd samt internationellt skydd och om beslut som gäller dessa ansökningar samt om registrering av uppehållsrätt, för handhavande av sä-

kerhets- och tillsynsuppgifter, samt om medborgarskap, för behandlingen av värnpliktsärenden som avses i värnpliktslagen (452/1950). Bestämmelsen ska ändras så att i den ska föreskrivas om förebyggande och avslöjande av brott i stället för om säkerhets- och tillsynsuppgifter. Dessutom ska för värnpliktslagens del författningssamlingsnumret ändras så att det hänvisar till den nuvarande värnpliktslagen.

1.6 Lagen om kontroll av export av produkter med dubbel användning

7 §. Rätt till granskningar och information. Det föreslås att 7 § 1 mom. i lagen om kontroll av export av produkter med dubbel användning ska ändras så att bestämmelser om huvudstabens rätt att av utrikesministeriet få uppgifter om produkter med dubbel användning ska finnas i lagen om brottsbekämpning inom försvarsmakten.

2 Närmare bestämmelser

I den föreslagna lagen ingår inga bemyndiganden att utfärda förordning. Det föreslås att bestämmelserna i den nuvarande förordningen ska tas in i lagen, utom den bestämmelse av teknisk art som gäller teknisk avlyssning. I 7 § i den nuvarande förordningen föreskrivs om vad som ska antecknas i protokollet över teknisk avlyssning. Enligt den 43 § som ingår i propositionen iakttas vad som föreskrivs i eller med stöd av polislagen och tvångsmedelslagen vid ordnandet och övervakningen av användningen av hemliga metoder för inhämtande av information och hemliga tvångsmedel samt vid registrering av åtgärder och i de utredningar som ska ges för övervakningen.

3 Ikraftträdande

Lagarna föreslås träda i kraft samtidigt som den nya förundersökningslagen, den nya tvångsmedelslagen, den nya polislagen och den nya lagen om militär disciplin.

4 Förhållande till grundlagen samt lagstiftningsordning

Enligt 2 § 3 mom. i grundlagen ska all utövning av offentlig makt bygga på lag och i all offentlig verksamhet ska lag noggrant iakttas.

Enligt 7 § 1 mom. i grundlagen har alla rätt till liv och till personlig frihet, integritet och trygghet. I 3 mom. i paragrafen föreskrivs att den personliga integriteten inte får kränkas och ingen får berövas sin frihet godtyckligt eller utan laglig grund. Bestämmelser om skydd för privatlivet finns i 10 § i grundlagen. Enligt paragrafens 1 mom. är vars och ens privatliv, heder och hemfrid tryggade. Brev- och telefonhemligheten samt hemligheten i fråga om andra förtroliga meddelanden är okränkbar (2 mom.). Genom lag kan också bestämmas om sådana begränsningar i meddelandehemligheten som är nödvändiga vid utredning av brott som äventyrar individens eller samhällets säkerhet.

I propositionen har det eftersträvats att om befogenheterna för de tjänstemän som sköter brottsbekämpningen vid försvarsmakten ska föreskrivas täckande och exakt (2 och 3 kap.). Också övervakningen av att verksamheten är lagenlig har ägnats mera uppmärksamhet än tidigare (8 kap.).

Med förbättrandet av lagstiftningen sammanhänger förbättrandet av rättsställningen för de personer som är föremål för myndigheternas befogenheter medräknat en höjning av rättsskyddsarrangemangen. Trots att det i propositionen föreslås att en ny mera omfattande lag än den nuvarande ska stiftas, kan det inte anses att kompletteringarna av lagstiftningen är problematiska med tanke på skyddet av de grundläggande fri- och rättigheterna. Genom en mera täckande reglering än tidigare eftersträvas uttryckligen att rättsställningen för de personer som är föremål för dem som sköter försvarsmaktens brottsbekämpning ska bli bättre. Detta gäller utöver en mera exakt lagstiftning än den nuvarande också t.ex. det att bestämmelser som gäller de principer som ska följas i verksamheten fogas till lagen

En fråga som också gäller skydd för de grundläggande fri- och rättigheterna är konsekvens och klarhet i den lagstiftning som

gäller hemligt inhämtande av information och hemliga tvångsmedel (framför allt 5 och 9 §). Med de hemliga metoderna för inhämtande av information ingriper man på många ställen på olika nivåer i de grundläggande fri- och rättigheterna. Som framgår av det inledande avsnittet i den allmänna motiveringen har också riksdagens biträdande justitieombudsman påpekat att lagstiftningen om befogenheterna har varit bristfällig.

Mera betydelsefulla med tanke på grundlagen är de ändringar i lagstiftningen genom vilka myndigheterna ska ges nya befogenheter som riktar sig mot individen eller genom vilka redan existerande befogenheter ska breddas eller genom vilka individens rättigheter eller rörelsefrihet i övrigt ska begränsas.

Till denna del måste propositionen bedömas med tanke på de lagförbehåll som ingår i bestämmelserna om grundläggande fri- och rättigheter med beaktande samtidigt av de allmänna förutsättningarna att begränsa grundläggande fri- och rättigheter såsom att begränsningen ska vara exakt avgränsad och noggrann, hur acceptabla de skäl är som ligger till grund för begränsningen, huruvida kravet på proportionalitet uppfylls när en grundläggande fri- eller rättighet begränsas, hur tillräckliga rättsskyddsarrangemangen är och huruvida begränsningen är konfliktfri med tanke på Finlands internationella förpliktelser som gäller de mänskliga rättigheterna.

I fråga om 10 § 3 mom. i grundlagen har grundlagsutskottet uppmärksammat att det i praktiken dock inte är möjligt att dra en exakt gräns enligt gärningstidpunkten. Många brott är av sådan typ att det inte är möjligt att utreda dem, om det över huvud taget inte uppdragas att ett brott har begåtts, vilket i sin tur kan kräva att man på förhand bereder sig för att ett brott kommer att begås.

Utskottet har som brottsutredning också ansett sådana åtgärder som man vidtar med anledning av en konkret och specificerad misstanke om brott, även om brottet inte ännu har realiserats. Utskottet har ansett det viktigt att villkoret för att en åtgärd ska tillåtas i konstitutionellt hänseende, en konkret, specificerad misstanke om brott, tydligt måste framgå av en bestämmelse. Grundlagsut-

skottets synpunkter har särskilt stor betydelse när de befogenheter som är förknippade med förhindrande av ett brott bedöms. (PeVL 2/1996 vp, GrUU 5/1999 rd, 37/2002 rd och 11/2005 rd)

Om behandlingen av personuppgifter ska föreskrivas i lag. Den allmänna lag som gäller skydd för personuppgifter är personuppgiftslagen. Om avsikten är att göra undantag från en förpliktelse enligt personuppgiftslagen, ska bestämmelserna om detta tas in i lagen. Reglering på lagnivå behövs, om det är fråga om specialbestämmelser som gäller registreringens syfte, innehållet i de registrerade personuppgifterna, tillåtna användningsändamål, inbegripet uppgifternas tillförlitlighet, samkörning av personregister samt möjligheten att överlåta uppgifter via en teknisk anslutning och bevaringstiden för uppgifterna (GrUU 25/1998 rd, GrUU 14/2002 rd, GrUU 30/2006 rd, GrUU 12/2002 rd). Laghänvisningen i bestämmelsen gällande skyddet för personuppgifter förutsätter i enlighet med syftet med grundlagsreformen (PeVM 25/1994 vp, 56 s. 6/I) att lagstiftaren ska stifta om denna rätt, men den överlåter på lagstiftaren att bestämma om detaljerna i regleringen. En sådan bestämmelse om de grundläggande fri- och rättigheterna binder lagstiftarens prövningsrätt visavi innehållet i mindre grad än en bestämmelse med ett sådant regleringsförbehåll där den grundläggande fri- och rättigheten konstateras föreligga i enlighet med vad som bestäms i lag. Lagstiftarens spelrum begränsas dock av att skyddet för personuppgifter utgör en del av skyddet för privatlivet i samma moment.

Det lagförslag som ingår i propositionen reglerar på lagnivå användningsändamålet med och datainnehållet i säkerhetsdataregistret, straffdataregistret och det temporära personregistret samt utlämnande av uppgifter ur dem (4-6 kap.). Som det framgår av detaljmotiveringen fastslås en registrerads rättigheter enligt personuppgiftslagen till de delar som inget annat föreskrivs i den föreslagna lagen. De bestämmelser som föreslås ingå i lagen avviker i huvudsak inte från hur situationen bedöms enligt en allmän lag. Datainnehållet i registren samt informationskällorna om dem och utlämnandet av uppgifter ur dem baserar sig på de uppdrag som före-

skrivs för försvarsmaktens myndigheter och på de beslut som dessa fattar med stöd av lagen. I och med den föreslagna lagen blir bevaringstiden för de uppgifter som ska sparas i registren mera exakt definierad, vilket bör anses viktigt med tanke på skyddet för personuppgifter.

Grundlagsutskottet har vid bedömningen av regleringen av myndigheternas rätt att få och möjlighet att lämna ut uppgifter med tanke på skyddet för privatlivet och personuppgifter, om vilket föreskrivs i 10 § 1 mom. i grundlagen, uppmärksammat bl.a. till vad och vem rätten att få uppgifter sträcker sig och hur rätten att få uppgifter binds vid nödvändigheten (GrUU 23/2006 rd, s. 3/I). En myndighets rätt att få och möjlighet att lämna ut uppgifter kan anknyta till "behövliga uppgifter" för visst syfte, om strävan varit att i lagen inta en uttömmande förteckning över det avsedda uppgiftsinnehållet. Om igen

uppgiftsinnehållet inte på samma sätt räknas upp, ingår i regleringen ett krav på att "uppgifterna är nödvändiga" för visst syfte. (GrUU 14/2002 rd, s. 2/II).

När förslagen i propositionen bedöms är bestämmelserna om rättsskydd i 21 § i grundlagen också av betydelse.

I propositionen ingår inga bestämmelser som skulle förutsätta att lagarna stiftades i grundlagsenlig ordning. Därmed kan lagförslagen behandlas i den lagstiftningsordning som gäller för vanliga lagar. Eftersom propositionen emellertid innehåller frågor som är av betydelse med tanke på grundlagen, anser regeringen det ändamålsenligt att riksdagen begär grundlagsutskottets ställningstagande på propositionen.

Med stöd av vad som anförts ovan föreläggs Riksdagen följande lagförslag:

Lagförslag

Lag**om brottsbekämpning inom försvarsmakten**

I enlighet med riksdagens beslut föreskrivs:

1 kap.

Allmänna bestämmelser

1 §

Tillämpningsområde

I denna lag föreskrivs det om sådant förebyggande, avslöjande och utredning av brott som hör till försvarsmakten (*försvarsmaktens brottsbekämpning*).

Utöver vad som föreskrivs i denna lag tillämpas på försvarsmaktens brottsbekämpning bestämmelserna om förebyggande, avslöjande och utredning av brott i polislagen (872/2011), förundersökningslagen (805/2011) och tvångsmedelslagen (806/2011) samt i någon annan lag.

Bestämmelser om utredning av brott som ska handläggas som militära rättegångsärenden eller militära disciplinärenden finns dessutom i lagen om militär disciplin (/).

2 §

Tjänstemän som sköter försvarsmaktens brottsbekämpning

Om inte något annat föreskrivs nedan, är de som sköter försvarsmaktens brottsbekämpning och utövar de befogenheter som har samband med detta tjänstemän vid huvudstabens undersökningsavdelning enligt följande:

1) avdelningschefen och en militärjurist utövar de befogenheter som har föreskrivits för en polisman som hör till befälet, en anhållningsberättigad polisman och en anhållningsberättigad tjänsteman,

2) överdetektiven och brottsutredaren samt en yrkesmilitär enligt lagen om försvarsmakten (551/2007) som har förordnats till en brottsbekämpningsuppgift utövar de befo-

genheter som har föreskrivits för en polisman och utredare.

Bestämmelser om tjänster, om utnämning till och behörighetsvillkor för tjänster samt om utbildning i fråga om de tjänstemän som avses i 1 mom. finns i lagen om försvarsmakten och utfärdas med stöd av den.

3 §

Principerna för försvarsmaktens brottsbekämpning

Vid försvarsmaktens brottsbekämpning ska i synnerhet följande principer enligt polislagen, förundersökningslagen och tvångsmedelslagen iakttas:

- 1) respekten för de grundläggande fri- och rättigheterna och de mänskliga rättigheterna,
- 2) proportionalitetsprincipen,
- 3) principen om minsta olägenhet,
- 4) principen om ändamålsbundenhet,
- 5) jämlikhetsprincipen,
- 6) principen om finkänslighet,
- 7) oskuldspresumtion,
- 8) gärningsmannens rätt att inte medverka till utredningen av ett brott som han eller hon begått.

2 kap.

Förebyggande och avslöjande av brott och befogenheter som gäller dem

4 §

Behörighet vid förebyggande och avslöjande av brott

Vid försvarsmaktens brottsbekämpning förebyggs och avslöjas följande brott som an knyter till underrättelseverksamhet som

riktar sig mot Finland på det militära försvarets område och sådan verksamhet som äventyrar syftet med det militära försvaret:

- 1) äventyrande av Finlands suveränitet,
- 2) krigsanstiftan,
- 3) landsförräderi och grovt landsförräderi,
- 4) spioneri och grovt spioneri,
- 5) röjande av statshemlighet, samt
- 6) olovlig underrättelseverksamhet.

Det uppdrag som i 1 mom. föreskrivs för försvarsmaktens brottsbekämpning begränsar inte skyddspolisens i lag föreskrivna behörighet.

5§

Befogenheter vid förebyggande och avslöjande av brott

I fråga om befogenheterna för de tjänstemän som sköter försvarsmaktens brottsbekämpning i sådana uppgifter som avses i 4 § 1 mom. gäller vad som föreskrivs i polislagen om befogenheter vid förebyggande och avslöjande av brott. De tjänstemän som sköter försvarsmaktens brottsbekämpning har dock av de hemliga metoder för inhämtande av information som avses i 5 kap. i polislagen till sitt förfogande endast

- 1) inhämtande av basstationsuppgifter,
- 2) systematisk observation,
- 3) förtäckt inhämtande av information,
- 4) teknisk avlyssning,
- 5) optisk observation,
- 6) teknisk spårning,
- 7) inhämtande av identifieringsuppgifter för teleadresser eller teleterminalutrustning.

Den som sköter brottsbekämpningen inom försvarsmakten ska meddela skyddspolisens om att de hemliga metoder för inhämtande av information som nämns i 1 mom. används.

För skyddande av hemligt inhämtande av information och för användning av överskottsinformation vid försvarsmaktens brottsbekämpning tillämpas bestämmelserna om detta i polislagen.

6§

Assistans av polisen och samverkan med polisen vid förebyggande och avslöjande av brott

Om de som sköter försvarsmaktens brottsbekämpning inte har behörighet att utföra en åtgärd som är nödvändig för skötseln av ett uppdrag enligt 4 § 1 mom., kan polisen på en skriftlig begäran av en tjänsteman som nämns i 2 § 1 mom. 1 punkten utföra en sådan enskild åtgärd som polisen har behörighet till.

Polisen lämnar över de upptagningar och handlingar som erhållits genom en åtgärd som avses i 1 mom. till dem som sköter försvarsmaktens brottsbekämpning. Polisen får lämna över upptagningarna och handlingarna obehandlade. De som sköter försvarsmaktens brottsbekämpning svarar då för att upptagningarna och handlingarna granskas samt för andra uppgifter med anknytning till behandlingen av informationen på det sätt som föreskrivs i 5 kap. i polislagen.

När sakens natur kräver det utförs ett uppdrag enligt 4 § 1 mom. i samverkan med polisen. Den som sköter försvarsmaktens brottsbekämpning och polismyndigheten i fråga kommer överens om de frågor som sammanhänger med uppdraget.

3 kap.

Brottsutredning och de befogenheter som gäller den

7§

Brottmål som ska utredas vid försvarsmaktens brottsbekämpning

I försvarsmaktens brottsbekämpning kan brott utredas, då

1) ett brott behandlas som ett militärt rättegångsärende eller i ett militärt disciplinförfarande,

2) för brottet föreskrivs straff i 40 kap. i strafflagen (39/1889) och den som misstänks för brottet är en militärperson i försvarsmaktens tjänst,

3) för brottet föreskrivs straff i 40 kap. i strafflagen och den som misstänks för brottet är en annan person i försvarsmaktens tjänst än en militärperson förutsatt att också en militärperson på sannolika skäl kan misstänkas för brottet,

4) det är frågan om ett brott som avses i 2 § 2 mom. i militära rättegångslagen (326/1983) som har begåtts inom ett område, på ett fartyg, i ett luftfartyg eller ett fordon som är i försvarsmaktens besittning eller det riktar sig mot försvarsmaktens egendom och har begåtts i en tjänstgöringsuppgift och den som misstänks för brottet är en annan person i försvarsmaktens tjänst än en militärperson förutsatt att också en militärperson på sannolika skäl kan misstänkas för brottet.

Skyddspolisen sköter utredningen av ett brott som anknyter till underrättelseverksamhet som riktar sig mot Finland på det militära försvarets område och sådan verksamhet som äventyrar syftet med det militära försvaret och vilka avses i 4 § 1 mom.

8§

Inledande av förundersökning

Vid försvarsmaktens brottsbekämpning utreds ett brott som avses i 7 § 1 mom. på begäran av en disciplinär förman.

Bestämmelser om utredning av ett brott på förordnande av åklagaren finns i lagen om militär disciplin.

9§

Befogenheter vid utredning av brott

I fråga om befogenheterna för tjänstemän som sköter försvarsmaktens brottsbekämpning i ett uppdrag enligt 7 § 1 mom. gäller vad som föreskrivs i förundersökningslagen, tvångsmedelslagen eller i en annan lag om en polismans befogenheter vid utredning av brott. De nämnda tjänstemännen har dock av de hemliga tvångsmedel som avses i 10 kap. i tvångsmedelslagen till sitt förfogande endast

- 1) inhämtande av basstationsuppgifter,
- 2) systematisk observation,
- 3) teknisk avlyssning,

4) optisk observation,

5) teknisk spårning av föremål, ämne eller egendom,

6) inhämtande av identifieringsuppgifter för teleadresser eller teleterminalutrustning.

10§

Assistans av polisen och samverkan med polisen vid utredning av brott

Om de som sköter försvarsmaktens brottsbekämpning inte har behörighet att utföra en åtgärd som är nödvändig för skötseln av ett uppdrag enligt 7 § 1 mom., kan polisen på en skriftlig begäran av en tjänsteman som avses i 2 § 1 mom. 1 punkten utföra en sådan enskild åtgärd som polisen har behörighet till.

Polisen lämnar över de upptagningar och handlingar som erhållits genom en åtgärd som avses i 1 mom. till dem som sköter försvarsmaktens brottsbekämpning. Polisen får lämna över upptagningarna och handlingarna obehandlade. De som sköter försvarsmaktens brottsbekämpning svarar då för att upptagningarna och handlingarna granskas samt för andra uppgifter med anknytning till behandlingen av informationen på det sätt som föreskrivs i 10 kap. i tvångsmedelslagen.

När ärendets art kräver det utförs ett uppdrag enligt 7 § 1 mom. i samverkan med polisen.

Den som sköter försvarsmaktens brottsbekämpning och polismyndigheten i fråga kommer överens om undersökningsledare och vid behov om andra frågor som har samband med uppdraget.

11 §

Överföring av ett uppdrag på polisen

Om undersökningens opartiskhet eller hänsyn till hur allvarligt brottet är kräver det, ska ett uppdrag enligt 7 § 1 mom. i dess helhet överföras på polisen. Ett uppdrag kan även annars överföras på polisen när ärendets art kräver det.

12§

Anmälningskyldighet

De som sköter försvarsmaktens brottsbekämpning ska meddela polisen misstankar om ett sådant brott som avses i 7 § 1 mom. vilket har kommit till deras kännedom och en åtgärd som de har inlett för att utreda brottet. De som sköter försvarsmaktens brottsbekämpning beslutar tillsammans med polisen vilka brott som omfattas av anmälningskyldigheten utgående från den behörighet de har.

13 §

Avslutande av förundersökning

När förundersökningen blivit klar ska ärendet överföras till den disciplinära förmannen för behandling eller till åklagaren för åtalsprövning.

En förundersökning avslutas utan att ärendet överförs på den disciplinära förmannen eller åklagaren för behandling, om det vid undersökningen har blivit klart att inget brott har begåtts eller att straffyrkande inte kan framställas mot någon eller något annat offentlighetskrav som grundar sig på ett brott inte kan riktas mot någon. Att förundersökningen har avslutats ska emellertid meddelas den disciplinära förmannen eller åklagaren.

4 kap.

Rätt att få uppgifter vid förebyggande och avslöjande av brott

14 §

Rätt att få uppgifter ur vissa myndigheters register vid förebyggande och avslöjande av brott

För skötsel av ett uppdrag enligt 4 § 1 mom. har huvudstaben trots sekretessbestämmelserna rätt att få följande behövliga uppgifter som är nödvändiga för att uppdraget ska kunna skötas:

1) ur befolkningsdatasystemet uppgifter i enlighet med 13–17 § i lagen om befolkningsdatasystemet och Befolkningsregistercentralens certifikattjänster (661/2009),

2) ur bötesregistret uppgifter om bötesstraff och verkställigheten av dem, ur det i justitieförvaltningens riksomfattande informationsystem ingående rikssystemet för behandling av diarie- och ärendehanteringssuppgifter uppgifter om brottmål som är eller har varit anhängiga hos åklagarmyndigheterna eller vid domstol och ur registret över avgöranden och meddelanden om avgöranden uppgifter om avgöranden i brottmål och om avgörandenas laga kraft, om sådan information kan fås,

3) av utrikesministeriet uppgifter om visumansökningar och visumbeslut ur delregistret för visumärenden vilket hör till det utlänningsregister som regleras i lagen om utlänningsregistret (1270/1997) samt uppgifter om personalen vid diplomatiska beskickningar och konsulat som representerar den utsändande staten i Finland, om personalen vid en internationell organisations organ i Finland, om sådana personers familjemedlemmar samt dem som är i privat tjänst hos personalen,

4) ur det passregister som regleras i passlagen (671/2006) uppgifter om passansökan och beslut i ett passärende, uppgifter om pass eller någon annan resehandling som en finsk myndighet har utfärdat, uppgifter om att pass försvunnit, stulits eller tagits i besittning samt uppgifter om hinder för att utfärda pass och en anmärkning med anknytning till ett passärende,

5) uppgifter ur det bevakningsdataregister och undersöknings- och handräckningssystem som regleras i tullagen (1466/1994),

6) uppgifter ur det utsökningsregister som regleras i utsökningsbalken (705/2007),

7) ur det fordonstrafikregister som regleras i lagen om fordonstrafikregistret (541/2003) uppgifter om ägare eller innehavare,

8) uppgifter ur personlistor över passagerare i enlighet med lagen om passagerarfartygs personlistor (1038/2009),

9) av dem som idkar inkvarteringsverksamhet behövliga uppgifter om resande i enlighet med lagen om inkvarterings- och förplagnadsverksamhet (308/2006),

10) uppgifter om användningen av frekvenser som avses i lagen om radiofrekvenser och teleutrustningar (1015/2001),

11) uppgifter ur det disciplintraffregister som regleras i lagen om militär disciplin,

12) uppgifter ur det värnpliktsregister som regleras i värnpliktslagen (1438/2007),

13) uppgifter ur registret över krishanteringspersonal som regleras i lagen om militär krishantering (211/2006),

14) uppgifter ur Försvarsutbildningsförbundets register som regleras i lagen om frivilligt försvar (556/2007),

15) uppgifter av försvarsministeriet om de tillståndsärenden som avses i lagen om export och transitering av försvarsmateriel (242/1990),

16) uppgifter av utrikesministeriet om de tillståndsärenden som avses i lagen om kontroll av export av produkter med dubbel användning (562/1996),

17) av de myndigheter som begärt handräckning de uppgifter som behövs för att handräckning ska kunna ges.

Bestämmelser om rätten att få uppgifter finns dessutom i lagen om behandling av personuppgifter i polisens verksamhet (761/2003), lagen om behandling av personuppgifter vid verkställighet av straff (422/2002), lagen om behandling av personuppgifter vid gränsbevakningsväsendet (579/2005), lagen om utlänningsregistret, lagen om försvarsmakten och någon annan stans i lag.

De uppgifter som avses i denna paragraf får lämnas ut avgiftsfritt och även med en teknisk anslutning eller annars elektroniskt på det sätt som om detta överenskomms med den registeransvarige.

15 §

Rätt att få uppgifter av en annan myndighet

Huvudstaben har rätt att av en myndighet samt av en sammanslutning och person som har anförtrotts en offentlig uppgift avgiftsfritt och trots sekretessbestämmelserna få de uppgifter och handlingar som behövs för att ett uppdrag enligt 4 § 1 mom. ska kunna utföras, om inte lämnande av sådana uppgifter eller handlingar till huvudstaben eller använd-

ningen av uppgifterna som bevis har förbjudits eller begränsats i lag.

Beslutet om att inhämta sekretessbelagda uppgifter fattas av en tjänsteman som avses i 2 § 1 mom. 1 punkten.

16 §

Rätt att få uppgifter av en privat sammanslutning

Huvudstaben har rätt att av ett teleföretag och en sammanslutningsabonnent få kontaktuppgifter till en sådan teleanslutning som inte nämns i en offentlig katalog eller uppgifter som specificerar en teleanslutning, en e-postadress, en annan teleadress eller teleterminalutrustning, om uppgifterna behövs i ett enskilt fall för att ett uppdrag enligt 4 § 1 mom. ska kunna utföras. Huvudstaben har motsvarande rätt att få distributionsadressuppgifter av en sammanslutning som bedriver postverksamhet.

5 kap.

Rätt att få uppgifter vid utredning av brott

17 §

Rätt att få uppgifter ur vissa myndigheters register vid utredning av brott

För skötseln av ett uppdrag enligt 7 § 1 mom. har huvudstaben trots sekretessbestämmelserna rätt att få följande behövliga uppgifter som är nödvändiga för att uppdraget ska kunna skötas:

1) uppgifter enligt 13–17 § i lagen om befolkningsdatasystemet och Befolkningsregistercentralens certifikattjänster,

2) ur bötesregistret uppgifter om bötesstraff och verkställigheten av dem, ur det i justitieförvaltningens riksomfattande informationssystem ingående rikssystemet för behandling av diarie- och ärendehanteringssuppgifter uppgifter om brottmål som är eller har varit anhängiga hos åklagarmyndigheterna eller vid domstol och ur registret över avgöranden och meddelanden om avgöranden uppgifter

om avgöranden i brottmål och om avgörandenas laga kraft, om sådan information kan fås,

3) ur det fordonstrafikregister som regleras i lagen om fordonstrafikregistret uppgifter om ägare eller innehavare,

4) uppgifter ur det disciplinstraffregister som regleras i lagen om militär disciplin,

5) uppgifter ur värnpliktsregistret som regleras i värnpliktslagen,

6) uppgifter ur registret över krishanteringspersonal som regleras i lagen om militär krishantering,

7) uppgifter ur Försvarsutbildningsförningens register som regleras i lagen om frivilligt försvar,

8) av en myndighet som begärt handräckning de uppgifter som behövs för att handräckning ska kunna ges.

I fråga om rätten att få uppgifter gäller dessutom vad som föreskrivs i lagen om behandling av personuppgifter i polisens verksamhet, lagen om behandling av personuppgifter vid verkställighet av straff, lagen om försvarsmakten och någon annanstans i lag.

De uppgifter som avses i denna paragraf får lämnas ut avgiftsfritt och även med en teknisk anslutning eller annars elektroniskt på det sätt som om detta överenskomms med den registeransvarige.

18 §

Rätt att få uppgifter av en annan myndighet

Huvudstaben har rätt att av en myndighet samt av en sammanslutning och en person som har anförtrots en offentlig uppgift avgiftsfritt och trots sekretessbestämmelserna få de uppgifter och handlingar som behövs för att ett uppdrag enligt 7 § 1 mom. ska kunna utföras, om inte lämnande av uppgifterna eller handlingarna till huvudstaben eller användningen av uppgifterna som bevis har förbjudits eller begränsats i lag.

Beslutet om att inhämta sekretessbelagda uppgifter fattas av en tjänsteman som avses i 2 § 1 mom. 1 punkten.

19 §

Rätt att få uppgifter av en privat sammanslutning

Huvudstaben har rätt att av ett teleföretag och en sammanslutningsabonnent få kontaktuppgifter till en sådan teleanslutning som inte nämns i en offentlig katalog eller uppgifter som specificerar en teleanslutning, en e-postadress, en annan teleadress eller teleterminalutrustning, om uppgifterna behövs i ett enskilt fall för att ett uppdrag enligt 7 § 1 mom. ska kunna utföras. Huvudstaben har motsvarande rätt att få distributionsadressuppgifter av en sammanslutning som bedriver postverksamhet.

6 kap.

Personregister

20 §

Förhållandet till annan lagstiftning

På sekretessbeläggande och utlämnande av registeruppgifter tillämpas lagen om offentlighet i myndigheternas verksamhet (621/1999) och på annan behandling av personuppgifter personuppgiftslagen (523/1999), om inget annat föreskrivs i denna lag.

21 §

Säkerhetsdataregistret

Säkerhetsdataregistret som är ett permanent personregister som är avsett att användas av dem som sköter försvarsmaktens brottsbekämpning och som upprätthålls med automatisk databehandling ska föras av huvudstaben. Säkerhetsdataregistret kan innehålla uppgifter som det är nödvändigt att behandla för att ett uppdrag enligt 4 § 1 mom. ska kunna utföras och det kan också innehålla manuella delar. Av registret ska framgå vem som har registrerat uppgifterna.

Av de uppgifter som gäller en persons identitet får i registret registreras fullständigt

namn, födelsedatum, personbeteckning, kön, modersmål, medborgarskap, avsaknad av medborgarskap, nationalitet, hemstat, civilstånd, familjeförhållanden, födelsestat, födelsehemkommun, hemkommun, utbildning, yrke, arbets- och anställningshistoria, adress, telefonnummer, annan kontaktinformation, uppgift om att personen avlidit, fotografi, sådana uppgifter om personen som inverkar på hans eller hennes egen säkerhet eller på säkerheten i arbetet inom försvarsmakten samt sådana uppgifter som behövs för identifiering av en juridisk person.

I registret får dessutom registreras nödvändiga uppgifter om utredning av en persons tillförlitlighet.

22 §

Rätt att använda säkerhetsdataregistret

Säkerhetsdataregistret får användas av de tjänstemän som avses i 2 § 1 mom. och som har förordnats att sköta ett uppdrag enligt 4 § 1 mom. för förebyggande och avslöjande av brott

Huvudstaben får ge rätt att använda säkerhetsdataregistret också till tjänstemän som är anställda hos polisen, tullen eller gränsbevakningsväsendet och har förordnats till kriminalunderrättelse- och observationsuppgifter eller uppdraget att analysera brottsuppgifter, i den omfattning som dessa myndigheter har rätt att få uppgifter av försvarsmakten.

23 §

Straffdataregistret

Straffdataregistret som är ett permanent personregister som är avsett att användas av dem som sköter försvarsmaktens brottsbekämpning och som upprätthålls med automatisk databehandling ska föras av huvudstaben. Straffdataregistret kan innehålla uppgifter som det är nödvändigt att behandla för att ett uppdrag enligt 7 § 1 mom. ska kunna utföras och det kan också innehålla manuella delar. Av registret ska framgå vem som har registrerat uppgifterna.

Av de uppgifter som gäller identiteten för en person som är misstänkt för ett brott som ska undersökas eller föremål för ett tvångsmedel, får i registret registreras fullständigt namn, tidigare namn, födelsedatum, personbeteckning, kön, modersmål, medborgarskap, tidigare medborgarskap, avsaknad av medborgarskap, nationalitet, hemstat, civilstånd, födelsestat, födelsehemkommun, hemkommun, utbildning, yrke, arbets- och anställningshistoria, adress, telefonnummer, annan kontaktinformation, uppgift om att personen avlidit, fotografi, sådana uppgifter om personen som inverkar på hans eller hennes egen säkerhet eller säkerheten i arbetet inom försvarsmakten samt sådana uppgifter som behövs för identifiering av en juridisk person.

I registret får dessutom registreras andra än i 2 mom. nämnda nödvändiga uppgifter som har inhämtats för att uppdragen enligt 7 § 1 mom. ska kunna utföras enligt följande:

1) uppgifter om egendom som gått förlorad genom ett brott eller omhändertagits för att egendomen ska kunna hittas och återställas till ägaren eller innehavaren,

2) för samlad sökning av registrerade polisanmälningar i fråga om personer som misstänks för brott polisanmälningsnummer, datum och ort då brottet begicks, brottsrubricering, preskriptionstiden för åtalsrätten i fråga om ett brott samt straff och andra påföljder av brottet,

3) namnet på den som anmält brottet eller det inträffade och anmälningsdatum,

4) målsägandens fullständiga namn, födelse- och adress, telefonnummer och andra kontaktuppgifter.

24 §

Rätt att använda straffdataregistret

Straffdataregistret får användas av de tjänstemän som avses i 2 § 1 mom. och som har förordnats att sköta en brottsutredningsuppgift enligt 7 § 1 mom.

25 §

Temporära personregister

Temporära personregister som upprätthålls med automatisk databehandling kan inrättas för att användas av en tjänsteman eller en arbetsgrupp bestående av tjänstemän som sköter försvarsmaktens brottsbekämpning. Rätt att använda ett temporärt personregister har den eller de tjänstemän för vilka registret har inrättats. Registeransvarig för ett temporärt personregister är huvudstabens undersökningsavdelning.

Ett temporärt personregister kan innehålla uppgifter som det är nödvändigt att behandla för att ett enskilt uppdrag eller en uppdrags- helhet ska kunna utföras. Registret kan också innehålla delar som förs för hand.

Beslut om att inrätta ett temporärt personregister fattas av en tjänsteman som avses i 2 § 1 mom. 1 punkten. Beslutet om inrättande av registret ska vara skriftligt. I fråga om temporära personregister som är i riksomfattande användning ska ett meddelande om det beslut som gäller inrättandet av registret och en väsentlig ändring av det sändas till dataombudsmannen senast en månad innan registret inrättas eller ändras. I beslutet om inrättande ska syftet med personregistret nämnas. Av registret ska framgå vem som har registrerat uppgifterna i det.

26 §

Behandling av känsliga uppgifter

Uppgifter som avses i 11 § 3 punkten i personuppgiftslagen får samlas in och registreras i ett personregister som avses i detta kapitel när behandlingen av uppgifterna är nödvändig med tanke på syftet med registret.

Uppgifter som avses i 11 § 1 och 2 samt 4–6 punkten i personuppgiftslagen får samlas in och registreras i ett personregister som avses i detta kapitel endast när behandlingen av uppgifterna är nödvändig för att ett enskilt uppdrag enligt 4 § 1 mom. eller 7 § 1 mom. ska kunna utföras.

Uppgifter som avses i 11 § 4 punkten i personuppgiftslagen får dessutom samlas in och registreras i det personregister som avses i

detta kapitel när behandlingen av uppgifterna är nödvändig för att den registrerades egen säkerhet eller säkerheten i arbetet ska kunna tryggas.

27 §

Behandling av uppgifter som inte hänför sig till ett enskilt uppdrag

Personuppgifter som erhållits i ett enskilt uppdrag som avses i denna lag och som inte sammanhänger med uppdraget i fråga men är nödvändiga i ett annat sannolikt framtida uppdrag får samlas in och registreras endast i säkerhetsdataregistret och ett temporärt personregister.

Överskottsinformation får registreras i säkerhetsdataregistret och det temporära personregistret endast under de förutsättningar som anges i 10 kap. 57 § 1 mom. i tvångsmedelslagen och 5 kap. 55 § 2 mom. i polislagen.

När uppgifter registreras ska det i mån av möjlighet till dem fogas en bedömning av uppgiftsgivarens tillförlitlighet och uppgifternas riktighet.

28 §

Utlämnande av uppgifter till militärmyndigheten

Huvudstaben har rätt att lämna ut uppgifter i säkerhetsdataregistret och straffdataregistret till militärmyndigheten, om det är nödvändigt för att militärmyndighetens lagstadgade uppgifter ska kunna skötas.

För annan användning än syftet med registret får uppgifter i säkerhetsdataregistret och straffdataregistret och de uppgifter som avses i 27 § dock lämnas ut endast när det är nödvändigt för att

- 1) garantera statens säkerhet,
- 2) avvärja en fara som direkt hotar liv eller hälsa eller en anseilig egendomsskada,
- 3) förebygga eller reda ut ett sådant brott för vilket som strängaste straff föreskrivs fängelse i minst två år.

Uppgifterna får lämnas ut genom en teknisk anslutning eller annars elektroniskt.

29 §

Utlämnande av uppgifter till andra myndigheter

Huvudstaben får lämna ut information ur säkerhetsdataregistret och straffdataregistret till följande myndigheter, om informationen är behövlig i följande uppgifter:

1) polisen för de uppgifter som avses i 1 kap. 1 § 1 mom. i polislagen och vilka anknyter till att trygga rätts- och samhällsordningen, upprätthålla allmän ordning och säkerhet eller förebygga, avslöja och reda ut brott och sörja för att brott blir föremål för åtalsprövning,

2) gränsbevakningsväsendet för en uppgift enligt territorialövervakningslagen (755/2000) och för sådant förebyggande, avslöjande och utredning av samt överlämnande till åtalsprövning av brott som avses i gränsbevakningslagen (578/2005) eller för in- och utresekontroll av personer och för utförande av den gränskontroll som ingår i detta,

3) tullverket för övervakning av utrikestrafiken enligt tullagen, för förebyggande, avslöjande och utredning av samt överlämnande till åtalsprövning av tullbrott eller för in- och utresekontroll av personer och för utförande av den gränskontroll som ingår i detta,

4) åklagarna för ett tjänsteuppdrag i den omfattning som föreskrivs i 26 § i lagen om åklagarväsendet (439/2011),

5) utrikesministeriet för prövning av de tillståndsärenden som avses i lagen om kontroll av export av produkter med dubbel användning,

6) försvarsministeriet för prövning av sådana tillståndsärenden som avses i lagen om export och transitering av försvarsmateriel.

För annan användning av informationen i registret än syftet med registret får information lämnas ut endast för det syfte som nämns i 28 § 2 mom.

Uppgifterna får lämnas ut med hjälp av en teknisk anslutning eller annars elektroniskt på det sätt som om detta överenskomms med den registeransvarige.

30 §

Gallring av uppgifter i säkerhetsdataregistret

Ur säkerhetsdataregistret gallras uppgifterna om en person när det har förflutit 25 år sedan den senaste uppgiften registrerades.

Behovet av att alltjämt lagra uppgifterna granskas senast fem år efter att behovet senast har granskats, och en anteckning görs om att uppgifterna har granskats på nytt.

Uppgifterna i säkerhetsdataregistret om utredning av en persons tillförlitlighet ska gallras ut inom ett år från det en motsvarande ny utredning har gjorts och i vilket fall som helst senast tio år efter att utredningen har gjorts.

31 §

Gallring av uppgifter i straffdataregistret

Ur straffdataregistret gallras uppgifterna om en person

1) senast tio år efter den senaste uppgiftsregistreringen,

2) senast ett år efter att åtalsrätten för ett brott har preskriberats, om preskriptionstiden för åtalsrätten för brottet är över tio år,

3) senast ett år efter att den registeransvarige har fått kännedom om åklagarens beslut med stöd av 1 kap. 7 eller 8 § i lagen om rättegång i brottmål (689/1997) eller någon annan motsvarande paragraf om att inte vidta åtgärder för att åtala den som gjort sig skyldig till ett brott eller om åklagarens beslut enligt vilket det i ärendet inte är fråga om ett brott eller bevisning av ett brott,

4) senast ett år efter att den registeransvarige har fått kännedom om åklagarens beslut att brottet har preskriberats,

5) senast ett år efter att den registeransvarige har fått kännedom om att åtalet genom ett lagakraftvunnet beslut har förkastats eller det väckta åtalet har förkastats till följd av att åtalsrätten har preskriberats,

6) senast ett år efter den registrerades död.

32 §

Gallring av uppgifter i ett temporärt personregister

Ur ett temporärt personregister gallras uppgifterna om en person

1) när uppgiften har konstaterats vara onödig med tanke på registrets syfte,

2) senast ett år efter att åtalsrätten för ett brott har preskriberats, om preskriptionstiden för åtalsrätten för brottet är över tio år,

3) senast ett år efter att den registeransvarige har fått kännedom om åklagarens beslut med stöd av 1 kap. 7 eller 8 § i lagen om rättegång i brottmål eller någon annan motsvarande paragraf om att inte vidta åtgärder för att åtala den som gjort sig skyldig till ett brott eller om åklagarens beslut enligt vilket det i ärendet inte är fråga om ett brott eller bevisning av ett brott,

4) senast ett år efter att den registeransvarige har fått kännedom om åklagarens beslut att brottet har preskriberats,

5) senast ett år efter att den registeransvarige har fått kännedom om att åtalet genom ett lagakraftvunnet beslut har förkastats eller det väckta åtalet har förkastats till följd av att åtalsrätten har preskriberats,

6) senast ett år efter den registrerades död.

33 §

Granskning av personuppgifter

En registrerad ska om han eller hon vill granska uppgifter om sig själv personligen föra fram en begäran om detta till den registeransvarige eller till den förvaltningsenhet som den registeransvarige har förordnat att ge ut uppgifterna för granskning samt styrka sin identitet.

34 §

Begränsningar i granskningsrätten

Granskningsrätten gäller inte säkerhetsdataregistret.

Dataombudsmannen kan på begäran av en registrerad granska lagenligheten i de uppgifter om den registrerade som har införts i säkerhetsdataregistret.

7 kap.

Allvarliga störningar under normala förhållanden samt undantagsförhållanden

35 §

Tillämpningen av bestämmelserna i kapitlet

Bestämmelserna i detta kapitel tillämpas när republikens president i enlighet med 83 § i värnpliktslagen beslutat om extra tjänstgöring.

36 §

Befogenheter för tjänstemän vid huvudstabens undersökningsavdelning

Utöver det som föreskrivs i 2 § 1 mom. 1 punkten kan en sådan tjänsteman vid huvudstabens undersökningsavdelning som har avlagt polisunderbefälsexamen vara undersökningsledare vid utredningen av ett brott som avses i 7 § 1 mom.

37 §

Befogenheter för en reservist som tjänstgör i enlighet med värnpliktslagen vid förebyggande och avslöjande av brott

De befogenheter som föreskrivs för en polisman kan i ett uppdrag enligt 4 § 1 mom. användas av en reservist som fått tillräcklig utbildning för uppgiften och som tjänstgör i enlighet med värnpliktslagen.

En reservist som tjänstgör i enlighet med värnpliktslagen och som har förordnats till en brottsbekämpningsuppgift vid försvarsmakten enligt denna lag får delta i utförandet av ett uppdrag enligt 4 § 1 mom. och i användningen av metoderna för inhämtande av information enligt 5 § under ledning och övervakning av en tjänsteman som förordnats till brottsbekämpning vid försvarsmakten.

38 §

Befogenheter för en reservist som tjänstgör i enlighet med värnpliktslagen vid utredning av brott

En reservist som har fått tillräcklig utbildning för uppgiften och tjänstgör i enlighet med värnpliktslagen får vara undersökningsledare eller utredare i ett uppdrag enligt 7 § 1 mom.

Utöver det som föreskrivs i 16 § i lagen om militär disciplin får ett gripande utföras av en reservist som tjänstgör i enlighet med värnpliktslagen och som har förordnats till en brottsbekämpningsuppgift vid försvarsmakten enligt denna lag.

En reservist som tjänstgör i enlighet med värnpliktslagen och som har förordnats till en brottsbekämpningsuppgift vid försvarsmakten enligt denna lag får delta i utförandet av ett uppdrag enligt 7 § 1 mom. under ledning och övervakning av en tjänsteman som förordnats till brottsbekämpning vid försvarsmakten.

39 §

Tjänsteansvar för en reservist som tjänstgör i enlighet med värnpliktslagen

På en reservist som tjänstgör i enlighet med värnpliktslagen och utövar sådan befogenhet som avses i 38 eller 39 § tillämpas de bestämmelser som gäller straffrättsligt tjänsteansvar.

40 §

Skadeståndsansvar för en reservist som tjänstgör i enlighet med värnpliktslagen

För skada som orsakats i samband med ett uppdrag enligt 37 eller 38 § svarar staten enligt vad som föreskrivs i skadeståndslagen (412/1974).

På skadeståndsansvaret för en värnpliktig som utför ett uppdrag enligt 37 eller 38 § tillämpas bestämmelserna om en värnpliktigs skadeståndsansvar i 4 kap. i skadeståndslagen.

8 kap.

Övervakning

41 §

Övervakningen inom försvarsmakten

Försvarsmaktens ledning enligt lagen om försvarsmakten och en tjänsteman som avses i 2 § 1 mom. 1 punkten i denna lag övervakar skötseln av försvarsmaktens brottsbekämpning.

42 §

Övervakning som försvarsministeriet utför

Det protokoll som upprättas över användningen av hemliga metoder för inhämtande av information enligt 5 § och hemliga tvångsmedel enligt 9 § ska lämnas till försvarsministeriet.

Försvarsministeriet ska ges uppgifter om frågor med anknytning till försvarsmaktens brottsbekämpning vilka är samhälleligt eller

ekonomiskt betydelsefulla eller tillräckligt allvarliga för att betraktas som betydelsefulla.

Vid organiserandet och övervakningen av användningen av hemliga metoder för inhämtande av information och av hemliga tvångsmedel samt vid registrering av åtgärder och i de utredningar som ska ges för övervakningen följs vad som föreskrivs i och med stöd av polislagen och tvångsmedelslagen.

43 §

Berättelse till riksdagens justitieombudsman

Försvarsministeriet ger årligen riksdagens justitieombudsman en berättelse om användningen och övervakningen av hemliga metoder för inhämtande av information enligt 5 § och hemliga tvångsmedel enligt 9 § och om skyddandet av dem. Berättelsen ges dessutom till skyddspolisen för kännedom.

9 kap.

Ikraftträdande

44 §

Ikraftträdande

Denna lag träder i kraft den 20 .

Genom denna lag upphävs lagen om fullgörande av polisuppgifter inom försvarsmakten (1251/1995).

Om det någon annanstans i lag eller i en förordning hänvisas till bestämmelserna i lagen om fullgörande av polisuppgifter inom försvarsmakten, anses hänvisningen efter att denna lag trätt i kraft avse en hänvisning till denna lag.

Åtgärder som krävs för verkställigheten av denna lag får vidtas innan lagen träder i kraft.

2.

Lag**om ändring av 25 och 48 § i vägtrafiklagen**

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i vägtrafiklagen (267/1981) 25 § 3 mom. och 48 § 2, 4 och 5 mom., sådana de lyder, 25 § 3 mom. och 48 § 2 mom. i lag 23/2001, 48 § 4 mom. i lag 449/1989 och 48 § 5 mom. i lag 527/2005, som följer:

25 §

Hastighetsbegränsningar

Förare av uttryckningsfordon och av fordon som används vid trafikövervakning eller i polisens, gränsbevakningsväsendets eller tullens tjänsteuppdrag eller i tjänsteuppdrag enligt 4 § 1 mom. i lagen om brottsbekämpning inom försvarsmakten (/) samt förare av fordon som hör till en kortege som leds av ett polisfordon får överskrida den högsta tillåtna hastigheten enligt denna paragraf, om uppgiftens brådskande natur absolut kräver det.

48 §

Undantagsbestämmelser

Utryckningsfordon som avger föreskrivna ljussignaler och fordon i polisens, gränsbevakningsväsendets eller tullens tjänsteuppdrag eller i tjänsteuppdrag enligt 4 § 1 mom. i lagen om brottsbekämpning inom försvarsmakten samt fordon som hör till en kortege som leds av ett polisfordon som avger nämnda signaler får med iakttagande av särskild försiktighet framföras på väg, del av väg eller

område där körning annars är förbjuden, om uppdraget absolut kräver det.

Fordon som används i arbete som avses i 3 mom., vid trafikövervakning eller i polisens, gränsbevakningsväsendets eller tullens tjänsteuppdrag eller tjänsteuppdrag enligt 4 § 1 mom. i lagen om brottsbekämpning inom försvarsmakten får trots 26–28 § tillfälligt stannas eller parkeras på det sätt som uppdraget kräver, under förutsättning att trafiken inte uppenbart utsätts för fara.

Samma rätt som en förare av en polisbil som avger föreskrivna ljus- och ljudsignaler har att med iakttagande av särskild försiktighet avvika från bestämmelserna i denna lag har också en polisman, en tullman, en gränsbevakningsman och en tjänsteman som avses i lagen om brottsbekämpning inom försvarsmakten i ett uppdrag för att förebygga och avslöja brott i observationsuppdrag, en polisman, en tullman och en tjänsteman som avses i lagen om brottsbekämpning inom försvarsmakten i ett uppdrag för att förebygga och avslöja brott i en optisk observationsuppdrag och en polisman i ett täckoperationsuppdrag och uppdrag som har samband med bevisprovokation genom köp.

Denna lag träder i kraft den 20 .

3.

Lag**om ändring av lagen om säkerhetsutredningar**

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i lagen om säkerhetsutredningar (177/2002) 26 § och
fogas till lagen en ny 8 a § som följer:

8 a §

*Användning av huvudstabens säkerhetsdata-
register och straffdataregister när säkerhets-
utredningar görs*

Huvudstaben har vid utarbetande av en be-
gränsad säkerhetsutredning, en normal sä-
kerhetsutredning och en omfattande säker-
hetsutredning rätt att använda de uppgifter
som ingår i det straffdataregister och säker-
hetsdataregister som regleras i lagen om
brottsbekämpning inom försvarsmakten (/
).

26 §

Personregister över säkerhetsutredningar

Föreskrifter om personregister som förs
över säkerhetsutredningar finns i lagen om
behandling av personuppgifter i polisens
verksamhet och i lagen om brottsbekämpning
inom försvarsmakten.

Denna lag träder i kraft den 20 .

4.

Lag**om ändring av 8 § i lagen om försvarsmakten**

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i lagen om försvarsmakten (551/2007) 8 § som följer:

8 §

Polisuppgifter

Denna lag träder i kraft den 20 .

Försvarsmakten sköter polisuppgifter enligt
vad som föreskrivs i lagen om brottsbekämp-
ning inom försvarsmakten (/).

5.

Lag**om ändring av 10 § i lagen om utlänningsregistret**

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i lagen om utlänningsregistret (1270/1997) 10 § 1 mom. 1 punkten, sådan den lyder i lag 305/2004, som följer:

10 §

Utlämnande av uppgifter ur registret

Utöver vad som bestäms i någon annan lag eller i internationella avtal som är bindande för Finland får, utan hinder av sekretessbestämmelserna och i den mån det är nödvändigt för att den mottagande myndigheten skall kunna utföra sina i lag bestämda uppgifter, ur utlänningsregistret utlämnas information till

1) försvarsmakten om ansökningar som gäller visum, uppehållstillstånd och internationellt skydd och om beslut som gäller dessa ansökningar för förebyggande och avslöjande av brott samt om registrering av uppehållsrätt och uppgifter om medborgarskap för behandling av värnpliktsärenden enligt värnpliktslagen (1438/2007),

Denna lag träder i kraft den 20 .

2.

Lag**om ändring av 25 och 48 § i vägtrafiklagen**

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i vägtrafiklagen (267/1981) 25 § 3 mom. och 48 § 2, 4 och 5 mom., sådana de lyder, 25 § 3 mom. och 48 § 2 mom. i lag 23/2001, 48 § 4 mom. i lag 449/1989 och 48 § 5 mom. i lag 527/2005, som följer:

Gällande lydelse

25 §

Hastighetsbegränsningar

Förare av utryckningsfordon och av fordon som används vid trafikövervakning eller i polisens, gränsbevakningsväsendets eller tullens tjänsteuppdrag samt förare av fordon som hör till en kortege som leds av ett polisfordon får överskrida den högsta tillåtna hastigheten enligt denna paragraf, om uppgiftens brådskande natur oundgängligen kräver det.

48 §

Undantagsstadganden

Utryckningsfordon som avger föreskrivna ljussignaler och fordon i polisens, gränsbevakningsväsendets eller tullens tjänsteuppdrag samt fordon som hör till en kortege som leds av ett polisfordon som avger nämnda signaler får med iakttagande av särskild försiktighet framföras på väg, del av väg eller område där körning annars är förbjuden, om uppdraget oundgängligen kräver det.

Fordon som används i arbete som avses i 3 mom., vid trafikövervakning eller i polisens, gränsbevakningsväsendets eller tullens tjäns-

Föreslagen lydelse

25 §

Hastighetsbegränsningar

Förare av utryckningsfordon och av fordon som används vid trafikövervakning eller i polisens, gränsbevakningsväsendets eller tullens tjänsteuppdrag eller i tjänsteuppdrag enligt 4 § 1 mom. i lagen om brottsbekämpning inom försvarsmakten (/) samt förare av fordon som hör till en kortege som leds av ett polisfordon får överskrida den högsta tillåtna hastigheten enligt denna paragraf, om uppgiftens brådskande natur *absolut* kräver det.

48 §

Undantagsbestämmelser

Utryckningsfordon som avger föreskrivna ljussignaler och fordon i polisens, gränsbevakningsväsendets eller tullens tjänsteuppdrag eller i tjänsteuppdrag enligt 4 § 1 mom. i lagen om brottsbekämpning inom försvarsmakten samt fordon som hör till en kortege som leds av ett polisfordon som avger nämnda signaler får med iakttagande av särskild försiktighet framföras på väg, del av väg eller område där körning annars är förbjuden, om uppdraget *absolut* kräver det.

Fordon som används i arbete som avses i 3 mom., vid trafikövervakning eller i polisens, gränsbevakningsväsendets eller tullens tjäns-

*Gällande lydelse**Föreslagen lydelse*

teuppdrag får utan hinder av 26-28 §§ tillfälligt stannas eller parkeras på det sätt som uppdraget kräver, under förutsättning att trafiken inte uppenbart utsätts för fara.

En polisman, en tullman och en gränsbevakningsman har i observationsuppgifter, en polisman och en tullman i tekniska observationsuppgifter och en polisman i täckoperationsuppgifter och uppgifter som har samband med bevisprovokation genom köp samma rätt som en förare av en polisbil som avger föreskrivna ljus- och ljudsignaler att med iakttagande av särskild försiktighet avvika från bestämmelserna i denna lag.

teuppdrag eller tjänsteuppdrag enligt 4 § 1 mom. i lagen om brottsbekämpning inom försvarsmakten får trots 26–28 § tillfälligt stannas eller parkeras på det sätt som uppdraget kräver, under förutsättning att trafiken inte uppenbart utsätts för fara.

Samma rätt som en förare av en polisbil som avger föreskrivna ljus- och ljudsignaler har att med iakttagande av särskild försiktighet avvika från bestämmelserna i denna lag har också en polisman, en tullman, en gränsbevakningsman och en tjänsteman som avses i lagen om brottsbekämpning inom försvarsmakten i ett uppdrag för att förebygga och avslöja brott i observationsuppgifter, en polisman, en tullman och en tjänsteman som avses i lagen om brottsbekämpning inom försvarsmakten i ett uppdrag för att förebygga och avslöja brott i en optisk observationsuppgift och en polisman i ett täckoperationsuppdrag och uppdrag som har samband med bevisprovokation genom köp.

Denna lag träder i kraft den 20 .

3.

Lag**om ändring av lagen om säkerhetsutredningar**

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i lagen om säkerhetsutredningar (177/2002) 26 § och
fogas till lagen en ny 8 a § som följer:

Gällande lydelse

Föreslagen lydelse

8 a §

*Användning av huvudstabens säkerhetsdata-
register och straffdataregister när säkerhets-
utredningar görs*

*Huvudstaben har vid utarbetande av en
begränsad säkerhetsutredning, en normal sä-
kerhetsutredning och en omfattande säker-
hetsutredning rätt att använda de uppgifter
som ingår i det straffdataregister och säker-
hetsdataregister som regleras i lagen om
brottsbekämpning inom försvarsmakten (/
).*

26 §

26 §

Personregister över säkerhetsutredningar

Personregister över säkerhetsutredningar

Angående personregister som förs över sä-
kerhetsutredningar föreskrivs i lagen om poli-
sens personregister och i lagen om fullgörande
av polisuppgifter inom försvarsmakten
(1251/1995).

Föreskrifter om personregister som förs
över säkerhetsutredningar finns i lagen om
behandling av personuppgifter i polisens
verksamhet och i lagen om *brottsbekämpning*
inom försvarsmakten.

Denna lag träder i kraft den 20 .

4.

Lag**om ändring av 8 § i lagen om försvarsmakten**

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i lagen om försvarsmakten (551/2007) 8 § som följer:

Gällande lydelse

8 §

Polisuppgifter

Försvarsmakten sköter polisuppgifter enligt vad som föreskrivs i lagen om fullgörande av polisuppgifter inom försvarsmakten (1251/1995).

Föreslagen lydelse

8 §

Polisuppgifter

Försvarsmakten sköter polisuppgifter enligt vad som föreskrivs i lagen om *brottsbekämpning* inom försvarsmakten (/).

Denna lag träder i kraft den 20 .

5.

Lag**om ändring av 10 § i lagen om utlänningsregistret**

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i lagen om utlänningsregistret (1270/1997) 10 § 1 mom. 1 punkten, sådan den lyder i lag 305/2004, som följer:

Gällande lydelse

Föreslagen lydelse

10 §

10 §

Utlämnande av uppgifter ur registret

Utlämnande av uppgifter ur registret

Utöver vad som bestäms i någon annan lag eller i internationella avtal som är bindande för Finland får, utan hinder av sekretessbestämmelserna och i den mån det är nödvändigt för att den mottagande myndigheten skall kunna utföra sina i lag bestämda uppgifter, ur utlänningsregistret utlämnas information till

1) försvarsmakten om ansökningar som gäller visum och uppehållstillstånd samt internationellt skydd och om beslut som gäller dessa ansökningar samt om registrering av uppehållsrätt, för *handhavande av säkerhets- och tillsynsuppgifter*, samt om medborgarskap, för behandlingen av värnpliktsärenden som avses i värnpliktslagen (452/1950),

Utöver vad som bestäms i någon annan lag eller i internationella avtal som är bindande för Finland får, utan hinder av sekretessbestämmelserna och i den mån det är nödvändigt för att den mottagande myndigheten skall kunna utföra sina i lag bestämda uppgifter, ur utlänningsregistret utlämnas information till

1) försvarsmakten om ansökningar som gäller visum, uppehållstillstånd och internationellt skydd och om beslut som gäller dessa ansökningar för *förebyggande och avslöjande av brott* samt om registrering av uppehållsrätt och uppgifter om medborgarskap för *behandling* av värnpliktsärenden *enligt värnpliktslagen (1438/2007)*,

Denna lag träder i kraft den

6.

Lag**om ändring av 7 § i lagen om kontroll av export av produkter med dubbel användning**

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i lagen om kontroll av export av produkter med dubbel användning (562/1996) 7 § 1 mom., sådant det lyder i lag 581/2003, som följer:

Gällande lydelse

7 §

Rätt till granskningar och information

Utrikesministeriet, tullmyndigheterna och skattemyndigheterna har utan hinder av de bestämmelser om tystnadsplikt som annars gäller dem rätt att till varandra lämna sådan information om exportörer och exporterade produkter med dubbel användning som myndigheterna behöver i sin övervakningsuppgift. Denna information får lämnas ut till Europeiska unionens övervakningsmyndigheter.

Föreslagen lydelse

7 §

Rätt till granskningar och information

Utrikesministeriet, tullmyndigheterna och skattemyndigheterna har *trots* de bestämmelser om tystnadsplikt som annars gäller dem rätt att till varandra lämna sådan information om exportörer och exporterade produkter med dubbel användning som myndigheterna behöver i sin övervakningsuppgift. Denna information får lämnas ut till Europeiska unionens övervakningsmyndighet. *Bestämmelser om huvudstabens rätt att av utrikesministeriet få uppgifter om produkter med dubbel användning finns i lagen om brottsbekämpning inom försvarsmakten (/).*

Denna lag träder i kraft den 20 .